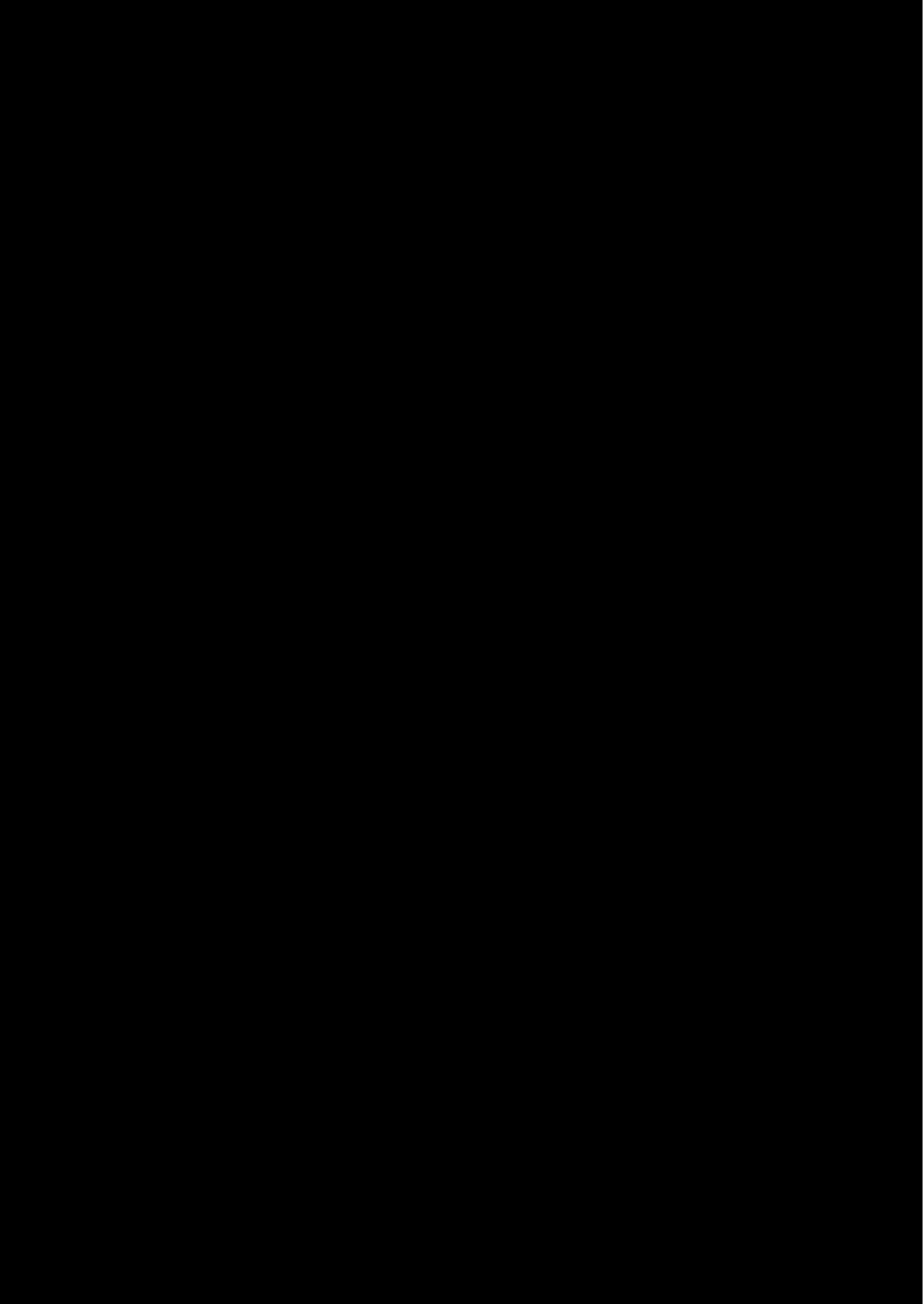

LAVA
LITERAIR TIJDSCHRIFT

**DE
BRANDENDE
PEN 2010
LAVA 16.1 🔥**

MEULENHOF

LAVA 16.1

BRANDENDE

PEN 2010

EERSTE DRUK 2010
DERTIENDE DRUK WIE WEET IN 2012

COPYRIGHT © 2010 LAVA LITERAIR TIJDSCHRIFT, UTRECHT EN J.M. MEULENHOF, AMSTERDAM. TEKST EN ILLUSTRATIES GAAN DEZE KEER GEPAARD MET DUIZEND EXCUSES. ONTBRAK BIJ DE VORIGE LAVA TOCH OPEENS DE LEVERANTIE VAN ONS BIJZONDERE CADEAU. NU IS IE ER DAN ECHT. EEN HANDGE-MAAKT BOEK IN EEN LUCIFERDOOSJE, EEN ORIGINELE MATCHBOOX. ALS DANK AAN ONZE ABONNEES VOOR HUN ONVOORWAARDELIJKE STEUN AAN ONZE ONPROFESSIELE ORGANISATIE. WE DOEN VEEL VERKEERD, WE WETEN HET.

ZO KREGEN WE DEZE KLACHT OP ONZE BURELEN VAN MAUD WIENS GEDICHTEN WIJ NIET PLAATSTEN. "HET MOET MIJ WEL VAN HET HART DAT IK JULLIE REACTIE TOTAAL ONPROFESSIELE vind: U ANTWOORDT MIJ NA MEER DAN EEN HALF JAAR, EN NEEMT NIET EENS DE MOEITE OM FEEDBACK TE GEVEN. IK HAD GEHOOPT DAT DIT SOORT ANONIEME MAILS BEPERKT BLEEF TOT DE COMMUNICATIE VAN ELEKTRICITEITSMATSCHAPPIJEN. NIET DUS. GELUKKIG HEB IK HET VERTROUWEN GEKREGEN VAN QUERIDO, WAAR IK EEN CONTRACT TEKENDE. ANDERS ZOU IK MIJ, ALS BEGINNENDE DICHTER, BIJZONDER GEDE-MOTIVEERD VOELEN. IK WENS DIT GEEN ENKELE ZOEKENDE SCHRIJVER TOE." MAUD, JE HEBT HELEMAAL GELIJK. WE ZOUDEN ER EIGENLIJK DIRECT MEE MOETEN STOPPEN. BASTA. ZOEKENDE SCHRIJVERS, U BENT GEWAARSCHUWD. HULDE AAN UITGEVERIJ QUERIDO OVERIGENS DIE ZICH GELUKKIG WEL WEET TE ONDERSCHIEDEN VAN NUON, OXXIO EN DE NEDERLANDSE ENERGIE MAATSCHAPPIJ. DUS WAT BETREFT MAUD, IK ZEG DOEN! VOOR DEZE BRANDENDE PEN WAREN ER RUIM DRIEHONDERD INZENDINGEN. ONZE ONPROFESSIELE ORGANISATIE MAAKTE EEN VOORSELECTIE DIE U HIER LEEST. DE VAKJURY KOOS EEN WINNAAR. EN WÁT EEN WINNAAR. DANK AAN DE JURYLEDEN PAROOL-RECENSANT ARIE STORM, MEULENHOF-REDACTEUR BART KRAAMER, EN SCHRIJVER MARTIJN KNOL VOOR HUN WIJSHEID EN INZICHT. REDACTIE: GEERT KENBEEK, TIJS VAN DER STORM, NICOLE WENNEKER EN INGE VAN DE WIEL. MET STEUN VAN: CHARLES VAN ZANTEN VAN GEMEENTE UTRECHT EN AL ONZE ABONNEES. STAGIAIRS: WEL EEN AAN-VRAAG GEHAD MAAR ZE TROK ZICH TERUG NA HET LEZEN VAN MAUDS MAIL. VORMGEVING: DEBBIE VAN BERKEL EN WARD MONNÉ. SUBSIDIE NLPVF: GEEN. UITGEVER: XAVIER VAN LEEUWE.

LITERAIR TIJDSCHRIFT LAVA IS EEN ONAFHANKELIJK PODIUM MET EEN VOORKEUR VOOR AANSTORMEND TALENT EN KORTE VERHALEN. VOOR ABONNEMENTEN (35 EURO) MAIL INFO@SPABONNEESERVICE.NL. KOPIJ NAAR REDACTIE@LAVAILITERAIR.NL. SPELREGELS EN DEADLINES STAAN OP ONZE SITE.

ISBN 9 7890 2908 6097
VERENIGING LITERAIR TIJDSCHRIFT LAVA | KVK 404 826 11
WWW.LAVAILITERAIR.NL | WWW.MEULENHOF.NL

INHOUDS- OPGAVE

OCKHAMS SCHEERMES	JOS JANSEN	PAGINA	9
YOU FAKE / YOU WASTE / YOU BUMBKLAATT...	A.D.L. VAN DEN HOUT.	PAGINA	17
DE INDRINGER	NIKI VAN MECHELEN	PAGINA	25
DE TREIN	MAARTEN INGHELS	PAGINA	33
VERLIES NEMEN	GUIDO VAN DE WIEL	PAGINA	39
REGINA'S KRUIS	LODEWIJK VAN OORD	PAGINA	47
STROVUUR	GERWIN VAN DER WERF	PAGINA	55
HAP	RONALD GOEDEMONDT	PAGINA	63
CECI N'EST PAS UN CHIEN	ESTHER BEVERS	PAGINA	71
PEANUTS & GRENADES	ILLONKA BRANDS	PAGINA	79
TERUG NAAR EVELYN	ROSAN HOLLAK	PAGINA	87
JAGER INDIAAN	DAVID VERHAGEN	PAGINA	99
GEDICHT / ARBEIT MACHT KRANK	ERWIN MULDER	PAGINA	107
ESSAY / POKING A SLEEPING DRAGON IN THE EYE	AURÉLIE TILLEKAERTS	PAGINA	115
COLOFON		PAGINA	123

OCKHAMS SCHEERMES

**WINNAAR DE
BRANDENDE
PEN 2010**

Jos Jansen

Er is geen ontsnappen aan. De deur heeft hij op slot gedraaid en zelfs al was de deur van het slot af, hij staat massief breed tussen mij en de deur in opgesteld, twee koppen groter dan ik. Geen schijn van kans.

‘Ik heb een visioen gehad,’ zegt hij. ‘Ik heb gedroomd dat wij alleen thuis waren, jij en ik. Het was avond. Papa en mama waren naar de film en wij zaten op de bank televisie te kijken, in onze pyjama’s. Ik had net je haren in een scheiding gekamd, chips, limonade gepakt en wilde een blok hout op het vuur gooien, toen het gebeurde. Jij bleef tv kijken dus je zag het niet. Ik wel. Dit is wat ik zag.’

ALLE JONGENS DOEN HET. ECHT WAAR

Als een soort moderne Jezus staat hij voor mij, de armen gespreid, de ogen gesloten en het gezicht sereen naar het badkamerlicht geheven. Nergens vertoont zijn lichaam ook maar een spoor van de twijfel die bij zijn leeftijd past. Integendeel. Het oogt volwassener en zelfverzekerder dan ooit. Ik zie donshaar voorzichtig boven de rand van zijn hemd uitpuilen. Ik zie zijn biceps – op een mager armpje geplakt – zwellen als hij de rechterarm buigt en de wijsvinger tegen zijn slaap plaatst. Alsof hij hoofdpijn heeft en het weg wil masseren. Of verdriet, en zichzelf door de kop wil schieten.

Vanaf het wc-deksel kijk ik al die tijd zwijgend toe. Als mijn broer zijn visioenen beschrijft, is dat wat ik doe. Zwijgend toekijken.

Tussen ons zitten drie jaren, het hadden er net zo goed dertig kunnen zijn. We begrijpen elkaar niet. Alsof we tot twee verschillende generaties behoren, van twee verschillende werelden zijn. Soms vraag ik me af, of zijn ouders wel de mijne zijn. Blinkt mijn broer uit in sport, mij lukt het amper de ene voet op een fatsoenlijke manier voor de ander te krijgen. En waar ik op het gymnasium met gemak negens en tienen haal, haalt mijn broer op het vmbo onvoldoendes bij de vleet. Voorlaatste klas. Voor de tweede keer.

Hij opent zijn ogen en gaat verder. ‘In dat godvergeten hete vuur heb ik ons samen gezien. Hier, in deze badkamer, op deze dag. Jij deed je onderbroek uit en je deed het. En ik, als oudere broer, hielp je daarbij. Dus doe je onderbroek uit en laten we beginnen.’

Ik zucht. Hij heeft makkelijk praten. Als hij ‘we’ zegt bedoelt hij mij, en ik ben degene van ons twee die hier niet wil zijn. En ik wil al helemaal niet mijn onderbroek uitdoen, het laatste beetje katoen dat tussen mij en toegeven zit, laat staan dat ik wil dat hij erbij is. Zal ik het over een andere boeg gooien? Zeggen dat ik het allang gedaan heb?

Hij ziet mijn aarzeling, zegt ongeduldig: ‘Luister nou toch eens, verdomme. Alle jongens doen het. Echt waar, alle jongens.’

Tja. Waar had ik dat eerder gehoord.

Ik was negen en bestond nog niet voor hem. Onze levens liepen zo ver uiteen dat ze elkaar alleen bij de ontbijt tafel en het avondeten raakten. Tot die ene dag.

Ik herinner me hoe hij mijn slaapkamer binnenkwam en op de rand van mijn bed ging zitten. Ik zat aan mijn lessenaar en was druk met mijn HB-potloden in de weer. Ik negeerde hem, zoals ik hem meestal negeerde.

‘Vince,’ zei hij, ‘ik heb gedroomd.’ Vervolgens keek hij me met zijn hondsbruine ogen lange tijd aan. ‘Ik heb over óns gedroomd,’ zei hij uiteindelijk. Iets in zijn stem maakte dat ik opkeek. Hij moet de argwaan in mijn ogen hebben gezien, want hij produceerde een moeizame glimlach om me gerust te stellen.

‘Straks gaan we naar de supermarkt en dan moet je iets voor me doen. Of beter gezegd, je moet iets voor jezelf doen.’

Hij hield een lange verhandeling over de koortsachtige droom die hij had gehad, een droom waarin ik ook voorkwam en één ding was hem duidelijk geworden, hij moest mij gidsen.

‘Gidsen?’ vroeg ik verbaasd. ‘Waarom? En waarheen?’

Hij haalde zijn schouders op. ‘Naar de supermarkt. En waarom? Ach, misschien wel omdat ik je tot nu toe verwaarloosd heb. Ik zal heel eerlijk met je zijn. Wanneer ik jou zie schutteren denk ik: Is dat mijn broertje? Dan schaam ik me en loop gauw door. Zoals die keer dat je ruzie had met Léon, ik zag het en heb me omgedraaid. Over die dingen droomde ik dus en mij is de wacht aangezegd.’

‘Maar,’ probeerde ik nog, ‘zo erg is dat toch niet, dat je doorloopt en zo?’

‘Dat is het dus wel!’ riep hij onverwacht heftig. ‘Grote broer zijn scheidt verplichtingen en ik moet die verplichtingen zien na te komen. Kom, trek je jas aan. We gaan.’

Tien minuten later stonden we naast de

ingang van de supermarkt en deelde hij zijn visioen met mij. ‘Luister,’ zei hij. ‘Zodra je binnenkomt, ga je het tweede gangpad links. Dat is het pad dat bij het brood uitkomt. Aan het eind van dat pad liggen de chocoladerepen. Je stopt, kijkt om je heen of niemand je ziet en dan stop je gauw een reep chocola in je zak. Vervolgens loop je rustig naar buiten, naar mij.’

‘Dat kan helemaal niet,’ zei ik, ‘ik heb geen geld.’

Hij slaakte een diepe zucht. ‘Je gaat niet betalen, sufferd. Je loopt naar buiten zonder te betalen.’

‘Maar, dat is stelen.’

‘Inderdaad, dat is stelen. Ga nou maar,’ en hij gaf me een zetje in de rug.

‘Alle jongens doen het,’ riep hij me na, toen hij mij zag twijfelen. ‘Echt waar, alle jongens.’

De vuilak. Hij wist dat ik ‘alle jongens’ nooit zou negeren.

Even later kwam ik naar buiten. In plaats van met een reep chocola in mijn broekzak, was het de hand van de bedrijfsleider die op mijn schouder lag, klaar om me over te dragen aan de wijkagent. Van mijn broer ontbrak ieder spoor.

JE LOOPT NAAR BUITEN ZONDER TE BETALEN

Alle jongens doen het... Zijn laatste woorden klinken nog door de badkamer. Nou, ik dus niet. Nou en?

Hij staat voor me en kijkt me afwachting aan. Even overweeg ik toe te geven, alleen al om van het gezeur af te zijn, maar dan verman ik me. Ik lijk wel gek. Nee, ik ben niet gek.

‘Ga weg,’ zeg ik. ‘Jij bent gek.’

Met één stap overbrugt hij de afstand die tussen ons ligt, legt zijn hand op mijn blote schouder. ‘Gek?’ zegt hij. ‘Ik? Omdat ik dingen zie en jij niet? Ben ik daarom ineens gek?’

‘Stapelgek,’ herhaal ik. ‘En zo koud als ijs.’

Voordat ik er erg in heb, grijpt hij mijn achterhoofd beet en trekt mij naar zich toe. Zijn rechterhand knijpt mijn wangen zo hard samen dat mijn mond een verticale streep vormt. Een konijnenmond. Ik stribbel tegen maar langzaam en onverbiddelijk haalt hij me binnen, zoals een visser zijn prooi, de lijn strak van spanning. Zijn gezicht is nog maar enkele centimeters van mij verwijderd. Ik hoor hem hijgen van opwindning. Ik kan zijn slaapadem ruiken.

‘Verdomme,’ gromt hij, ‘en jij noemt mij koud! Uitgerekend jij. Ik gloei van warmte voor jou. Een en al liefde ben ik voor jou maar je ziet het niet. Je wilt het niet zien. Soms vraag ik me af waarom ik dit allemaal doe. Bah. Stank voor dank.’

Ik probeer wat te zeggen, maar het enige dat eruit komt is: ‘Wahwah’.

Nog verder haalt hij me binnen. Zijn gezicht komt dichterbij en ineens drukt hij zijn lippen stevig op die van mij. Een kus, schiet er door mij heen, een judaskus. Ik wil de kus weigeren, maar het lukt niet. Hij houdt me te stevig vast. De kus duurt zo lang

dat ik het er benauwd van krijg. Pas nadat zijn handen mij onverwacht loslaten, slaag ik erin wankelend een ademteug te nemen.

‘Je handen zijn koud,’ hijg ik, ‘toen je ze op mijn schouder legde. Dat bedoelde ik daarnet. Ik zeg niet dat jij koud bent.’

‘O,’ zegt hij nonchalant en terwijl hij met zijn ene hand mijn hoofd omhoog trekt zodat ik rechtop ga staan, stroopt zijn andere hand mijn onderbroek achteloos naar beneden. ‘En nu trekken,’ gromt hij, ‘en opschieten, voordat papa en mama wakker worden.’

Daar sta ik dan, rillend, zo goed als naakt en kijk naar beneden. Als slap wasgoed hangt het tussen mijn benen. Geen enkele beweging zit erin en in de verste verte voel ik niets opkomen ook. Geen enkel gevoel van opwindning, spannende afwachting, of wat dan ook. Het enige wat ik voel is schaamte, gecombineerd met opluchting tegelijkertijd.

Behulpzaam tikt mijn broer tegen het puntje aan. Nog steeds geen reactie. Niets. Als dood vlees bungelt het erbij. Iets harder tikt hij nu, maar weer blijft elke vorm van leven uit.

Opgelucht haal ik adem. ‘Hij doet het niet,’ zeg ik. ‘En als hij het niet doet, hoe kan ik dan...?’

‘Verdomme,’ is alles wat mijn broer zegt en hij vult mijn onuitgesproken vraag in door op zijn knieën voor mij te gaan zitten.

In de halfbeslagen badkamerspiegel zie ik mezelf staan. Mijn onderbroek hangt op mijn enkels, zijn handen rusten op de achterkant van mijn billen. Zijn koude handen. Vol schaamte wend ik mijn blik van de spiegel af en kijk omlaag. Terwijl ik van bovenaf zijn heen en weer gaande hoofd bestudeer dat

grommend tot leven wekt, bedenk ik: dit is het dan, dit is je eerste keer! Ineens voel ik me verdrietig. Hier heb je van gedroomd, denk ik, hier heb je nachten van wakker gelegen en dan gebeurt... dit...

Ik vergelijk mijn droom met het tafereel beneden en kom niet verder dan het warme gevoel dat nu eindelijk door mijn lendenen stroomt, de enige overeenkomst tussen mijn droom en de werkelijkheid. Zijn lippen laten mij gaan en ik loop leeg. Alle hitte die toch ergens in mij zat ontsnapt. Ik zak ineens op de koude badkamervloer, ontdaan van elk gevoel, als het leeggelopen proefballonnetje van een of ander experiment dat is mislukt.

Even later. We praten niet. Onze ogen ontwijken elkaar. Onze handen zoeken elkaar niet op. Alles gaat hier zijn eigen gang, alsof er niets aan de hand is en er niets is gebeurd. Mijn broer spoelt zijn mond, poetst zijn tanden. Ik plas, trek mijn onderbroek omhoog. Dan zie ik in de badkamerspiegel hoe hij papa’s scheermes pakt en het uitklapt. Het is een ouderwets scheermes, een barbiersmes met ivoren handvat. Vlijmscherp is het. Ik heb papa er in één haal vellen papier mee zien halveren voor mijn schetsblok.

Het lemmet flitst in het gele badkamerlicht. Ockhams scheermes, schiet het door mij heen. Scheer alle overtolle aannames weg, en je zult dichterbij de waarheid komen. Waarom doet mijn broer dit? Als ik al die eigenaardigheden, onbenulligheden van hem afschraap, wat blijft er over dan?

‘Je houdt echt van mij,’ zeg ik ineens, en het klinkt niet wrang, niet bitter, het klinkt zoals het is. Neutraal. Hij houdt echt van mij.

LANGZAAM EN ONVERBIDDELIJK HAALT HIJ ME BINNEN ZOALS EEN VISSER ZIJN PROOI

Voor het eerst kijken we elkaar weer aan. ‘Natuurlijk hou ik van jou,’ zegt mijn broer. Er klinkt oprechte verbazing door in zijn stem. ‘Dat weet je toch?’

Ik knik. Ja. Soms weet ik dat.

Mijn broer zwenkt en kantelt het scheermes in het badkamerlicht totdat alle zijden zorgvuldig bekeken zijn. Langzaam brengt hij het mes naar zijn wang, dan naar zijn keel. Net voordat het mes de hals raakt, aarzelt hij. Zo blijft hij staan, het hoofd naar achteren gebogen en het mes slechts enkele centimeters van de adamsappel verwijderd die krampachtig op en neer gaat. Dan trekt hij zijn hand terug.

Hij klapt het lemmet voorzichtig in, legt het mes terug in papa’s la en blijft er lange tijd peinzend naar staren. Dan kijkt hij mij aan. ‘O ja,’ zegt hij nonchalant, ‘morgen ga ik je leren scheren.’

YOU FAKE/
YOU WASTE/
YOU BUMB-
KLAATT...

A.D.L. van den Hout

Kent u de scene aan het eind van First Blood? Waarschijnlijk niet – niet helemaal uw genre, dunkt me. Ik ben zo echter zo vrij: aan het eind van deze film – nadat hij een half dorp heeft opgeblazen – stort onze held Rambo geestelijk in. Buiten staat de opgefokte politie en binnen probeert zijn voormalige kolonel hem te bewegen tot overgave. Rambo verhaalt over zijn kameraden – dat hij de enige overgeblevene is van zijn team. Hij jankt dat hij is bespuwd bij terugkomst, dat hij wekenlang met niemand spreekt, dat het leven hem te moeilijk is. First Blood is een antioorlogsfilm, begrijpt u? En het is niet alsof de boodschap nu zo diep verstopt zit: soldaten die levend uit de oorlog terugkeren zijn mentaal ontspoord.

Mag ik u nog een keer inschenken? Ik kan toch niet alleen een hele fles wijn leeg drinken. De film zag ik verschillende malen voordat ik naar Z werd gestuurd, maar ik was jong en vond dat gehuil aan het eind maar flauwekul. Inzicht komt met de jaren – dat hoeft ik u niet te vertellen. Als je jong bent, ga je niet dood. Als je achttien bent, vind je het volstrekt vanzelfsprekend dat je naar het front wordt gestuurd. Een oorlog heeft mannen nodig die zich veertig maal kunnen opdrukken, die zonder moeite vijftien kilometer hardlopen, die hun sperma tot op hun borst spuiten.

Nu bezoek ik af en toe oorlogsgraven. Rijen en rijen witte kruizen op groene grasvelden. Wind in de bomen, alles schoon en onderhouden. Kapotgeschoten lichamen uitgelijnd – althans de delen die ze konden terugvinden. En jong, hè: achttien, negentien, twintig. Als je tussen de kruizen loopt, denk je: hoe krijgen ze het in het hoofd om kinderen de oorlog in te sturen? Waarom sturen ze

EEN OORLOG HEEFT MANNEN NODIG DIE ZICH VEERTIG MAAL KUNNEN OPDRUKKEN

niet mannen op leeftijd? Oude mannen sterven, jonge mannen blijven leven – fair trade. Maar mooi niet dat wij ouderen ons een oorlog in laten sturen. Wij hebben namelijk wel een doodsbesef: wij houden ons aan de voorgescreven snelheid op de weg, wij hebben hoogtevrees. Wij begrijpen het einde van First Blood.

Laat ik echter ietwat van onderwerp wisselen. Als ik nog het bed met u wil delen aan het eind van deze avond, dan moet ik het niet over mijn leeftijd hebben. Laat me u vertellen hoe ik werd beschoten. Misschien dat ik dan enig medelijden opwek dat ik dan vervolgens – een handje geholpen door de alcohol – uit kan buiten. Ik zal er niet om heen draaien: vrouwen staan niet in de rij voor een gescheiden vijftiger met een oorlogsverleden. Uw aandacht is een geschenk. Heus waar.

Mijn verwonding haalde zelfs het televisiejournaal. Ik werd in de bil geraakt. Grappig,

nietwaar? Mijn zoontje van zes kon er destijds wel om lachen. Het was in het eerste jaar van de oorlog toen men dat soort van details nog meedeelde. Ze telden het aantal doden en aangeschotenen, maar noemden geen namen – de familie was misschien nog niet op de hoogte. Voor de doden stuurden ze nette mannen in gestreken pakken langs de deur, voor gewonden werd er gebeld. Dan ging de telefoon en vertelde men dat manlief was aangeschoten, maar nog tot de levenden behoorde. Godzijdank, zuchtte dan de hele familie in één haal. Is hij erg verwond, meneer de telefonist? Een beenwond naar verluidt, mevrouw. U man zal binnenkort zelf bellen. En dan was het wachten op die bekende stem – misschien weken niet gehoord – een stem die hopelijk zou vertellen dat er inderdaad een been was met een wond en niet een wond waar eerder de rest van het been begon.

Een schot in de kont, maar terug van het front. Mijn aangeschoten status viel goed in de familie. Een oorlogsveteraan is een aanwinst, daar kon je tijdens feestjes over beginnen. Een veteraan destijds was een beetje als een homo anno nu: elke familie hoort er toch minstens een te hebben. Het laat zien dat je er bij hoort, dat de veranderde tijden niet onopgemerkt voorbij zijn gegaan.

Maar ik dwaal af. Het gebeurde als volgt. We waren op verkenning en het terrein was een berghelling met rotsen, struikgewas en een paar bomen. Het miezerde en het was zwaar bewolkt. We hadden er al drie uur patrouille opzitten en hadden niets en niemand gezien. Zoals u ongetwijfeld weet is Z een land dat voornamelijk leeg en ontoegankelijk is. D en ik liepen achter elkaar toen er op

ons geschoten werd. Iedereen dook weg, van het pad af. Er was een luide onduidelijke knal en het volgende moment lag D boven op mij te spartelen. In eerste instantie was ik gedesoriënteerd. Ik begreep de ontploffing niet, ik begreep niet waarom ik dat zware bloederige lijf boven op me had, ik begreep niet waarom D maar bleef gillen. En ik begreep de pijn in mijn lichaam niet.

Mijn verwarring duurde een paar seconden. Ik besepte dat we werden beschoten en probeerde D weg te duwen, hetgeen niet helemaal lukte. Mijn schoen, schreeuwde hij. Waar is mijn schoen? Toen ik naar zijn benen keek, besepte ik dat hij zijn linker onderbeen miste. Het bloed kwam in golven uit het afgerukte been. Ik trapte me vrij en schoof over de grond van hem vandaan op zoek naar beschutting. Het volgende moment werd D in zijn rechterdij geschoten. Ik zag de abrupte ruk aan zijn lijf bij de inslag. Zijn geschreeuw ging over in onsamenhangend gebrul. Vanaf de overkant kwam de sergeant te voorschijn. In een haal trok hij D half overeind, sleurde hem van het pad en liet zich naast mij neervallen. Opnieuw had ik de schreeuwende D half over mij heen. Ik sjarde aan hem zodat hij tussen mij en de sergeant in kwam te liggen.

Schoenen waren erg belangrijk in Z. Je kon beter je wapen verliezen dan je kisten. Geef me: sjouw met bekapping urenlang door de bergen en je ontwikkelt een speciale relatie met je schoenen. Kisten houden je overeind en droog. De vijand was dat met me eens en die twee keer dat ons team mee moest helpen bij het terughalen van dode soldaten, waren alle lijken schoenloos. Maar misschien was dit niet de reden dat D maar over zijn kisten bleef gil-

len. Misschien is het besef dat je daadwerkelijk een stuk van je lijf mist te heftig. ‘Waar is mijn been?’ is een onmogelijke vraag.

Dat D de mijn heeft overleefd, heeft me verbaasd. Hoewel de helikopter er snel bij was, moet hij liters bloed hebben verloren. Zijn wonden waren uiteraard niet beperkt tot zijn linkerbeen – heel zijn onderlijf hing er in flarden bij. Een ontplofende mijn rukt je de kleren van het lijf en pompt je vol met stukken metaal. De meeste soldaten overleven dit niet – in een paar minuten loop je leeg. Dat hart blijft maar pompen immers. Als omstander had ik eigenlijk geluk: een stuk mijn had zich in mijn rechterbil vast gezet, maar evengoed had heel mijn rechterlijf vol met rondvliegende troep kunnen zitten.

Ik denk niet dat u het heeft opgemerkt

HEEL ZIJN ONDERLIJF HING ER IN FLARDEN BIJ

toen ik bij u aanschoof – op de korte afstanden weet ik het te verbergen – maar sinds de oorlog loop ik mank. Spieren in de billen heb je nodig om te lopen en bij mij is de zaak aan de rechterkant enigszins aangetast. So it goes – u hoort er mij niet over klagen. Laat me iets opbiechten. Gegeven mijn overduidelijk heteroseksuele avances, durf ik dat nu wel. U moet weten dat ik sinds de verwonding aldoor naar achterwerken van mannen kijk. Het is als bij

mijn zoon die op latere leeftijd een beugel ging dragen en me vertelde dat hij bij iedereen die hij ontmoette het gebit beoordeelde. Laatst zag ik de honderd meter sprint voor mannen op de tv en ik betrapte me erop dat ik alleen maar naar die kekke konten zat te kijken. Een heus oorlogstrauma, dunkt me. U lacht, maar dat neem ik u niet kwalijk.

Eigenlijk ben ik een veteraan van niets, weet u. Ik was anderhalve maand in Z toen ik werd geraakt. Afgezien van gevangenen, heb ik de vijand niet gezien. We zijn meerdere malen beschoten en een paar keer schoot ik terug, maar ik heb nooit een guerrilla gezien. Ik kwam, ik zag niets en ik kreeg een stuk metaal in mijn kont. Daar schrijf je geen geschiedenis mee. En het was geen Afrika: geen sappige anekdotes over hakmessen, over seks met minderjarigen, over afgesneden penissen in de monden van dode eigenaren. Ja, ik ken mijn klassieken: mensen als Jef G. en Lobo A. kwamen met verhalen terug. Ik liep zelfs geen venerische ziekte op. Hebt u wel eens die Vietnamveteranen gezien die bij het monument in Washington de toeristen lastig vallen? Ik zag het op de buis. Sommige van hen missen armen, benen, zitten in een bonafide rolstoel, zijn sociaal – laat ik zeggen – niet zo handig. Dat zijn de echte ex-soldaten: kapotte lichamen, kapotte geest.

Nee, ik had niet gedacht dat u met me mee zou komen. Aan drank heb ik alleen wodka in huis. Houdt u daarvan? Over wodka wordt soms wat minachtend gedaan – vooral door whiskydrinkers. Arrogante flauwekul natuurlijk. Wodka vergt enige aandacht. Dat het eruit ziet als water wil niet zeggen dat je het drinkt als water. Een goede wodka is zacht en vol,

maar je moet het bij het eerste slokje opmerken.

Anders is het moment voorbij. Goed spul ook voor stiekeme drinkers. Maar het is als met rokers: als je beide rookt, is het om het even als je mond meurt als een asbak. En hoewel u me niet kon bijbenen, ben ik onder de indruk van de hoeveelheid alcohol die ik u heb zien drinken. Als ik andere mensen zie hijsen, dan vraag ik me altijd af: waar laten ze het? Ik inspireer u, begrijp ik: de wc is in de gang, tegenover de kapstok.

Een café is neutraal en open terrein, maar een woonkamer is als een afgezet kamp. Het is weliswaar mijn kamp, maar het is niet de bedoeling dat u zich als een gevangene voelt. Mijn eigen houding ten opzichte van mijn woning is problematisch. Ik kom zo graag thuis, dat het me soms zorgen baart. Hier binnen word ik elke keer opnieuw onthaald op een vertrouwde omgeving: ik weet waar ik mijn jas op moet hangen, waar ik de koffie kan vinden – alles is op zijn plaats. Deze fauteuil heeft mijn vorm aangenomen, heeft als het ware de hele dag gewacht op mijn speciale billen. Geen stoel in de wereld waarin ik beter zit. Wat wil een mens nog meer? Wel – toegegeven – ik heb mijn habitat weten op te rekken tot de bar op de hoek. Zo ben ik dan op mijn eigen manier een man van de wereld.

Dat is goed spul, nietwaar. Ik ken mijn alcohol: in Polen maken ze de beste wodka. Laat me nog een keer inschenken. Drank en oorlogsverhalen – ik ontken het niet: mijn leven is bescheiden en wel afgebakend. Zonder de oorlog zou ik een pathetische zuiper zijn geweest, nu ben ik echter een romantische drinker.

EEN JONGEN WORDT EEN MAN IN HET LEGER GELIJK EEN MEISJE EEN VROUW WORDT IN EEN BORDEEL

Nee – het ligt niet aan u; zalig lijf en zweet om op te likken. Maar deze wereld is mijn wereld: natuurlijk heb ik impotentieproblemen. Zag u dat niet aankomen? Het is niet voor niets dat ik niet kan stoppen met praten. Zoals Marnix G. het al stelde: een jongen wordt een man in het leger gelijk een meisje een vrouw wordt in een bordeel. Af en toe kom ik nog wel eens klaar, maar dat is dan na tijdenlang rukken en tamelijk onfrisse fantasieën – daar wil ik u niet mee lastigvallen. Het is al heel wat dat we samen in mijn bed liggen.

DE INDRINGER

Niki Van Mechelen

Ik had lang getwijfeld, rondgekeken en afgewacht. Maar uiteindelijk koos ik voor haar. Het was de manier waarop ze met haar ene arm gebogen over de andere stond, hoe ze zo haar schouder vasthield. Een houding van totale afremming van sociaal contact. Een fysieke barrière. Haar acajou kapsel lag zo netjes geknipt, toen ik mijn beslissing nam. Misschien was dat wel de doorslag. Ik hield haar van een veilige afstand in het oog. Ze zette haar perfect geproportioneerde vuilzakken buiten op exact hetzelfde tijdstip als de week daarvoor. Dat prikkelde mijn aandacht.

ONTROEREND HOE ZE DE TUIN- MEUBELLEN IN PLASTIC HOEZEN BEWAARDE

Ze kwam een paar keer terug buiten kijken, om iets dubbel te controleren. Haar hand ging door het haar. Ze bleef even staan en snoof diep de buitenlucht op.

Ik trok in haar tuinhuisje. Ze merkte er niets van. Het was eigenlijk niet moeilijk, veel makkelijker dan ik dacht. Het huisje was enorm nauwkeurig geëquipeerd en rook naar een nieuwe auto. Ik had niet anders verwacht,

maar toch was het even ontroerend hoe ze de tuinmeubelen in plastic hoezen bewaarde en er geen enkel spatje roest op de werktuigen te vinden was. Ik vond een kleine verwarming en installeerde me op een opklapbaar bed.

Ze had geijkte tijdstippen waarop alles moest gebeuren. Zelden week ze ervan af. Het was als een televisieprogramma en ik was een trouwe kijker, soms vanuit het tuinhuisje, waar ze nooit in kwam, soms van achter de grote struik in haar tuin. 's Morgens om 7u15 ging het licht aan in de slaapkamer, vermoedelijk stond ze dan op. Precies twintig minuten later flitste het licht aan in de keuken. De deken hing dan al uit haar slaapkamerraam. Ze ontbeet, brood, dat ze om de andere dag ging halen in dezelfde bakkerij op de hoek van de straat, om 7u40. Een klein brood. Na het ontbijt stond ze aan het raam, met een kop koffie, waarschijnlijk een zonde die ze niet kon afleren. Haar buurvrouw, het model, jogde voorbij in haar verschillende sportoutfits. Vanachter het raam zwaaide ze glimlachend naar de jogger. Als de buurvrouw ver genoeg was, liet ze de hand zakken en met lichtjes opgetrokken lip en neus keek ze haar na. Alsof die een rotte geur achterliet.

Op maandag om 9 uur deed ze boodschappen, elke maandag, met dat rode kleine Toyota-autootje. Ze bracht ook altijd plichtbewust een zak boodschappen mee voor de bejaarde buurvrouw twee huizen verder. Ze zette de tas af aan de deur en in de loop van de dag werd de tas binnengeritst door een hand. In mijn fantasie gerimpeld en blauw van de opliggende aders.

Een man kwam nooit langs, maar ze had wel een vriendin. In een gelijkaardig autootje,

een Hyundai, donkerblauw. In het weekend deden ze samen dingen. Ze legde haar kapsel in een golf en bleef dan net iets langer uit de keuken weg. Mogelijk had ze meer tijd nodig om die laag bruinsel op te smeren en de juiste juwelen voor de activiteit te kiezen. De badkamer lag aan de voorkant van het huis, ik kon het niet observeren vanuit mijn schuilplek. Opedoofd wandelde ze dan met de handtas geklemd tussen arm en borstkas naar de Hyundai. Voor ze instapte inspecteerde ze de zetel, ze veegde wat en stapte pas dan in.

Het verraste me dat de vriendin plots niet meer op bezoek kwam. Die weekends vulde ze met schoonmaken. Deuren en ramen. Iets wat ze normaal al op woensdag deed, terwijl ze minachtend de vuile deur van de burenskeurde, met schuin hoofd. 's Nachts bleef het licht in de slaapkamer lang aan of net niet, maar een paar uur later dan weer wel. Ze liep rond in de verschillende kamers.

Als ze in het weekend weg was, kon ik ongestoord inkopen doen, maar het steeds thuiszitten bemoeilijkte mijn vrije gang. Niet dat het me echt stoorde, ik had niet veel nodig en ik genoot van haar afgemeten aanwezigheid, haar geplande activiteiten.

De tv flitste de hele ochtend. Ze was doel-loos, ik voelde het, alsof we al een beetje verbonden waren. Ik had een vermoeden dat het niet meer lang ging duren voor ze me zou ontdekken. Ik keek er stiekem naar uit. Voor het inslapen fantaseerde ik erover, hoe ze zou schrikken en haar kralenketting heen en weer zou schudden.

De ontmoeting was helemaal niet zoals ik ze verwacht had. Het moet ongeveer 3 uur

's nachts zijn geweest, toen ze plots het licht aandeed en een lange gil slaakte. Waarschijnlijk gilde ik mee, want vlak erna had ik een turende sensatie in mijn oren. Ze bleef stokstijf met haar rechterhand over de mond naar me staren. De golf in haar kapsel was ingepakt in een netje. Half slaapdronken probeerde ik te bepalen of ik wakker was of nog droomde. Onhandig en zo langzaam mogelijk wrong ik me in mijn jeans. Toen sputterde ze wat halfzinnen, stilletjes. Haar stem klonk hoog en nasaal en paste niet bij het beeld dat ik ervan gevormd had.

'Wat doet u... wie bent u, waarom, hoe kan dat... ik moet de politie...'

Het waren teveel vragen en in feite waren de antwoorden voor de hand liggend.

'U hebt een heel aangenaam tuinhuisje. Ik heb nog nooit zo'n georganiseerd tuinhok gezien.'

'Wat is die geur?'

'Dat zijn waarschijnlijk mijn kleren. Ik kan ze niet tijdig wassen.'

Ik klapte het raampje open en liet de nachtlucht binnenkomen. Ze ritste de plastic hoes van een tuinstoel open en zette zich, de handen in haar schoot gevouwen. Ik kon het

DE GOLF IN HAAR KAPSEL WAS INGE- PAKT IN EEN NETJE

niet geloven dat ze zo dichtbij zat plots. Het tintelde in mijn hoofd, maar ik had veel meer drama verwacht. Ik legde de deken over mijn geïmproviseerde bed en zette me recht tegenover haar.

‘Ik heb alles gerespecteerd. De kleur en nummerorganisatie van de harken? Allemaal hetzelfde gebleven.’

Ze volgde mijn wijzende vinger in de richting van het gereedschap, dat nog steeds zoals daarvoor keurig aan de muur bevestigd hing.

Het was even stil. Beiden bleven we met de handen onhandig voor ons zitten. Alsof we twee verliefde pubers waren op hun eerste afspraakje, zonder romantiek. Ik wilde aan een zin beginnen, een introductie, maar voor ik mijn mond opende, klonk er een schreeuw van een kat. Ze schrok op en keek me dan met ver grote ogen aan.

‘Ik kan er niet van slapen, die beesten. Elke nacht zitten ze in de tuin. En dan dat vreselijke geluid, alsof ze gekeeld worden. Heeft u er dan geen last van, u zit vlakbij.’

‘Ik slaap erg vast.’

En daarop liet ze haar hoofd schuin zakken, alsof ik een geheim kende waar ze al lang naar op zoek was. Daarna begon ze rond te kijken, de inrichting te inspecteren.

‘Het is hier eigenlijk gezellig.’

‘Dank u.’

‘Ik wilde ze eigenlijk vergiftigen, die katten. Het doosje staat daar achter u.’

Het doosje was afgeplakt, vakkundig, precies. Maar het was zo goed als leeg. Ze schudde ermee om de inhoud te bepalen en zette het naast haar op een plank. Met een doffe plof zakte ze terug op de stoel, liet haar hoofd hangen en begon te huilen. Ik bleef eerst voor me

uit staren, te veel bewust van mijn bezoedelde kleren waarmee ik haar niet wilde vuil maken. Maar uiteindelijk werd het me te veel en legde ik mijn hand op haar schouder. We omhelsden elkaar over de leuning van de stoel heen, scheef gebogen naar elkaar toe gedraaid. Zo zaten we ongeveer tien minuten zonder te spreken.

Uiteindelijk stond ze op en legde ze zich op het bed, naast me. Ze viel in slaap en haar ademhaling was luid en in stoten, alsof ze in een kist opgesloten zat. Mijn arm geplet onder haar hoofd. Mijn voeten koud door de afgepakte deken. Haar rozenparfum die mijn vuiligheid benadrukte. Een kat ging nog even door, het was me nog nooit opgevallen, maar ze klonk inderdaad alsof ze haar laatste kreten uitschreeuwde, als een ontevreden baby.

Even kon ik me vrijmaken uit haar slaapgriep. Ik deed haar schoenen uit en zette de beige kuipjes aan de deur, instapklaar. Mijn scheef versleten bottines duwde ik onder het bed omdat ze de rust van haar schoenen verstoorden. Ik nestelde me terug in het bed en zij legde haar arm over mijn schouder. Met mijn voeten voelde ik door haar nylonkousen lichte stoppeltjes op haar benen. Een imperfectie.

De vogels begonnen te fluiten en de katten gingen vermoeid naar huis. Het licht wekte haar. We zwegen. De hele tijd. Tot ze zich her schikte, eerst het haar, daarna de kleding en ten slotte de schoenen. Met een gekronkelde glimlach vertrok ze.

Sinds die ontmoeting kwam ze elke nacht. ’s Morgens maakte ze alles schoon, en zette ze de ramen en de deur open. Dan verdween

ze weer naar haar eigen huis. Twee keer heeft ze mijn kleren gewassen. Ik zag haar overdag zelden naar buiten gaan, ze keek veel tv. Maar ’s nachts als de lichten bij de burens uit waren, sloop ze door de tuin en kroop ze bij me in bed. Het werd een gewoonte. Een waarvan ik steeds moeilijker kon slapen.

Vanmorgen ben ik vertrokken, om 9u precies. Het exacte tijdstip was een soort hommage aan haar. Ik heb alles weer op zijn plaats gezet, zoals ik het me kon herinneren. Er is een leegstaande garage waar ik een oogje op heb. Een gescheiden vrouw.

TWEE KEER HEEFT ZE MIJN KLEREN GEWASSEN

DE TREIN

Maarten Inghels

Toen de trein over Billy reed ging er een lichte schok door de verschillende wagons en knalde in het sanitaircompartiment de eenarmige man met zijn hoofd tegen de spiegel. Hij kon zich al moeilijk staande houden met één arm in een hobbelige trein en met de botsing zeikte hij met een ongewilde doeltreffendheid de wc-bril zéker onder. Hij mompelde iets onverstaanbaars en tastte met zijn enige vrije hand aan zijn voorhoofd waar hij met zijn vingers een bloederige buil ontwaarde alsof het braille betrof. De spiegel die perfect paste boven het waterpompje was gebroken en het kabouter-spoelbakje lag vol stukken. Het straaltje bloed dat zich een weg langs zijn neus zocht kon hij onmogelijk zien. De man met één arm rukte het kleine deurtje van de wc open en liep weer naar zijn plaats waar hij tabak voor vijf sigaretten uit zijn tabaksbuiltje haalde, ze met één hand in de vloeitjes drapeerde, ze tussen twee vingers ronddraaide om ze dan met een droge tong één voor één dicht te likken. Het geritsel van zijn eenhandsarbeid was het enige geluid in de verder kleurloze coupé van de stilstaande trein. Tot de intercom met een krakende toon melding maakte van 'eventuele hinder door objecten die waarschijnlijk dieren waren'. De man zuchtte en draaide een zesde sigaret. Toen hij bij het natlikken van het vloeitje opkeek zag hij een jonge gast naar hem wuiven die verdomd hard leek op iemand die hij kende. Wat staat die daar nou lullig te zwaaien, dacht hij, en rolde met een vingerknip de sigaret dicht.

Toen de trein over Billy reed bleef Jaaps gezicht zes seconden in een grimas staan waarna hij begon te gillen. Dat was niet omdat Bil-

ly, net voor de trein hem meepakte zoals een kindertong soms een snoepje, hap, slik, weg, zijn tong naar hem had uitgestoken en al helemaal niet omdat hij daarbij riep: 'Lange Jaap stinkt!' maar wel omdat Billy het spel dat hij dubbeltje-op-zijn-kant noemde voor één keer had verloren. Het was een erg lange middag geweest waarin ze het vervelen-tot-de-tiende-macht hadden uitgevonden, hun kinderkeulen schor hadden geschreeuwd om de reikwijdte ervan te testen en een gevonden sigaret langs de spoorweg hadden opgerookt met het daarbij gepaard gaande hoesten. Na de sigaret wisselden ze toekomstdromen uit die in de lijn der verwachtingen lagen. De toekomstmuziek bedacht door hun ouders schalde al erg concreet uit hun monden.

'Ik word brandweerman!' riep Lange Jaap uit, nadat hij de fik in een kever stak, zodat die leek op een brandende lucifer die rondjes liep. Na wat rotzooien met andere kevers plaste Lange Jaap ze één voor één uit, waarbij hij op overtuigende wijze een brandweersirene nadeed.

BILLY KEIZER ZAL IK HETEN

'Ik word portier,' zei Billy. 'Net als m'n vader.' Hij zette zich wat rechter en spande de blokjes spieren in zijn borstkas wat op, alsof hij een bodybuilder was. Lange Jaap zweeg.

'Heel de stad zal weten dat ik,' vervolgde Billy; 'dat ik portier ben. Ik wimpel alle verkeerde mensen zo af: zwiep, zwiep.' Billy maakte daarbij zwaai-bewegingen met zijn handen alsof hij een vliegje weg wuifde, alsof portier zijn te maken had met op de juiste manier wuiven. 'Billy Keizer zal ik heten.'

'Vroeger was je koning, en nu plots keizer,' protesteerde Lange Jaap.

'Vijf centimeter gegroeid tegenover vorig jaar,' zei Billy trots. 'Ik pomp me iedere dag tien keer op,' vervolgde hij. 'Dat helpt.' Lange Jaap porde een zwartgeblakerde kever om die op zijn rug lag.

'Net zoals je vader elke dag doet zeker,' sneerde Lange Jaap. Billy's vader was tijdens een stevige ruzie in zijn portiersloopbaan een arm kwijtgeraakt. Sindsdien rolt hij zijn sigaretten met één hand, maar zich opdrukken zat er niet meer in.

'Och man, je stinkt,' riep Billy uit. Billy's moeder had dan wel gezegd dat Jaap er niets aan kon doen – dat-ie stonk, dat het te maken had met een verkeerde regeling van zijn klieren, dat de schakelaar niet juist stond – voor Billy maakte het niets uit van wát je stonk. En Billy's vader was heilig.

'Je stinkt,' riep Billy nog eens.

'Het zijn de kevers,' zei Lange Jaap.

'Wat?'

'De kevers. Ze gaan altijd stinken als je ze blust.'

Die middag flambeerden ze geen kevers meer, maar liepen ze verder langs de spoorweg. De bramen in de berm waren nog niet rijp, maar koorddansen op de rails was een ideaal vervangmiddel voor het wachten op het einde van de middag.

SINDSDIEN ROLT HIJ ZIJN SIGARETTEN MET ÉÉN HAND

'Ik weet nog een spel,' zei Billy; 'we spelen dubbeltje-op-zijn kant! Je staat zolang je houden kan op de spoorweg en springt net voor de trein er is weg.'

'Vind ik niets aan,' zei Lange Jaap. Hier had zijn moeder voor gewaarschuwd, dacht hij, voor Billy en zijn streken. Zit in de familie, zei ze, met portiers weet je het nooit.

'Jawel joh, wordt dikke lol! Ik doe eerst,' bood Billy zich spontaan aan.

Nadat de trein over Billy had gereden, Jaaps gezicht zes seconden in een grimas had gestaan en hij had gegild, zag Lange Jaap geen spoor van Billy. De trein was met piepende remmen gestopt en het geluid gaf een snijdende pijn in zijn oren. Lange Jaap stond plots ergens halverwege, aan de middelste coupé, en bleef versuft staan. Hij dacht aan brandende kevers die rondjes renden om dan knetterend te doven. Lange Jaap keek op en zag plots de vader van Billy die, zo leek het door het wazige coupéglas, met één hand een sigaret rolde.

Lange Jaap kon niet anders dan even knullig te wuiven.

VERLIES NEMEN

Guido van de Wiel

18 maart 2009

Hè, getver, denkt Joyce, een voorstelrondje. De trainer Jaimy gaat de rij af. Er zijn nog drie anderen voor haar. 'Arson, zeuven-entwintig jaar en kom uit Schijndel. Ik heb bedrijfskunde gestudeerd...' Zijn verhaal klinkt wel ontspannen. Joyce kent hem niet. O, hij is de co-trainer. Hij maakte blijkbaar een grapje, want iedereen lacht. Joyce lacht snel mee. Nog twee. Joyce kan haar gedachten niet bij de andere verhalen houden. Joyce voelt haar keel smoren. Ze wordt rood. Ze voelt het. Ze gaat verzitten op haar stoel. Schuift nog eens met haar billen over de stalen randen van de stoel. O, bijna aan de beurt, bijna aan de beurt... Is hij klaar met praten wat zei hij eigenlijk kijkt hij nu rond voor vragen of zal ik... 'IkbenJoycePattijn. Drieënvijftigjaar. Getrouwd... geweest.'

Trainer Jaimy knikt instemmend en be-moedigend. Zijn glimlach, twee lippen op el-kaar en dan maar Mona Lisa nadoen.

Joyce kijkt schichtig om zich heen. Haar ogen verraden: moet ik doorgaan? Wat moet ik dan nog zeggen? Ze ziet ogenvragenogen-vragenogenvragen. Met een loom, langzaam schuddend hoofd vraagt Jaimy: 'Kinderen?'

'Eh ja. Geen.'

Iemand naast haar begint dan te praten. Met net te harde stem. Nou prima. Ze hoort hem wel, maar luistert niet. Haar hart zakt langs haar slokdarm weer op zijn plaats. Pas als de kring vier deelnemers verderop is, hoort ze weer wat iemand zegt. '...opleiding afge-rond. Heb. In. Su-ri-na-me. Ge-stu-deerd.' Wat praat onze baas lekker rustig, denkt Joy-ce. 'Sinds. 2006. Manager. Van deze. Club.' De boei is geweken. Haar bloed stroomt weer door haar lijf.

'Dan nu de teamtraining,' claimt Jaimy. 'Voor het hele bedrijf. Was nodig blijkbaar.' Hij lacht als Elvis. Hij pakt een stiften en be-gint een aantal woorden te schrijven op een flip-over. Zet tweerichtingspijlen tussen die verschillende termen. Houdt een monoloog. Geeft dan het woord aan Arson. Die gaat in op het begrip hoe. 'Hoe gaan we hier om met elkaar? Hoe nemen we hier beslissingen? Hoe gaan we om met een stukje verantwoordelijk-heid? Hoe gaan we om met dingen die grote consequenties hebben voor onszelf? Hoe gaan we om met een stukje afhankelijkheid naar anderen toe?' Met een whiteboardstiften cirkelt de co-trainer steeds nieuwe rode ovaaltjes om een blauw woordje 'hoe'.

'Oké, de eerste opdracht.' Jaimy neemt de leiding. 'We zoeken hiervoor twee personen. Die kunnen namelijk een bedrag winnen dat Preston Scott Training & Advies beschikbaar stelt, op voorwaarde dat ze dat bedrag delen.' Jaimy wappert met een briefje van twintig. De co-trainer rommelt even later in een bak met muntgeld.

'Is de inzet twintig euro, of ook dat geld dat Arson daar heeft?' vraagt een man van wie Joyce weet dat hij bij verzekeringen werkt.

'Nee, nee, nee, dat is wisselgeld. Dat komt zo. Dat leg ik nog uit. Kijk, het gaat om twin-tig euro totaal. Persoon A verzint een verde-ling en biedt persoon B een deel aan. Als per-soon B het aangeboden deel accepteert,' Jaimy kijkt even alle deelnemers aan, 'krijgen beiden hun deel. Als hij of zij echter weigert,' zijn veelbetekende blik gaat opnieuw rond, 'krij-gen beiden niets.'

'Dus als ik mag verdelen, mag ik 19 euro

voor mijzelf houden, en die ander een euro aanbieden? Is dat het?' aldus Steven van de buitendienst.

'Ja, dat klinkt aantrekkelijk, als je hele-maal vanuit jezelf denkt, hè?' antwoordt Jai-my.

'Maar wie weet nog wat het thema ook al weer was van vandaag? Teambuilding, hè?' komt Arson er meteen overheen met een vraag, die hij niet nalaat meteen zelf te beant-woorden voordat ook maar iemand hem kan onderbreken. Wat denken jullie dat er gebeurt als we mensen dit laten spelen?' vraagt Arson door.

'Nou, Arson, laten we het gewoon gaan doen,' onderbreekt Jaimy zijn co-trainer.

'Ehhhh... Rogier, Roger, wat was het, wil jij naar voren komen?' Roger stapt resoluut de kring in.

'En eh...' Jaimy gaat de kring langs.

Neenietiknietiknietik, denkt Joyce en ze kijkt weg.

'...Joyce, wil jij ook naar voren komen?' Ze trekt haar trui over haar billen als ze de kring in loopt, waar Rogier of Roger al ongeduldig staat te wippen van zijn ene voet op zijn an-dere.

'Joyce, zou jij willen kiezen?'

'Oh nee, dat kan ik niet,' perst Joyce door haar lippen.

'Kan ik niet?' antwoordt Arson verbaasd. 'Hier is twintig euro en voor het gemak heb-ben we alvast dat briefje van twintig vervan-gen door een hoop muntjes. Het is echt twin-tig euro, hoor, tel maar na.'

'Hier,' vuurt Jaimy haar aan, 'maak op deze tafel een verdeling in twee stapeltjes en

bied een stapeltje aan aan Ro... Ro... ger toch?'

Ze schuift wat met stapeltjes en zorgt dat er twee even zo grote stapeltjes muntgeld lig-gen.

'Zo,' zegt Arson, 'ik zie een stapeltje van negen en een stapeltje van elf euro liggen.'

'Nee, nee, dat is niet goed, dat is niet goed.'

'Nou, als je mij nu die elf euro aanbiedt, vind ik het goed,' grapt Rogier-Roger.

'Nee, nee, het moet eerlijk,' trekt Joyce fel van leer. Ze stopt een euro uit het ene hoopje bij het andere en telt het geld snel na op beide stapeltjes. Ze biedt de tien euro aan Roger-Rogier.

'Ja? Nou ja, is goed, ja,' antwoordt deze. 'Hebben we allebei een tientje. Da's oké.'

NEE, NEE, HET MOET EERLIJK

'We gaan zo nabespreken hoe bij dit probleem rechtvaardigheidsgevoel een rol speelt. Dat er meer is dan een puur rationele benade-ring,' intervenueert Jaimy.

'En dat dit maar goed is ook, want als we elke beslissing altijd alleen maar vanuit een stukje egoïsme zouden maken, dan zou het een gekkenhuis worden,' vult Arson aan.

'...En zouden allerlei organisaties die het belang van de maatschappij vertegenwoordigen behoorlijk in de problemen kunnen komen...' verduidelijkt Jaimy.

‘Nu draaien we de rollen om. Rog... Wil jij eens een verdeling maken?’ Jaimy stopt hem twintig euro in muntgeld toe.

Rogier schuift achttien euro naar zichzelf en biedt Joyce twee euro aan.

‘Neenee, dat weiger ik,’ zegt Joyce verbouwereerd.

‘Oké, wanneer zou je wel akkoord gaan?’ Rogier schuift er steeds een euro bij.

‘Hoho,’ komt Jaimy tussenbeide. ‘Jouw eerste aanbod is geweigerd, dus ik moet de twintig euro terugpakken. Jullie hebben nu allebei alles verloren.’

‘Nee, het is niet goed. Dit kan niet eerlijk gaan...’ Joyce voelt dat ze opstaat.

‘Je kunt niet zo delen. Je kunt mij niet voor zo’n keuze zetten. Je mag het niet afpakken. Dat werkt niet. Het is niet fair! Het is niet fair!’

‘Joh, trainert,’ roept buitendienst Steven op zijn Amsterdams, ‘geef dat frouwtje daaro haar geld. Kom joh, hé, het is allemaal maar voor de grap!’ Joyce zit ineengedoken te huilen.

‘Joyce, heb jij dat vaker,’ zegt Arson, ‘dat je niet tegen je verlies kunt? Herken je dat?’

‘Ssst ssst ssst, wacht even,’ maant Jaimy. ‘Joyce, wil jij even lekker een stuk gaan lopen of rustig buiten op een bankje zitten? Glas water? Dan gaan we hier verder met de training. Arson, loop jij met Joyce mee?’

26 juni 1993

Overlijdensadvertentie in de krant *Het Woord*

Veel te vroeg geboren en overleden. Onze jongens:

Chris Pattijn

24 juni 1993

-

24 juni 1993

en

Nathan Pattijn

24 juni 1993

-

25 juni 1993

24 juni 1993

‘Jullie ene kindje loopt nu echt ver achter in zijn groei. We denken dat hij beschadigingen gaat oplopen als we niet ingrijpen.’

‘Maar is het niet veel te vroeg voor een vroeggeboorte? Hoe zijn de risico’s?’

De arts informeert hen: ‘Het grote probleem van de vroeggeboorte ligt in de kans op beschadigingen van de longen, de hersenen en de darmen en de kans op een onbeheersbare infectie. Al deze risico’s leiden ertoe dat er een gereede kans is op overlijden van de kinderen. Dit dient u te laten meewegen in uw besluit. De statistieken leren ons dat als het kind tussen 24 en 27 weken wordt geboren de kans op overleving 23% is, tussen 28 en 32 weken is dat 65%, tussen 32 en 34 weken 88% en na de 34e week is de overlevingskans maar liefst 98%.’

‘Maar we bevinden ons niet in de 34e week. We bevinden ons in de 27e week.’

‘Eh... nee. Ja, klopt. Ik zal eerlijk met u zijn. Er is voor deze situatie geen medisch protocol. De kansen zijn moeilijk in te schatten, de risico’s evenmin en beide scenario’s – opereren of niet – zijn beiden verdedigbaar. Wij

zullen met u alle gegevens doorspreken op basis waarvan u een besluit kunt nemen. U kunt dan zelf kiezen. Het zijn per slot van rekening uw kinderen.’

18 juni 1993

‘Dag mevrouw... Pattijn, juist ja, hier staat het. Welnu, ik heb overleg gehad met de kinderarts – wat? Eergisterenmiddag al? Oh, sorry. U rekende daarop? Ik had dat toegezegd? Wat zegt u? Berichten doorgegeven aan de zuster op zaal? Nee, ik heb niets gehoord – maar wat ik wilde bespreken is welke gezondheidsproblemen bij de kinderen te verwachten zijn. Kijk, u kunt ervoor kiezen de twee kindjes zo lang mogelijk te blijven dragen. Met het gevaar dat de kleinste verder verzwakt en uiteindelijk komt te overlijden. Dat is ook gevaarlijk inderdaad voor het andere kindje. Dat zou negatief kunnen uitpakken, ja. U kunt er ook voor kiezen dat wij de kindjes met een keizersnede halen. Dat zou de levenskans van de kleinste wat vergroten, want die zakt nu steeds verder weg in zijn conditie. De vraag is echter of het grootste kind de vroeggeboorte trekt, want voor hem is er eigenlijk geen reden om gehaald te worden. Die is nu kerngezond en het brengt voor hem gevaren met zich mee om een vroeggeboorte op te wekken. Hoe u ook wenst te besluiten, wij zullen in ieder geval met corticosteroideninjecties starten om de longrijping van beide kindjes te bevorderen. Ho, daar gaat mijn pieper. Als u meer informatie wilt, dan hebben we een brochure waar alles keurig in staat.’

16 juni 1993

Dagelijks registreert de verpleegkundige de harttonen van de kinderen met behulp van

een CTG. Joyce krijgt een spoedopleiding gynaecologische begrippen: Dopplersonderzoek, CTG-onderzoek, echoscopieën. Ze ondergaat ze met grote regelmaat.

DE CONDITIE VAN JULLIE KLEINSTE GAAT ACHTERUIT GAAT

‘De conditie van jullie kleinste gaat achteruitgaat. Dat wilden we met jullie bespreken. Kijk, zou de zwangerschap verder dan 33 of 34 weken zijn gevorderd, dan zou het advies luiden om de zwangerschap te beëindigen. Maar nu...’

‘Nu is het toch veel te vroeg? Dat overleven ze toch niet?’

‘Ja, deze zelfde operatie is voor jullie kleine baby mogelijk levensreddend en voor de gezonde zouden we zijn leven juist op het spel zetten, als we ze zouden gaan halen.’

‘Voor de een is het een kans, voor de ander juist een risico...’

‘Ik zal overleggen met de kinderarts en kom vanmiddag bij u terug.’

1 juni 1993

‘Zo, gaan we eens even kijken. Hoe voel je je?’

De dame van het echobureau smeert de buik van Joyce in met een dikke gel en drukt daar

DIE IS VEEL KLEINER DIE ANDER

een soort streepjescodeapparaat in. ‘Nou, gaan we even de groei bepalen van... Hè... Die is veel kleiner die ander.’ Joyce verstijft en durft geen adem meer te halen. De rest van het onderzoek is de dame stil en meet ze snel en accuraat alle verschillende maten van de twee kindjes.

‘Ik adviseer toch om even langs het ziekenhuis te rijden.’

Joyce moet in het ziekenhuis blijven.

21 januari 1993

‘Hoera! Zwanger van een tweeling!’ staat er op de kaart. Achter de kaart staan de ouders van Joyce met twee hagelwitte rompertjes maat 50, twee spenen en twee mutsjes op de stoep.

‘Toch nog gelukt!’ slaat Ria haar armen om haar dochter.

‘Mam, ze zijn nu zo groot als twee erwtjes! Fantastisch, hè?’

REGINA'S KRUIS

Lodewijk van Oord

Kandidaat Johannes bad een laatste weesgegroetje, sloeg een kruis, en doofde het waxinelichtje dat voor de opklapbare Maria-icoon stond. Terwijl hij zich oprichtte merkte hij dat zijn spieren stijf geworden waren van het langdurige knielen. De huid op zijn knieën voelde ruw, het reliëf dat de vloerbedekking erin gedrukt had was goed te zien. Het was lang geleden dat hij het volledige rozenkransgebed geboden had, en hij voelde zich voldaan, alsof hij iets grandioos verricht had. Hij opende de fles wijn die hij namens het hotel ontvangen had. De rode bordeaux stroomde in het glas, hij rook de vleierende geur van fruit en hout. Plechtig hield hij het glas tegen het licht en nam een grote slok. Uitstekend, dacht hij, waarna hij de wijn in één vloeiende beweging zijn keel in goot. Ad fundum. Vanavond zou hij tot op de bodem gaan.

de lichten van de stad, met in de verte de spitse toren van de Sint-Catharina. In die kathedraal zou de bisschop hem morgen met elf andere kandidaten tot priester wijden.

Bisschop Alderink die hem de handen oplegt, hem een wit kazuifel aantrekt en hem vraagt om met zijn in linnen gebonden handen de fonkelende gouden beker aan te raken – het was een droom die de afgelopen jaren regelmatig teruggekeerd was. Morgenochtend zou het er dan echt van komen, hij zou de macht ontvangen om het misoffer op te dragen. Ego sum vitis, vos palmitos. Hij zou trouw beloven aan de Heilige Kerk, het Lichaam van Christus. Dat was wat het priesterschap voor hem betekende: het was een huwelijk, en niets minder dan dat.

De man aan de andere kant van de lijn vroeg wat voor stripper hij in gedachten had. Even raakte Johannes van zijn apropos, hij had er geen moment bij stil gestaan dat hij met een keuze geconfronteerd zou worden. Een stripper was een stripper, had hij altijd gedacht, en alle strippers waren hoeren.

‘Man, vrouw of trans, met of zonder wippen,’ somde de man op.

‘Een vrouw,’ zei Johannes, ‘liefst met een mooie stem.’

Hij ging akkoord met de prijs van het totaalpakket, gaf de naam van het hotel door en hing op. Even vroeg hij zich af waar hij in hemelsnaam mee bezig was, want hij beseftte dat hij een geweldig risico nam. Impulsief pakte hij zijn Bijbel, zocht al bladerend de juiste passage, en begon te lezen: Hierna gebeurde het dat God Abraham op de proef stelde. Hij zei tegen hem: ‘Abraham.’ En hij antwoordde: ‘Hier ben ik.’ Met de Bijbel in zijn handen liep

Johannes naar het raam en staarde naar de wolkenloze lucht.

‘En hier ben ik,’ fluisterde hij, ‘Johannes de Stille.’

Er stonden nauwelijks sterren aan de hemel, de lichtvervuiling van de stad en de bijna volle maan onttrokken ze aan het zicht. Daarna ging hij op weg naar de plaats die God hem aangewezen had. Johannes sloeg het boek dicht en haalde opgelucht adem. Zijn besluit om deze beproeving te ondergaan was juist geweest, onorthodox misschien, maar juist. Als hij deze avond zonder kleerscheuren doorkwam, dan was het zeker: dan was hij klaar voor het priesterschap.

Johannes schonk een tweede glas wijn in en nam opnieuw een aantal stevige slokken. Hij bekeek de gloednieuwe priestertoog die aan de kastdeur hing, en veegde er een aantal pluisjes af. Er werd geklopt. Hij keek nog één keer in de spiegel en ging op het bed zitten, met zijn rug tegen het hoofdeinde. Hij haalde diep adem en zei: ‘Kom maar binnen.’

Een vrouw stapte de kamer in, elegant balanceerde ze op haar naaldhakken. In haar ene hand had ze een kleine gettoblaster, in de andere het uiteinde van de stekker. Half lange rode haren hingen onverschillig op haar schouders, haar wangen kleurden alsof ze bloosde, dieproud als een nazomerse avondlucht.

‘Ben je alleen?’ vroeg ze, terwijl ze haar lange zwarte jas losknoopte.

‘Ja,’ zei hij, en wees naar de rand van het bed. ‘Ga zitten.’

Ze wierp haar jas op het bankje naast het raam, nam plaats aan zijn voeteneinde en keek hem loensend aan.

‘Moeten je vrienden nog komen?’

Hij bekeek haar opgetrokken benen, en zag dat de fijne stof van haar blauwpaarse jurkje tot net boven haar knieën reikte.

‘Ik dacht dat dit een vrijgezellenfeest was. Vandaar dat ik vroeg –’

‘Dat klopt,’ zei hij, ‘dat is het ook.’

Haar huid was licht gebruind en glimmend, op haar enkel ontwaarde hij een donker moedervlekje. Zijn blik gleed omhoog, via haar heupen en taille bereikte zijn ogen haar borsten, die hem als betrekkelijk klein voorkwamen. Haar schouders werden door het jurkje grotendeels bloot gelaten, hij zag hoe ze flauwtjes omhoog liepen en met een scherpe bocht in haar lange, smalle nek verdwenen.

‘Nou, ik ben dus Regina.’ Ze stond op en stak haar hand uit, een kleine duim en vier slanke vingers met nagels gelakt in stijlvol parelmoer.

‘Johannes,’ antwoordde hij, terwijl hij zijn hand in de hare legde. Ze voelde koud aan, en even overwoog hij de hand te kussen. ‘Mijn studiegenoten noemen me ‘de Stille’, vervolgdde hij aarzelend. ‘Dat komt omdat ik nooit zoveel zeg.’

‘Ach,’ zei Regina, terwijl ze dichterbij hem ging zitten. Ze keek hem vol medelijden aan, haar hoofd een beetje opzij gebogen. ‘Maar vertel eens, Johannes,’ – ze trok haar jurkje een beetje omhoog – ‘wat kan ik voor je betekenen?’

Zijn kruis begon te knellen, spanning tussen zijn benen. Johannes voelde dat zijn lid in opstand kwam, het teken dat zijn beproeving nu daadwerkelijk begonnen was. Voor hij er erg in had lag zijn hand op haar wang, en zakte af langs haar gladde hals om terecht te

MAN, VROUW OF TRANS, MET OF ZONDER WIPPEN

Johannes nam de telefoon van de haak, toetste de cijfers van het nummer in, en sprak op zijn meest zelfverzekerde toon: ‘Ik wil een stripper!’

Hij ging languit liggen op het riant tweepersoonsbed, zijn kamerjas losjes om zijn lichaam, de badstoffen slippers bungelend aan zijn tenen. Door het kamerbrede raam zag hij

komen op haar linkerborst. Vervloekte slapeling, berispte hij zichzelf, wees toch niet zo zwak! Tranen verschenen in zijn ogen, waarvan de eerste al snel over zijn wang naar beneden rolde en op zijn kaak tot stilstand kwam. Terwijl zijn volle hand haar bh-loze boezem masseerde, en hij voor het eerst voelde hoe zacht en meegevend borsten eigenlijk zijn, probeerde hij met zijn andere hand de tranen weg te vegen. Toch was er geen houden aan, zijn ogen dreven nu in het vocht, en, erger nog, Regina had het inmiddels gezien.

‘Ach, jongen, wat is er nou toch?’ Ze ging naast hem op het bed zitten, wierp haar benen over de zijne en duwde zijn hoofd in haar decolleté. Hij begon steeds heviger te huilen, waardoor er op haar jurkje een grote vochtvlek ontstond.

‘Het geeft niet, het geeft echt niet,’ fluisterde ze, terwijl ze zijn hoofd steeds steviger tegen haar borsten duwde. Ondertussen begon ze een wijsje te neuriën, een liedje dat hij niet kende. Na een hele poos vroeg ze op kinderlijke toon: ‘Zal ik anders een beetje voor je dansen? Daar ben ik toch voor gekomen.’ Ze sprong van het bed, schonk hem een nieuw glas wijn in, en zette het glas en de nagenoeg lege fles op het nachtkastje.

‘Misschien –’ sprak hij moeizaam, terwijl hij opnieuw tegen de tranen vocht, ‘misschien wil je me een stukje voorlezen.’ Hij greep naar zijn Bijbel en opende hem op dezelfde plaats als eerst. ‘Vanaf daar,’ zei hij, terwijl zijn wijsvinger op de pagina viel.

Regina begon op kalme toon hardop te lezen. Ondertussen nam ze zijn rechterhand in de hare, en bewoog die langzaam langs haar benen omhoog, totdat zijn hand kon voelen

dat ze geen slipje droeg. Johannes probeerde zijn hand los te trekken, hij reageerde alsof er tussen haar benen een besmettelijke ziekte huisde, maar Regina liet de hand niet los. Onverstoorbaar las ze verder. Ze opende haar benen en duwde zijn hand nog een klein beetje verder, zijn vingers voelden het klamme vlees van haar schoot. Plotseling stopte ze met lezen, en duwde haar knieën stevig tegen elkaar, zodat zijn hand gevangen kwam te zitten tussen haar bovenbenen.

Ze keek hem aan. Ze zag dat hij huiverde. ‘Niet bang zijn,’ fluisterde ze, en duwde zijn hand nog iets steviger tegen haar kruis. ‘Hier zul je meer waarheid vinden dan in alle Bijbels van de wereld, jongen.’ In één vloeiende beweging trok ze haar jurkje uit, en schopte de Bijbel van het bed. Johannes gaf zich gewonnen, hij voelde hoe de kamerjas van zijn lichaam gerukt werd, zijn benen uit elkaar geduwd. Nonchalant slingerde Regina haar jurkje door de kamer, waarna haar hoofd tussen zijn benen verdween. Johannes zag nog hoe het kleding-

HIER ZUL JE MEER WAARHEID VINDEN DAN IN ALLE BIJBELS VAN DE WERELD

stuk op de tafel landde, vlak naast de icoon die daar nog altijd stond. Dit is niet waar, dacht hij, want door zijn nog waterige ogen zag hij ook uit Maria’s ogen tranen druppelen.

‘Heilige moeder Gods, vol van genade,’ riep Johannes, en onmiddellijk nam hij het heft weer in eigen handen. Hij greep de wijnfles van het nachtkastje, kneep zijn ogen stijf dicht en sloeg de fles een aantal keer tegen het achterhoofd van Regina, dat zich nog altijd ten hoogte van zijn buik bevond. Hij hoorde de fles breken, en stelde zich de ravage tussen zijn benen voor. Wijn en rode haren, bloed en donker glas.

‘Jezus...’ kreunde ze, terwijl ze zich probeerde op te richten.

‘Hoer!’ schreeuwde Johannes, ‘vieze, vuile hoer!’ Hij duwde haar met kracht van zich af. Met een dreun rolde Regina op de grond.

Johannes stapte van het bed en wierp zich neer voor de minibar. Hij opende twee kleine flesjes Red Label en schonk die leeg in een whiskyglas. Uit Regina’s achterhoofd sijpelde een klein stroompje bloed. Zodra Johannes zijn glas leeg had sleurde hij haar de badkamer in, en legde haar languit in de riant badkuip. Ondanks haar naaktheid kon hij niets verleidelijks meer in haar bespeuren. Ik heb de beproeving doorstaan, dacht hij, waarna hij binnensmonds het Onzevader prevelde. In de spiegel zag hij dat zijn buik en bovenbenen onder de rode vegen zaten, een paar druppels wijn hingen nog aan zijn geslacht. Voorzichtig verwijderde hij enkele glassplinters uit zijn schaamhaar.

Langzaam ging hij weer op bed liggen. Misschien heb ik toch iets te veel gedronken, dacht hij terwijl hij zijn ogen sloot, die laat-

ste whisky, misschien had ik die beter niet kunnen nemen. Zijn dronkenschap was een diepe rivier, die hem in een kolkende stroom meesleurde naar een andere wereld. Johannes stond achter het altaar, in uiterste concentratie las hij de gebeden en lezingen voor. Tijdens de offerande hield hij de kelk met beide handen stevig vast, om deze na de consecratie hoog boven het hoofd op te heffen, zodat iedereen hem goed kon zien. Daarna deelde hij het brood uit, en nam plechtig en met mate het Heilige Bloed uit de beker tot zich. Plotseling hoorde hij iemand ‘Jezus!’ roepen. Hij herkende Regina’s stem. Johannes draaide zich om en zag haar hoog boven het altaar aan het kruis hangen. Naakt als ze was keek ze hem aan, de bloedspetters nog op haar wangen. ‘Kom,’ zei ze, ‘kom! Het offer is voltrokken!’

Johannes hoorde vogels fluiten en klokken beieren. Hij ontwaakte in een warme ruimte vol licht. Zodra hij zijn hoofd oprichtte zag hij hoe enkele zonnestrallen zijn bleke huid maagdelijk wit deden oplichten. Hij keek op de wekker en sprong op. Het was tien uur. Elders in de stad stond het Lichaam van Christus klaar. Ze wachtte op haar bruidegom.

ZIJN DRONKEN- SCHAP WAS EEN DIEPE RIVIER

STROVUUR

Gerwin van der Werf

WE WAREN KRUISHOUTEM ALWEER UIT TOEN ER EEN TANKSTATION OPDOEMDE

We zouden naar Parijs, maar we strandden in Kruishoutem. We stonden stil op de snelweg, in de brandende zon, ik brandde mijn poten aan het portier toen ik een arm uit het raam hing. Kilometers verderop was een hooiwagen in de fik gevlogen, alle rijstroken versperd. Elvin wist dat allemaal, want mijn neef had niet alleen een auto, hij had ook een iPhone met Twitter en alles. ‘Strovvuur,’ zei Elvin, ‘hevig, maar kort. We rijden zo weer’. Een half uur later keek ik nog steeds naar dezelfde klinknagel in de vangrail. Ik had dorst, de hitte en de sigarettenrook sloegen op mijn keel en Elvin werkte mij op de zenuwen met zijn overspannen houd-de-moed-erin-praat. Hij stak de ene sigaret aan met de andere. Na drie kwartier begon hij ineens luid te vloeken, gaf een peut gas en reed met jankende banden de vluchtstrook op. Ik greep mijn stoel beet, want gordels droegen wij niet. Wij zochten de vrijheid, en gordels zijn daar in tegenspraak mee. Wij

bereikten uitrit nummer zes.

Zo belandden wij in het Vlaamse dorp Kruishoutem, een dorp waar niets bewoog, alleen de lucht, van de hitte.

‘Dorst,’ blafte Elvin, ‘ik wil godverdomme cola!’. Daarna moest hij hoesten. Eigenlijk ben je een griezel, dacht ik, met je cola, je bruine poepogen, je George Clooney-kin. En je stinksigaretten. Mijn moeder vertelde mij laatst dat ze mijn oom ook een griezel vond. Ik hoor het haar nog zeggen: ‘Wel knap, ergens, maar niet, tja, niet lief, zoals je vader.’ Vroeger smeed Elvin met zijn autootjes naar mij, of hij gooide zand in mijn haar, één keer heb ik hem achtergelaten in een zandbak in een onbekende speeltuin. Toen is hij pas ’s avonds door de politie thuisbezorgd, want ik zei dat ik niet wist waar hij was. Ach, we waren vijf, zes misschien. Later ging het wat beter allemaal. Ik had mijn vrienden niet voor het kiezen. Wie wel? Wie kiest zijn vrienden zoals je in de supermarkt uit zesduizend soorten koekjes kiest? Ik niet. Ik had mijn neef Elvin, en Elvin had een oude auto waar je mee naar Parijs kon, in theorie.

We waren Kruishoutem alweer uit toen er een tankstation opdoemde.

‘Nieuwe eigenaar, betere service’ las ik op een manshoog bord in de berm. Dikke verfstreken met zakkers. Daaronder, met een fijner penseel of een stift, heel keurig, de prijzen van de verschillende brandstoffen. Volgens Elvin was het niet duur, dus behalve cola drinken konden we ook wel even tanken. Er waren twee pompen onder de kap, en een piepklein kot dat hopelijk bomvol cola zat. Elvin stopte naast de dieselpomp. Ik zag dat het rolluik

van het kot neergelaten was en wilde Elvin daar op attent maken, maar mijn neef stond al buiten, hij trapte zijn sigaret uit. Toen zag ik het oude mannetje. Het mannetje droeg een blauwe overall en een baseballpet en zat naast de pomp op een houten stoel, zo’n gammel ding als je wel in kerken ziet. Hij was totaal verschrompeld en op sterven na dood, dat mannetje. Hij zoog aan een sjekkie naast de ‘verboden te roken’-sticker en kwam niet in beweging, ondanks de klandizie. Was dit nu die veelbelovende nieuwe eigenaar? Ik knikte naar de man, wat moest ik anders? Elvin zag het mannetje pas toen hij het tankpistool al in zijn wagen geduwd had. De pomp begon te ratelen.

‘Kijk aan, de nieuwe eigenaar,’ zei hij, ‘heeft u een paar colaatjes voor ons?’

Er zat bijna geen kleur in de man zijn ogen. Hij nam een haal van een peukje dat zo kort was dat hij zijn lippen haast wel moest branden. De rook verdween in zijn lijf en kwam er niet meer uit.

‘Coca-Cola, frisdrank?’ zei ik zo vriendelijk ik kon.

Het mannetje zei niets, hij keek weer naar Elvin. De pomp sloeg af. Elvin tikte hem vakkundig door tot veertig euro, hing het pistool toen op.

‘Jezus Christus,’ zei hij, ‘hij heeft toch wel cola?’

Ik vond dat Elvin moest ophouden over die cola. Ik reikte de man vier briefjes van tien aan, want ik voelde mij verplicht als meerrijder iets aan deze Parijsexcursie bij te dragen. Hij stond op van zijn stoel, nam het geld aan, tikte aan zijn pet. Hij rook naar carbolineum en tabak. Hij schuifelde weg, richting de straat.

‘Lekkere service,’ zei Elvin, ‘moet je je voorstellen hoe die vorige eigenaar was. En geeneens een blikkie kutcola verd...’

‘HEE DAAR!’

Ik wist niet waar die brul, noch de vent die ‘m produceerde, vandaan kwamen. Elvin schrok nog harder dan ik, hij liet de dop van de tank uit zijn handen vallen.

‘Ik had u toch gezegd dat ge hier nooit meer uw tronie moest laten zien!’

Het Vlaams was zoet en zangerig, de dreiging niet minder. Ik was in de war, ik kon niets met zijn woorden. Elvin bleef stokstijf staan, en ik vervloekte hem, want we moesten hier als de donder weg en die idioot van een neef bleef daar gewoon staan. Een dikke vent met een vetkuif en grijze slapen stond ineens naast me. Hij greep de houten stoel

HIJ ZOOG AAN EEN SJEKKIE NAAST DE STICKER: VERBODEN TE ROKEN

beet. Ik sloeg de handen voor mijn ogen, bedacht toen dat ik beter het portierraampje kon dichtdraaien en de deur op slot doen. Ik zag nog hoe de dikke man naar de straat rende en

de stoel hard op de rug van het oude mannetje liet neerkomen. Voor het mannetje op de grond lag haalde de dikzak nogmaals uit. De stoel raakte opnieuw de rug van de grijsaard en sloeg stuk op de stoeptegels. Het mannetje gaf geen kik, bleef in foetushouding liggen en bewoog niet meer.

‘Hij heeft hier niets te zoeken, die ouwe,’ riep hij. Met een grijns even dik en breed als zijn onderkin kwam hij op ons afgelopen. Hij ging tegen mijn portier staan leunen, zijn kop glom van het zweet, hij stonk naar urine en motorolie.

‘t Is de oude eigenaar, ziet u, hij komt hier soms de boel verstieren en dat moet nu maar ‘s gedaan zijn. Enfin, kan ik u helpen?’

‘We hebben al getankt. We hebben hem betaald,’ zei Elvin, wijzend op het hoopje dat opgerold op de stoep lag.

‘Awel, dat spijt mij,’ fleemde de man, ‘u moet mij betalen hè?’

Even bleef het stil. Ik kon niets doen, de dikke vent hield mij gevangen door dat leunen tegen mijn portier.

‘We hebben hém betaald,’ zei Elvin. Hij glimlachte erbij.

‘Hij werkt hier niet hè? Ik ben de eigenaar van deze doening hè?’ t Is mijn naft hè?’

Nog meer stilte. Zweet in mijn nek, pis-lucht in mijn neus.

‘Mijn God Christus-te-paard!’ riep Elvin uit het niets. Hij beende naar het oude mannetje dat daar nog steeds lag en niet bewoog. Ik zag hoe Elvin over de man heen boog, ik zag hem in de broekzak van de grijsaard voelen, bankbiljetten uit de broekzak peuteren. Ik wilde iets zeggen, maar mijn keel zat dicht. Hemel wat stonk die kerel naast mij! Ik haalde

MIJN GOD CHRISTUS- TE-PAARD!

met enige moeite de portefeuille weer uit mijn kontzak, want dit was niet in orde. Elvin was mij helaas voor.

‘Hier,’ zei Elvin tegen de dikke, ‘je geld. Veertig ballen. En twee cola graag.’
Stilte.

Ik weet niet eens of de man het geld nog aannam, want het volgende moment had de dikke vent Elvin bij zijn strot. Zijn enorme hand zat echt om de keel van mijn neef en ik kon niks doen.

‘Gij berooft mijn bloedeigen vader, en vraagt doodleuk om ‘n cola?’

Daar had hij Elvin tuk, want wat moest hij daar nu op zeggen? Mijn neef gorgelde alleen wat. Ik zei: ‘Hé, laat hem los,’ of misschien dacht ik het alleen maar. Hij sleepte Elvin twee, drie meter mee naar achteren. Mijn portier was vrij, ik deed nochtans niets anders dan met bevende handen in mijn portefeuille friemelen.

‘Heden zult gij met mij in het paradijs zijn!’ bulderde de man.

Hij lachte en hij hoestte. Grote goden, al die Bijbelse ij-klanken in het Vlaams maakten dat bij veertig graden de rillingen koud over mijn rug trokken.

Met zijn vrije hand greep de dikke ke-

rel het tankpistool van de benzine en voor ik twee keer geknipperd had ratelde de pomp en was mijn neef doorweekt. Ik kreeg het gedaan om het portier te openen en uit te stappen. Ik geloof dat ik enkel ‘huu’ of ‘heu’ riep, en dat ik met een biljet van vijftig euro zwaaide. Wat zeker is, is dat Elvin ook ‘huu’ riep en gruwelijk naar benzine stonk. Ik zag hem al branden als een toorts.

Het gebeurde niet. De man nam het geld aan. Elvin wurmde zich langs hem. Er kwamen smakkende geluiden uit zijn schoenen terwijl hij naar de bestuurdersplaats strompelde.

‘Stap in!’ schreeuwde hij, ‘ze zijn hier gek, ze doen maar wat!’

Ik meen dat ik de dikke kerel zelfs nog groette voordat ik instapte.

We reden niet, we vlogen, ik voelde het wegdek niet meer onder mij, Kruishoutem bestond niet meer, niets bestond, alles was mijlenver achter ons. De snelweg konden we niet meer vinden, we zochten niet eens, we reden gewoon, geen benul waar naartoe. Niet naar Parijs in ieder geval. Elvin sopte in zijn stoel en stonk als de hel. Mijn brandbare neef vloekte het spuu op de voorruit, maar roken deed hij niet meer. Ik werd doof van de wind en kotsmisselijk van de benzinelucht. Opeens ging Elvin op de rem staan, ik moest mij wederom vastgrijpen aan de stoel. De auto kwam in de berm tot stilstand.

‘Jij moet terug,’ zei hij.

Ik keek naar zijn glimmende stinkkop. Haren plakten op zijn voorhoofd. God, wat was het een griezels.

‘Jij moet terug,’ zei hij nogmaals, ‘de dop

van de benzinetank.’

Ik keek achterom, zag een flinke plas op de weg liggen, door het harde remmen uit de tank geklotst.

‘Jij moet terug, jou doen ze niks,’ zei Elvin.

Ik wreef over mijn kin, om net te doen of ik nadacht. Wat er in mijn kop omging had evenwel niets met nadenken te maken.

‘Ik rijd een stuk terug, jij loopt het laatste eindje naar die pomp. Laat me niet vallen, hè?’ zei hij.

Ik liet mijn handen in mijn schoot vallen. Stervensheet werd het als die auto stilstond. Ik opende mijn mond. God, wat een moeite kostte me dat.

‘Dat verdom ik.’

Elvin zette de motor af. Er was geen wind, niets, alleen stank en hitte. Ik durfde niet te bewegen, ik moest de stilte met rust laten, zo voelde het.

Dat duurde zo even. Een minuut mis-schien.

‘GODalle Jezus,’ brulde Elvin. Hij sloeg met zijn vuisten op het stuur. Kleine spetters benzine sloegen stuk op het dashboard. Elvin voelde in zijn zakken. Hij wilde natuurlijk kijken of zijn iPhone nog werkte. Hij vloekte opnieuw, nog luider, smeed het apparaat op de automat.

‘Weet jij dat mijn vader vroeger jouw moeder nog genaaid heeft?’ zei hij. ‘Flink hard, en nog vaak ook! Daar weet jouw vader zeker niets van?’

Negentig euro had ik betaald voor een plas diesel die nu op straat lag. Negentig euro. Van dat geld had ik met de trein naar Parijs gekund.

Ik trok de sigarettenaansteker uit het

dashboard, drukte het gloeiende uiteinde in dezelfde beweging stevig op Elvins broek, vlakbij zijn pik. Ik geloof dat ik hem echt wilde vermoorden. Mijn neef krijste en maaide om zich heen, raakte mij vol op de neus, maar in de fik vliegen deed hij niet. Wist ik veel dat zo'n autoaansteker helemaal niet gloeit als je hem niet eerst induwt en wacht tot 'ie klikt.

Het eerste stuk rende ik. Daarna liep ik op mijn gemak naar een naburig dorp dat Nazareth heette. Dat verzin ik niet, zo heette het. Ik kocht er een colaatje, dacht aan de oude en de nieuwe eigenaar van de pomp en brak mijn kop over die andere zes kruiswoorden. Het is volbracht, veel verder kwam ik niet. Nazareth, ik was vast van plan er nooit meer weg te gaan.

HAP

Ronald Goedemondt

Wat een vreemde rust ontstaat er in mij als ik plaats moet nemen tussen een monster en een groep panische toeschouwers. Deze tafel is prettig. Een soort linoleumachtig blad dat versleten is van de vele kantinebezoekers die er normaal aan zitten en er hun dienbladen met prut en drank en yoghurt over laten schuren. De keuken ligt voor me. Zij, achter me, staan zich nu te verdringen achter het ronde raampje in de klapdeur, ik hoor dat ze geen geluid proberen te maken. Ze vragen zich af wat mijn strategie is om het beest in de keuken aan te pakken. Nou luitjes, misschien heb ik geen strategie, misschien is er vandaag geen soelaas, geen troost. Er klinkt gegrom uit de keuken. Hij weet dat er iemand naar binnen is gestuurd en hij is zenuwachtig omdat er niet meteen interactie is.

HIJ BUTCH CASSIDY, IK DE SUNDANCE KID

Ik vraag me af of er naast leraren en conrectoren ook ouders achter me staan toe te kijken. Ouders die willen weten of het weer veilig wordt voor hun kind. Ik zou er staan. Terwijl, de autoriteitsfiguren van deze school zijn niet bezig met de veiligheid van welk kind dan ook, weet ik zeker; ze voelen zich eerder bedreigd in hun functie, hun positie, hun status. Zo zijn ze, autoriteitsfiguren. Gelukkig zit

mijn dochter op een betere school. Althans, dat wordt me verteld. Alles gaat goed met haar. God, ik wil haar zo graag weer kunnen zien.

Ik leg mijn hoofd op mijn over elkaar geslagen armen. Het kost zo veel moeite mijn ogen niet dicht te laten vallen. Ik hoor voor het eerst het tikken van een grote, plastic wandklok. Het grommen is gestopt.

Mijn dwangstok zet ik tegen de kantinetafel aan. Een dwangstok is een zware staf met aan één kant een ijzeren lus die met een handbeweging snel aangetrokken kan worden. Zonder arrogant te willen klinken durf ik te zeggen dat ik behendig ben in de bediening van de dwangstok. Het is dat hij bedoeld is om viervoeters mee te bedwingen maar ik kan met dit ding het keppeltje van de paus plukken; merkt hij niets van.

Ik kijk op en ik zie het hoofd van een oude rottweiler. Er hangt een lange sliert kwijl aan een lekke voetbal in zijn bek. Hij staat tussen de koelvitrine en een rechthoekige cementen pilaar, precies waar het personeel tussendoor loopt om het echte keukengedeelte binnen te gaan. Als ik beter kijk zie ik dat het geen voetbal is maar een volleybal. Met haar losse stiksels lijkt de bal te zijn opengebarsten onder druk van de indrukwekkende kaken.

Rottweilers kunnen met ouderdom grijs worden, dat weten weinig mensen. Niet helemaal grijs natuurlijk, maar bedeesde plekje silber kunnen in de pels verschijnen, dat is hier het geval. Hij is moe, dat zie ik meteen. Zijn vacht is vies en toont slechte zorg. Ik grijp niet naar de dwangstok, die staat nog steeds tegen de kantinetafel. Ik kijk hem niet in de ogen aan. Ik kijk naar zijn poten en daarna naar mijn

poten. Ik scan zijn houding en daarna die van mij. Zou hij aanvoelen dat ik zijn kant wil kiezen? Dat ik samen met hem naar buiten wil stormen en ze allemaal te grazen wil nemen. Hij Butch Cassidy, ik de Sundance Kid.

Dan laat de klapdeur achter me gemor en geroezemoes horen. Het spel bevalt de toeschouwers niet. Voor me is er direct het antwoord: een oergrom. Een vibratie die kennelijk draagt tot aan de andere kant van de klapdeur, want het publiek verstomt.

Ik glimlach en doe mijn ogen dicht. Je kunt de sfeer hier niet ontspannen noemen maar toch, deze patstelling, het heeft wel wat. Alles is duidelijk. Hij heeft de volleybal om op te bijten, ik heb mijn kantinetafel om op te leunen en niemand wil hier binnen komen.

Dit schoolgebouw, een kille kazemat, is precies het soort omgeving waar onschuld kan vergroeiën tot agressie. Totaal geen levendigheid. Toen ik hier aan kwam rijden en ik zag die moderne stalen grijsheid, viel meteen op dat het enige element met kleur, de immense schoolvlag, halfstok hing. Kennelijk valt er iets te betreuren, bij voorbaat al, voor dit beest ook maar iemand iets heeft aangedaan. De rottweiler vleit zich onhandig neer en ik kijk om me heen. Een kast op wieltjes herbergt keurig onder elkaar een enorme hoeveelheid besmeurde dienbladen die met borden en glazen en etensresten en al in lades zijn geschoven. Er hangt hier een zure yoghurtlucht. De tafels zijn leeg maar schuin achterin staat een rekje met daarin een stapel schoolkranten. Ik heb wel zin in een krantje. Maar opstaan van mijn plek is geen goed plan, daarvoor ben ik te ver gekomen in het vertrouwen met de hond.

DIT SCHOOL- GEBOUW, EEN KILLE KAZEMAT

Aha, schuin achterover leunen kan ook, daar ligt op een bankje een verfrommeld exemplaar van de schoolperiodiek. Op de voorpagina ligt kalm een dikke, roze klodder. Hier komt de yoghurtlucht vandaan. Langzaam hel ik achterover en grijp. Zonder te druppen vlij ik het krantje op tafel, ik pak het eerste paar bladzijden bij elkaar en sla daadkrachtig de krant open. Als ik de krant recht voor me wil draaien beweegt hij lekker mee, drijvend op de zachte zuivel.

Ik begin te lezen in een artikel dat kopt 'Vervolg van blz. 1'. 'Bij de herdenking zullen onder de aanwezigen ook de echtgenote en enkele familieleden van de heer Koolen aanwezig zijn, dus laat duidelijk zijn dat orde en respect..' Blablabla. De krant ziet er vrij professioneel opgemaakt uit, dit artikel wordt grafisch mooi afgesloten met een stuk wit met daarin een sober christenkruis. De heer Koolen is van ons heengegaan. Een leraar neem ik aan? Nog een keer scan ik de column en pas in de allerlaatste zin wordt de functie van deze man duidelijk. 'Niet alleen in zijn functie als conciërge voor onze school maar ook als collega en vriend zullen we Hans Koolen bijzonder missen.'

Er zijn nog meer artikelen op de pagina over de overleden conciërge. Sterker nog, ik blader wat en door het hele krantje staan op de meest onlogische plekken stukjes over de ‘ons helaas ontvallen meneer Koolen’. Een oproep tot doneren voor het bloemstuk namens de school, een stuk waarin zijn staat van dienst wordt belicht dat afsluit met Koolens favoriete gedicht – iets uit een daklozenkrant – en ten slotte een artikel waarin leerlingen iets aardigs vertellen over ‘hun’ conciërge. Lotte (15) vertelt: ‘Hij was bij de gym altijd heel onopvallend sportspullen aan het opruimen of zo’n lint op het veld aan het oprollen, zo herinner ik me hem, hij leek me heel lief.’

Ik kijk op naar de rottweiler. Hij heeft z’n ogen open maar lijkt ze elk moment te kunnen sluiten. Volgens mij heeft niemand op deze school deze man echt gekend. Hij wordt nu ‘meneer Koolen’ genoemd maar ik durf te wedden dat hij zelden met meneer werd aangesproken. Conciërges hebben in de ogen van leerlingen vaak niet eens een naam. Als ze zijn naam kenden duiden ze hem waarschijnlijk met alleen zijn achternaam, heel militair.

Ik heb al veel langer oogcontact met de hond dan elke andere hondentemmer me zou aanraden. Een zacht jochie is het, hij zal me nou niets meer doen toch? Ineens kom ik overeind, ik zit recht op de kantinebank met een frons op mijn voorhoofd alsof ik boos ben en ik kijk het zachte jochie nog indringen-der aan. Die bal! Natuurlijk.

‘Hoe kom jij aan die bal jongen?’

De rottweiler z’n kop komt omhoog terwijl hij me aankijkt. Een kort vragend jankgeluidje wordt opgevolgd door een uitgebreid

smakken. Dan rolt zijn tong uit z’n bek en wiegt z’n kop zachtjes op en neer. Een hond in een school met in z’n bek een oude volleybal. Dit is de hond van de conciërge. Dat kan niet anders. Hoe hebben ze dit voor mij kunnen verzwijgen voor ze mij hier naar binnen stuurden? Zo dom, zo arrogant.

Snel blader ik door de krant op zoek naar een wat legere pagina, iets met veel wit. De advertentie voor de nieuwe Bosatlas voldoet. Pen... pen... ja, heb ik, in m’n borstzak. Hoe ga ik ze dit uitleggen? Laat ik het maar instruerend houden.

‘Als deze hond van de conciërge is wil ik graag een kledingstuk van deze man hier binnen hebben. Zoek iets wat deze man heeft gedragen en gooi het hier naar binnen.’

WAT EEN AMATEURISME

Dat moet voldoen. Ik maak oogcontact met het gespuis achter het ronde raampje, houd de krant omhoog en gooi hem naar de deur. Hij valt precies waar ik hem wilde. Meteen gaat de deur open en de in paniek fluisterende stemmen zwellen aan. Een harige klauw trekt de krant weg en het is even stil achter de deur. Dan klinken er instructies en is er beweging. Ik draai mijn hoofd weer terug en mijn adem stokt. Op een halve meter afstand van mijn gezicht, precies op mijn ooghoogte staart een brede, druppende hondenkop mij aan. Alsof er een zuiger door een cilinder beweegt

wordt geleidelijk alle lucht uit mijn borst weggeduwd, inademen kan niet meer. Een harde blaf slaat me in het gezicht en doet me ontvallen uit mijn hypnose. Even ben ik met mijn billen losgekomen van de bank, ik wend mijn blik schuin af. Mijn dwangstok is te ver weg, het monster is te dichtbij. Zijn korte gehijg zorgt voor constante verversing van de ondraaglijke geur uit zijn bek.

Kennelijk subtieler bewegend dan ik ooit had kunnen vermoeden is de hond met zijn voorpoten op het tafelblad gaan staan. Wat een amateurisme, dit is me al jaren niet meer overkomen. Er is niets wat ik kan doen. Hij probeert zich nog verder naar me toe te werken en hoewel zijn poten wegglijden komt hij toch iets dichterbij. Dan zakt de kop en voel ik dat zijn ogen me loslaten. Ik kijk terug en zie hoe een grote, roze tong een nog rozere partij yoghurt naar binnen likt. Ook rond zijn bek op zijn zwarte lippen blijven grote roze klodders achter. Het vormt een slordige jarentachtigmake-up die voor elke hond ongepast zou zijn maar zeker voor een kolos als dit.

Met een subtiel piepje hoor ik de klapdeur achter me openslaan.

‘Wilt u de trui daar gebracht...’ De hond voor me explodeert in blaffen en grommen. Hij glijdt van de tafel af en in een mum van tijd is hij gelanceerd in een soepele galop naar de deur. Zijn nagels klappen over de vloer. Het angstgezelschap trekt de deur met een ruk weer dicht. Meteen laat ik mezelf opzij vallen over de lange bank en grijp zijlings naar de dwangstok met metalen lus. Een snelle draai aan de onderkant van het handvat en de lus kan aangetrokken worden.

Wat ik zie als ik weer naar de deur kijk bevriest al mijn daadkracht. Voor de deur staat verstijfd en gespannen de enorme zwarte hond met volledig over zijn hoofd gedrapeerd een groene trui. Hoe die trui zo terecht heeft kunnen komen zal niemand weten. De beweging van de hond en van de trui die daarvoor nodig waren heeft geen mens gadeslagen. Maar daar staat-ie. Een klein paard met een grofgebrede hoofdkap. De mensen aan de andere kant van de deur zijn weg, want er is geen minimaal gestommel en gefluister meer te horen. Geen schaduwen van voeten die schichtig aan de onderkant verschuiven. Het is stil en hij staat stil. Zijn grote kop staat naar boven gericht alsof iemand boven hem een hondenkoekje ophoudt. En terwijl ik mijn dwangstok laat zakken en ik mijn parate houding laat vieren, zakt ook zijn kop langzaam. De trui valt. Even kijkt hij om naar mij, knippert met z’n ogen en draait weer terug. Met een rustige hap pakt hij de groene wol op. Langzaam sjokt hij naar me toe. Een langzame, berustende tred.

‘Hé, jongen.’ Hij stopt voor mijn voeten. Weer een korte jank.

‘Dat is van hem, hè?’ De trui valt weer op de grond.

Ik ga zitten en leg de stok op de tafel.

‘Ik weet het jochie... wat een rottigheid.’

Hij smakt. Het is klaar.

CECI N'EST PAS UN CHIEN

Esther Bevers

Het begon niet met de hond, achteraf gezien. De hond kwam pas later. Het begon juist met een enkel woord, op een herfstige zaterdagmorgen. Op zijn weg naar de supermarkt kwam Oscar langs de galerie waar al wekenlang een monsterlijk bronzen beeld in de etalage stond, van een vrouw die zo te zien in doodsnood verkeerde. De lege flessen rammelend zachtjes in de canvas tas en ineens dacht hij: bidsprinkhaan.

Het was meer dan een gedachte, het leek of hij het hoorde en hij had de neiging om rond te kijken of iemand het had uitgesproken. Een pukkelige puber passeerde hem, met sloffende tred. Het leek Oscar weinig waarschijnlijk dat die knul hem 'bidsprinkhaan' had toegesist in het voorbijgaan.

Hij had het vast ergens gelezen, onbewust tot zich genomen en nu kwam het terug als gedachte. Bidsprinkhaan. Hij herkauwde het woord nog eens en vergat het weer toen hij de flessen in de glasbak gooide.

Een paar weken later, eind november, haalde hij dode bladeren uit zijn dakgoot. Het woei, een echte herfststorm. Windvlagen trokken aan zijn jas en hij stond nogal wankel op de bovenste trede van zijn huishoudtrap. Met zijn ene hand harkte hij zoveel mogelijk bladeren bij elkaar om ze in de emmer te gooien die hij in de andere hand hield. Juist viste hij een handvol drabbig blad uit een verre hoek toen er opnieuw een woord kwam. Peperkoek.

Even dacht hij dat hij een flard van een verwaaide conversatie hoorde, misschien vanaf het paadje dat de achtertuinen met elkaar verbond. Maar het woord bleef rondfladderen in zijn hoofd, als een mot die de weg naar buiten niet meer wist. Peperkoek. Peperkoek. Pe-

perkoekpeperpeperkoek. Het bleef in zijn gedachten, ook toen de goot bladvrij was, de trap weer ingeklapt in het schuurtje stond en hij zijn dagblad las aan de eettafel, met de lamp aan omdat het de hele dag niet echt licht werd.

Het stoorde hem niet bijzonder, hij had er geen last van bij zijn dagelijkse bezigheden. Soms wekte het een milde verbazing, of zelfs een vleugje nostalgie, als er een woord kwam als gazeuse, waarvan hij was vergeten dat hij het kende, en dat hem terugbracht naar zijn kindertijd. Dan glimlachte hij bij zichzelf en besloot hij dat de menselijke geest een raadselachtig ding was.

De tijd verstreek, hij deed zijn belastingaangifte, ontdekte dat zijn kapper er mee was

DIE WERKDAG SLOOT HIJ VIER VERZEKERINGEN AF

opgehouden en zocht wekenlang naar een andere die zijn haar knipte zoals hij dat gewend was. Half april viel er nog een late sneeuwbuï. Hij veegde zijn stoep schoon en ook die van zijn hoogbejaarde buurvrouw. Hij oliede een piepende deur en waste zijn gordijnen. Dan was dat maar weer gebeurd.

Op een ochtend in mei werd hij al vroeg

wakker. Het licht leek feller dan anders en nog met de gordijnen dicht wist hij dat het een zomerse dag zou worden. Hij opende zijn ogen en kwam overeind. Naast zijn bed, op nog geen halve meter afstand, zat de hond. Een zwart, ruwharig beest, zo te zien nog jong. Het hijgde met de tong uit de bek en hield zijn kop scheef, alsof hij uit wilde.

'Zozo,' zei Oscar en hij wreef over zijn voorhoofd. 'Fraai is dat.' Een tijdje bleef hij zo zitten. Het had geen enkele zin om de hond weg te sturen, besefte hij, net zomin als je een weemoedige buï kon wegsturen, of buïkpijn. 'Ceci n'est pas un chien,' mompelde hij. Toen stond hij op om zich te scheren aan zijn wastafel. Terwijl hij zich inzepte keek hij langs zijn spiegelbeeld naar het bed. De hond zat aan het voeteneind en hield hem nauwlettend in de gaten. Zo nu en dan sloeg zijn staart tegen de grond, ongeduldig, leek het wel, en telkens als dat gebeurde hoorde hij een plof op het tapijt, samen met het raspen van het mes langs zijn wangen en zijn kin.

Hij waste de resten schuim van zijn gezicht en kleedde zich aan. Ook nu hield de hond de blik op hem gericht en hij voelde een soort van gene bij het omkleden.

Die werkdag sloot hij vier verzekeringen af, sprak hij over de recessie, het mooie weer en zijn chef met huwelijksproblemen. Al die tijd lag de hond naast zijn bureau, en steeds als Oscar keek of hij er nog was, leek het beest de ogen even toe te knijpen, alsof het wilde zeggen: ik ben er nog. Ceci n'est pas un chien, dacht hij.

De woorden in zijn hoofd verdwenen, de hond bleef. Soms keek Oscar op van zijn boek om de hond onder de eettafel te zien liggen.

In de stad hoefde hij zich maar om te draaien en daar was hij, een paar meter achter hem. Steeds als hij de hond zag, gaf het hem ontspanning. Terwijl hij tot dan toe niet bewust onrustig was. Soms merkte je dingen pas op als ze wegvielen. Het was niet erg, vond hij, dat een hond hem kalmeerde. Dat het idee van een hond hem kalmeerde. De geest, het brein, zocht vaak een eigen oplossing voor zaken waar niet over te spreken viel.

Hij zocht een naam voor het dier, maar vond niets geschikts. Tot hij op een ochtend wakker werd met de naam al in zijn hoofd. Hij sprak hem hardop uit, 'Goedemorgen, Wolf', en Wolf knikte, gaapte en ging verliggen.

DE WOORDEN IN ZIJN HOOFD VERDWENEN

Het was te veel gezegd dat Wolf zelf hem uit zijn slaap hield. Maar het was een feit dat hij slechter sliep sinds het beest onder zijn huid was gekropen. Hij kon soms wakker schrikken, maar hij wist niet waarvan. Dan keek hij rond tot hij Wolf zag, soms op het kleedje naast zijn bed, soms bij de deur, maar altijd wakker, altijd waakzaam. Eenmaal toen hij weer wakker schrok en Wolf nergens zag, werd hij onrustig. Het was een goed teken, hield hij zich voor, dat de hond was verdwenen. Maar niet veel later kroop hij uit bed en

ging hij beneden op zoek. Daar lag Wolf, op de mosgroene rookstoel, onder het schilderij van het scheepje op volle zee. Hij rekte zich uit, strekte zijn voorpoten en schudde krachtig zijn kop en schouders, met een klapperend geluid alsof zijn botten rammelden.

DE GROTE HONDENRUG REES EN DAALDE BIJ ELKE ADEMHALING

Heel lang bleef Oscar beneden zitten. De hond keek naar hem, licht hijgend alsof hij net gerend had. De tong hing uit zijn bek, de tanden waren groot en scherp in het maanlicht. Tandem om rekening mee te houden.

Toen hij in de vroege ochtend naar boven liep om nog wat slaap te krijgen, hoorde hij achter zich het getik van nagels op de trap.

Alles went, merkte Oscar. Zelfs een hond onder je huid die 's nachts naar zich laat zoeken. Oscar schrok wakker en het was meer regel dan uitzondering dat hij Wolf niet in zijn slaapkamer vond. Hij probeerde zich om te draaien en verder te slapen, maar het knaagde, het liet hem niet met rust. Steeds vaker dwaalde hij 's nachts rond, in zijn kamerjas en

op blote voeten. 'Waar zit je dan,' zei hij soms, en dan werd hij zich bewust van zijn eigen stem in het stille huis. Soms vond hij Wolf in de woonkamer, soms in de keuken, de laatste keer in de achtertuin naast de sierappel. En steeds was er die mengeling van opluchting, ergernis, en ook iets van ontzag. De hond leek groter dan in het begin, en de kleur van zijn vacht leek dieper zwart te worden, een glanzend, blauwachtig zwart. Een machtige hond was het.

'Jij,' zei hij, op blote voeten op het tegelpad in de tuin, 'wat wil je toch?' Wolf keek hem onverstoord aan.

De chef verlangde een gesprek. De cijfers vielen tegen. Er waren fouten gemaakt met berekeningen, gedupeerde klanten moesten worden gecompenseerd. Een dure grap. Er waren stemmen opgegaan om hier consequenties aan te verbinden, maar de chef had hier niet toe besloten, zei hij.

Oscar legde zijn armen op de stalen buizen van de leuning en verdeelde zijn aandacht tussen het gezicht van zijn baas en Wolf, die onder het bureau lag, vlak bij de benen van de chef. De grote hondenrug rees en daalde bij elke ademhaling.

'Het zal niet meer gebeuren,' zei hij. Zijn baas zei dat hij daar van uitging, dat hij Oscar kende als een punctueel medewerker. Hij voegde eraan toe dat hij altijd kon aankloppen als er iets was, of als er misschien een tijdelijke aanpassing van zijn uren moest komen.

'Dat zal ik zeker doen,' zei Oscar. Hij stond op. Wolf glipte langs hem heen de deur uit.

Die nacht was Wolf niet in huis en ook niet in de tuin. Oscar zette een cd op en luissterde met zijn ogen dicht. Hij dacht aan zijn baas, en aan kwartaalcijfers. Toen pakte hij zijn jas en liep naar buiten.

De eerste auto's reden al door de straat toen hij Wolf eindelijk vond, aan de andere kant van de stad. Hij stond roerloos tussen twee fietsenrekken en keek in de verte, naar een punt achter Oscar. Hij gromde zacht, met opgetrokken bovenlip. Oscar keek om, maar daar was niets.

'Kom,' zei hij, 'we gaan naar huis.'

Thuis belde hij zijn werk af en kroop in bed, maar hij kon de slaap niet vatten. Pas toen Wolf de slaapkamer binnenliep en zich opvouwde op het kleed naast zijn bed, vielen zijn ogen dicht.

Hij kon zich weinig herinneren van de dagen die volgden. Hij sliep de meeste tijd. Er werd gebeld, de telefoon rinkelde. Hij bleef in bed. Als hij trek kreeg stond hij op en zocht hij in de keuken naar iets eetbaars. De stapel kranten in de gang legde hij ongelezen in de woonkamer op het antieke kastje, net als de post. Post op de mat betekende dat er niemand thuis was, dat was een uitnodiging voor inbrekers.

Wolf bleef in de buurt en zolang hij er was, kon Oscar rustig slapen. Zelfs met zijn ogen dicht zag hij hoe Wolf zijn rondes maakte door het huis, hoe hij ramen en deuren in de gaten hield, soms stilstond met gespitse oren, om pas weer verder te lopen als hij zeker wist dat niemand het huis naderde.

Soms hoorde Oscar hem grommen. Dan stopte hij zijn hoofd onder de dekens tot het te

benauwd werd. Het ging altijd weer voorbij.

Op een ochtend werd er op de deur gebonsd. Wolf schoot overeind en Oscar hield een vinger op zijn lippen.

'Kalm aan,' zei hij. 'Rustig maar. Het komt wel goed.'

Het bonzen hield aan en nu werd er ook geroepen. Wolf trok zijn bovenlip op en gromde, zo laag dat Oscar het voelde, diep in zijn maagstreek.

Toen het glas van de voordeur brak en even later de zware stappen zijn trap opkwamen, hief Wolf een gejack aan dat tot ver in de omtrek te horen moest zijn.

Oscar dacht aan de machtige tanden en voelde zich wonderlijk kalm.

PEANUTS & GRENADES

Illonka Brands

Zondag 12:15 uur Manilla

Ik heb me opgesloten in mijn eigen inloopkast met een zak pinda's en die stomme handgranaat. In onderbroek en beha loop ik rusteloos heen en weer.

'Best zwaar voor zo'n klein ding,' mompel ik en bekijk het bolvormige olijfgroene geval met het gele nummer 20 erop. Uit mijn Handboek voor de Soldaat herinner ik me dat ik op dit moment aan het jongleren ben met een scherfhandgranaat.

'Deze wordt gebruikt om tijdens het nabijgevecht de vijand buiten gevecht te stellen. De metalen scherven hebben een dodelijke werking tot circa tien meter,' citeer ik monotoon.

'Dat zou voldoende moeten zijn,' redeneer ik en gluur door het sleutelgat naar Robin en mijn hele schoonfamilie, die zich inmiddels in onze slaapkamer hebben verzameld.

Er wordt druk gediscussieerd en aan de frivoliteit te oordelen gaan ze er vanuit dat dit evenement met een sissert gaat aflopen. Ikzelf durf er nog geen uitspraak over te doen.

Het zijn verwarrende tijden.

In het donker zie ik een schim van mezelf in de grote spiegelwand. Bleek en graatmager, sta ik kettingrokend tussen mijn designeroutfits en de pindadoppen terwijl Rocco mij hier, zonder ongelukken, uit probeert te praten.

'Babes, please forgive me,' zegt hij voor de zoveelste keer met zijn zeikerige Filippino accent. Ik word misselijk bij het horen van zijn stem.

'Jij moet je bek houden,' schreeuw ik. 'Als ik je ook nog maar één keer hoor ademen in de buurt van deze kast, blaas ik de hele tent op!' Hiermee heeft mijn relatie met Rocco en de schoonfamilie, zelfs voor mijn doen, haar ab-

solute dieptepunt wel bereikt.

Mijn eigen gijzeldrama heb ik een uur geleden in gang gezet door ervoor te zorgen dat niemand mijn kast binnen kon. De deur heb ik vakkundig gebarricadeerd met de rugleuning van een stoel.

'Ik wil geen verrassingen meer,' mompel ik en veeg lusteloos mijn lange plakkerige haar uit mijn gezicht.

'Wees voorzichtig met die granaat, Bambi,' zegt Papa Mario, hoorbaar in zijn element over zijn rol als de nieuwe onderhandelaar. 'Rocco zegt dat hij over de houdbaarheidsda-

MIJN EIGEN GIJZELDRAMA EEN UUR GELEDEN IN GANG GEZET

tum heen is en onverwacht kan afgaan.' Een beetje loom van de valium onderdruk ik een zenuwlachje. Ik neem nog een slok tequila en gooi de lege fles over mijn schouder.

'My ass!' sis ik en laat het ding bij wijze van test een paar keer op de grond stuiten.

Als ik 'klik' hoor, hebben we nog zo'n vier seconden voordat de hel losbreekt.

Maar de veiligheidspin blijft netjes op zijn plaats. Ik vind het al met al best meevallen

met die houdbaarheidsdatum.

'Waarom slapen wij dan met een kist van die krenge onder ons bed?' roep ik en schop onbeheerst tegen de betonnen muur. 'Kut!' kerm ik en met gekromde rug hink ik vloekend op de plaats. Ik hoor een verifiërend gefluister.

'Bambi?' vervolgt Papa Mario aarzelend, 'Die kist is het huis al uit.'

'Rocco had het je willen vertellen maar was bang dat je bij hem zou weggaan.'

'Briljant!' gnuif ik. 'Wat had meneer me allemaal te vertellen? Het feit dat hij tien kinderen heeft in plaats van de beloofde twee? Dat hij behalve met mij ook nog met Heather samenwoont en van bil gaat met ene Lola? Of wil hij me nu al opbiechten dat hij morgenochtend moet voorkomen voor het handelen in coke?' raas ik aan één stuk door.

'Nou?' gil ik hyperventilerend. 'Of heb ik nog iets gemist?'

Door het geroezemoes aan de andere kant van de deur merk ik hoe iedereen stiekem aan het genieten is van deze rel. Van elk gênant detail. Van de ontrouw, intriges en illegale praktijken die kennelijk zo bij deze clan van acteurs, politici en bajesklanten horen.

'Laten we de boel ontruimen,' suggereert Rebecca gespannen. 'Misschien meent ze wel wat ze zegt. Ze is tenslotte Europees.' Deze opmerking treft me als een moker.

'Ik kom uit Groningen, Becca,' zeg ik. Hoe weinig hebben ze hier van me begrepen?

In de lotushouding probeer ik op adem te komen. Alle spieren in mijn lijf zijn gespannen, mijn keel is rauw en mijn kop staat op springen. Misschien had ik kunnen weten dat de verschillen tussen ons iets te groot waren

toen Rocco mij voorstelde aan Papa Mario, zijn negen vrouwen en ruim vijftig kinderen. Ikzelf had alleen nog mijn bommoeder, die tegenwoordig natuurstudies uitvoert op Schiermonnikoog.

'Ik kom net uit de bak. Heb gezeten voor tweevoudige moord, fraude en illegaal wapenbezit,' stelde Papa Mario zich voor en keek mij verwachtingsvol aan.

'Goh, u bent iemand met een brede belangstelling,' zei ik gevat.

'Ik vind haar leuk,' bulderde papa met een grote grijns op zijn markante indianengezicht en keurde mij goed namens de hele familie.

Ik wist niet helemaal zeker of we grappen aan het maken waren maar voelde wel aan dat ik me uit de voeten moest maken. Maar mijn hang naar spanning en impulsieve inslag maakten dat ik nieuwsgierig was naar wat er zou komen. De adrenalinejunk in mij was wel geïntrigeerd. Groningen was saai, besloot ik. Ik bleef.

De omvang van de familie was op zich nog te behappen. Maar wat ik het afgelopen jaar, stukje bij beetje, aan ongein uitvond over Rocco, maakte, dat ik uiteindelijk tamelijk geladen in deze kast ben gekropen. De druppel was de vondst van die kist handgranaten onder ons bed en de oorbel van Lola, het zoveelste vriendinnetje, in ons bed. Te veel om mee om te kunnen gaan op één ochtend, besloot ik.

De verveling slaat toe en ik merk dat mijn fans in de slaapkamer ook wat aan het inkakken zijn. Op mijn zilverkleurige stiletto's oefen ik als een Arabisch raspaard dat nieuwe catwalkloopje uit Parijs. Oké dan.

OP ZILVER- KLEURIGE STILETTO'S OEFEN IK DAT NIEUWE CATWALKLOOPJE UIT PARIJS

'Ik wil meer pinda's, elektriciteit en de excuses van Rocco op papier,' vervolg ik mijn vertoning. 'En ik wil het nu!' Als aankomend regisseur van betere B-films is dit min of meer een routinekwestie voor me. De ventilator aan het plafond begint langzaam te draaien, het licht gaat aan en in de spiegel zie ik dat ik geen bij elkaar passend ondergoed aan heb. Het nieuwste van Dolce & Gabbana, dat dan weer wel. De rest van mijn eisen wordt vlotjes onder de deur door geschoven.

'God, ik ben dól op pinda's,' zeg ik om indruk te maken en voor het effect laat ik een boer. Mijn hart maakt een sprongetje als ik daarbij gedachteloos aan de veiligheidspin van de granaat morrel. Met samengeperste lippen staar ik pips naar die groene rakker in mijn hand en voor de zekerheid leg ik hem onder een stapel handdoeken.

'Ik heb nooit van jou gehouden,' fluister ik

als ik het klungelige 'I love you' bovenaan de brief van Rocco lees. Tijdens onze ontmoeting op het Manilla Film Festival was het zijn charismatische broer Junior voor wie ik als een blok viel. Dat dit gevoel wederzijds was werd meteen duidelijk. Maar hij was al getrouwd. Uit frustratie heb ik me die avond uitgebreid laten inpalmen door Rocco. Op de een of andere zieke manier wilde ik in de buurt van Junior blijven en voordat ik het doorhad, zat ik tot over mijn oren in de verwickelingen en woonde samen met Rocco.

'Ik ben geen haar beter,' fluister ik schor.

Ik zit met mijn hoofd tussen mijn knieën als er onverwacht een envelop met geld volgt.

'Niet gemarkeerd en in kleine coupures,' stel ik tevreden vast en steek de bundel dollars in mijn kanariegele slip. De volgende stap, waarbij ik om een cameraploeg zou vragen en mezelf op het achttuurjournaal uit mijn dak wil zien gaan, sla ik dan ook over. Mijn sigaretten zijn op en ik moet hoognodig pissen. Ik trap de stoel opzij en met gesloten ogen duw ik de deur zachtjes open. Verschrikt kijk ik op van mijn schaamteloos ongetrimde bikinilijn en zie dat de slaapkamer verlaten is. Terwijl ik de trap afsluip, bespied ik de uitgelaten menigte in de woonkamer. Er wordt flink gedronken en gelachen en zo te zien zijn ze mijn inloopkastdrama van daarnet al aan het uitwerken tot een hilarisch filmscript. Ik zou hier niet verbaasd over mogen zijn: zo gaat dat nu eenmaal in de Filippijnse showbizz.

'Met mijn geluk draait deze ellende hier over twee maanden in de bioscopen,' mompel ik geërgerd en stel me verdekt op in de hal om het zootje ongeregeld beter te kunnen ob-

serveren. Papa Mario komt, in zijn blote bast en afgezakte shorts, de kamer in. Vanaf zijn vadsige rug kijkt de levensgroot getatoeëerde doodskop, met daaronder het weinig verheffende 'Fuck Justice' me uitdagend aan. We zullen zien, Papa, denk ik recalcitrant en marcheer, op wat er nog over is van mijn stiletto's, naar het wagenpark op de patio.

'Handgranaten zijn projectielen die gebruikt kunnen worden om op werpafstand de vijand buiten gevecht te stellen, te hinderen, brand te stichten, een rookscherm te leggen of te seinen, dit afhankelijk van het soort handgranaat,' som ik op terwijl ik mijn vingers koelbloedig door de ring steek. Ik kijk nog één keer om en besluit ze een seintje te geven.

'Klik.'

Woensdag 05.30 uur Hong Kong

Zwetend word ik wakker en zit in één beweging rechtop in bed. Mijn nek is zeiknat en de felrode kimono plakt aan mijn gekneusde lijf.

'Het meurt hier verdomme naar een bejaarde poedel,' kras ik en pulk aan de jeukende korst op mijn knie. Door het open raam van mijn nulsterrenhotelkamer komt een weëige wierrooklucht naar binnen. Er is alweer een week voorbijgegaan sinds ik op een van mijn paspoorten naar Hong Kong ben gevluht, wat gepaard ging met de minst verantwoorde metamorfose uit de geschiedenis: ik heb een tondeuse over mijn hoofd gehaald, draag geen make-up meer en heet nu Lola. De meegerausde cash en de pistoolmitrailleur 9mm Uzi van Papa Mario liggen inmiddels veilig opgeborgen in een kluis van de Bank of China. Ik trap het klamme laken van me af en tast over de smoezelige matras naar mijn gouden mobiel

met veel bling. Ik heb een bericht van mijn moeder.

'Bambi, ik heb al zó lang niets van je gehoord,' klinkt het vertrouwd. 'Hoe gaat het met je nieuwe film en hoe is het met Rocco?' Tsja. Dan vervalt ze in gebabbel over een actiecomité en iets over met uitsterven bedreigde wadpieren. Ik bel haar morgen wel terug.

Het tweede bericht is minder opbeurend: Papa Mario. De verbinding is slecht en aan de haan op de achtergrond hoor ik dat hij niet vanuit Manilla belt. Ik krijg mee dat de familie me vergeven heeft voor het opblazen van hun blinkende Hummers.

'Tuurlijk,' gnuif ik en gooi mijn gekortwiekte hoofd onwennig in mijn nek.

'Maar je moet het 'familiewapen' terug geven,' vervolgt Papa cryptisch, 'want anders...,' maar de rest van de bedreiging is onverstaabaar door het lawaai van voorbij scheurende jeepneys.

'Ja, ik weet dat je die negen millimeter niet hebt gebruikt om op lege flessen te schieten,'

MIJN SIGARETTEN ZIJN OP EN IK MOET HOOGNODIG PISSEN

mompel ik en steek gedachteloos een sigaret op. De overige berichten zijn van de rest van mijn ex-schoonfamilie en escaleren van reguliere beledigingen tot voodoo-rituelen, waarmee ze me kennelijk de dood in proberen te schréuwen.

‘Stelletje sukkel,’ roep ik de ruimte in en mik mijn mobiel ergens tussen de rondslingerende kleding en volle asbakken in een bord met dim sum. Vanuit mijn ooghoek zie ik een paar indrukwekkend grote kakkerlakken uit de rotzooi wegschieten en ik verval in hysterisch wijvengegil. Als ik mezelf weer onder controle heb besef ik hoe graag de Manilla National Police me zal willen spreken over de dubieuze hobby’s van Papa & Co. Maar in principe schijt ik niet in mijn eigen nest.

Onhandig slinger ik mijn benen over de rand van het bed en met mijn splinternieuwe Mac op schoot probeer ik surfend orde in mijn leven te scheppen.

‘Ik kan een tijdje onderduiken op de knoflookplantage van ‘Mooie Henk’ op Bali...’ ga ik mijn mogelijkheden af. Maar volgens mij is het een dekmantel en ik heb voorlopig even geen behoefte aan maffiosi. Al snel realiseer ik me dat een nieuw continent en dito identiteit mijn beste optie is en boek een vlucht voor Lola naar Panama City om drie uur vanmiddag. Dan is het tijd voor mijn ochtendritueel: ik zak onderuit tegen mijn kussens en sla mijn Handboek voor de Soldaat op een willekeurige pagina open.

‘Ik mis je,’ zeg ik zacht en wrijf met mijn vingertoppen over het vervilte legergroene kaft van het boek dat ik twee jaar geleden van Jack, mijn jongere broer, heb geërfd.

‘Maatregelen tegen vliegen,’ begin ik mijn

hoofdstuk van de dag en ontspan me.

‘Om vliegen doeltreffend te kunnen bestrijden is het nodig hun levenswijze te kennen,’ mompel ik verder en verlies me in de levenscyclus van het ongedierte en de fascinerende beelden van fecale infecties. Gretig scan ik het hoofdstuk over ‘Preventie en Bestrijding’ op interessante feiten en leuke weetjes. ‘Maak vliegen dood: met een vliegenmepper, met kleefstokken, met insecticiden,’ citeer ik en gooi mijn lijfboek alvast richting koffer. Ik denk aan de reis die ik straks ga maken en val weer in slaap.

TERUG NAAR EVELYN

Rosan Hollak

De ochtend dat Bob wakker werd voor de dagtrip naar Halong Bay en onder de lakens de onaangename geur van zijn oude lichaam opsnoof, wist hij dat het onvermijdelijk was: hij moest zich wassen. Dagen had hij het uitgesteld, maar nu kon zelfs hij zichzelf niet meer luchten. Hij zette zijn bril op en liep naar de badkamer en draaide het gammele kraantje open. Een miezerige straal water sijpelde onder roestig gerochel de wasbak in. Uit zijn toilettaas viste hij een klompje zeep. Terwijl hij zijn oksels begon in te smeren duwde hij met zijn elleboog de toilettaas van de wasbak. Met een luide knal viel het ding op de grond, een potje hartmedicijnen stuiterde over de vloer, de inhoud rolde alle kanten op. Geschrokken deed hij een stap achteruit. Onder het oppervlak van zijn slipper voelde hij de pilletjes kraken. Zijn voet gleed als een rolschaats, hij verloor zijn balans en kwam met een smak op de vochtige tegels terecht. Zijn zware bril zeilde weg. Hij vloekte binnensmonds en probeerde zich op te richten. Felle steken trokken door zijn dij. Met zijn vuist ramde hij op de tegels om te voorkomen dat hij het zou uitschreeuwen van de pijn. Toen hij na enig tasten het montuur tussen zijn vingers voelde en weer op zijn neus plaatste, zag hij dat er een grote schaafwond op zijn linkerbeen zat.

Bob bleef een tijd stil liggen. Hij keek naar het plafond en sloot zijn ogen. Nadat de ergste pijn was weggetrokken, trok hij zich moeizaam aan de rand van het bad op. Hij pakte een handdoek, maakte die vochtig onder de druppelende kraan en zwachtelde hem om zijn been. Hij spoelde de zeep van zijn lichaam en sleepte zich moeizaam naar het bed. Kleren. Waar was zijn broek? Hij greep zijn witte

DE JONGENS SPEELDEN MET HUN DIGITALE CAMERA

overhemd en bekeek het zorgvuldig. Het zat vol bruine strepen. Zijn andere vuile hemden, broeken en onderbroeken had hij al dagen ervoor in een grote plastic tas gepropt en onder het bed geschoven. Hij moest de was doen. Maar niet vandaag.

Hij vond zijn kaki broek, trok zijn groezelige hemd aan en stopte zijn voeten in twee stevige bruine sandalen. Bob besloot de toilettaas en de pillen maar te laten liggen. Geen tijd. Bovendien deed zijn been te veel pijn om nu over de vloer te gaan kruipen. Hij keek op zijn horloge. Tien voor acht. Hij had blijkbaar lang op de grond gelegen, de wekker was al om zeven uur afgegaan. Hij moest zich haasten. De bus zou om half negen vertrekken voor de deur van het hotel een paar straten verderop.

Hij stopte de reisgids in zijn linnen tas, samen met een plastic zakje met stukken ananas van de vorige dag. Zijn buideltje met geld en paspoort hing hij om zijn nek. Met de handdoek strak om zijn been geknoopt, sloot hij de deur achter zich en liep door de lobby van het hotel naar buiten.

De lucht was klam en vochtig. Bob voelde hij hoe zijn dikke haardos tegen zijn hoofd zat geplakt. Druppeltjes zweet kwamen onder zijn haarlijn vandaan. Twee straten verder van zijn hotel, stond een wit minibusje. Een jonge Vietnamese reisleader met een geblondeerd kuifje schoof de deur van het voertuig open. Bob tuurde naar binnen. Voor in het busje hing een Europees uitziende jongen met een baardje uit het raam een sigaret te roken. De rest van het voertuig was gevuld met Aziaten. Op de eerste twee rijen zaten een paar keurig geklede jongens en meisjes. Japanners, vermoedde hij. De jongens droegen kraakheldere poloshirts en speelden met hun digitale camera. De meisjes, gekleed in zuurstokroze jurkjes, verhulden hun gezicht achter grote Gucci-brillen. Ze begonnen licht nerveus heen en weer te schuiven bij de aanblik van die groezelige man die met moeite het busje inkrom. De afgelopen maanden was Bob vertrouwd geraakt met deze reactie. Japanners waren groeps mensen. Een slonzig individu als hij werd met argwaan aangestaard.

Achter in de minibus zat een dik jong stel, afkomstig uit China. Bob plofte met een zucht naast hen neer, het meisje schoof met een licht geërgerde blik iets dichtertegen haar vriend aan. De reisleader, die zichzelf met een grijns voorstelde als Monkey Boy, keek op lijstje en stelde hem voor aan de andere reizigers. 'Hi! Dit is Bob. Hij komt uit Amerika. Zeg maar hallo, dank u!' Er werd wat geknikt, de jongen met de baard draaide zich om, strekte zijn hand uit naar Bob en stelde zich voor als Hans uit Duitsland. Monkey Boy liet weten dat de bus zo zou vertrekken. Er werd nog op

één toerist gewacht. Bob viste de reisgids uit zijn tas en begon te bladeren. Hij wilde iets meer lezen over zijn reisbestemming. Halong Bay werd, zo had hij gezien op de felgekleurde posters die bij ieder reisbureautje op het raam waren geplakt, 'het wonder van Vietnam' genoemd. Op de foto in de gids zag hij ronde bergen als een kronkelende slangenrug uit de zee steken, de nevel hing in slierten boven het water.

De deur schoof open. Een blonde toeriste stapte binnen. Ze keek wat geschrokken om zich heen bij de aanblik van het stampvolle busje. Toen richtte haar blik zich op Bob. En naar de lege plek naast hem. Ze glimlachte beleefd, liep voorover gebogen naar hem toe, duwde haar rugzak onder de stoel en ging zitten. 'Hi,' zei ze op zachte toon.

Bob schoof een beetje opzij en snoof haar geur op: fris en zoet. Een mengeling van citroen en witte rozen. Haar gebruinde arm schuurde licht langs zijn schouder. Ze voelde koel aan. Ineens schaamde Bob zich voor zijn plakhaar, zijn lange teennagels en die rare dikke handdoek om zijn been. Het zweet brak hem uit. Hij was bang dat hij, ondanks zijn wasbeurt, nog steeds zou stinken. Maar de vrouw leek zich nergens aan te storen.

Vanuit zijn ooghoek nam hij haar op. Ze had lange bruine benen. Uit haar sandalen staken dunne tenen met knalrode nagels. Een klein ringetje glinsterde om een van haar tenen. Hij dacht aan Evelyn. Hij zag haar weer voor zich, na een van hun eerste ontmoetingen in zijn stamcafé in Brooklyn. Zij was als eerste vertrokken en hij had haar door het raam stilletjes geobserveerd terwijl ze groenten kocht

in de Indiase supermarkt aan de overkant van de straat. Een ranke verschijning in een knalblauwe jurk op hoge hakken. Haar blonde haar met kleine speldjes opgestoken, een vioolkist op haar rug. Hij barstte bijna van geluk.

UIT HAAR SANDALEN STAKEN DUNNE TENEN MET KNALRODE NAGELS

Nu de vrouw de laatste plek in het minibusje had opgevuld, startte de chauffeur de motor en probeerde zich langzaam tussen het verkeer te wurmen. Er trok een steek door Bobs been. Zijn gezicht vertrok in een grimas. De vrouw naast hem draaide haar gezicht naar hem toen en keek hem onderzoekend aan. ‘Gaat het wel goed?’ Hij veegde een vettige lok uit zijn gezicht en keek haar aan. Aardige ogen. Mooie mond. Haar mondhoeken trokken licht naar beneden. Het gaf haar een wat trieste uitdrukking.

‘Het gaat wel,’ grinnikte hij.

Ze keek hem vol medeleven aan. ‘Reist u alleen?’

‘Yup,’ Hij zag aan haar meewarige blik

dat ze met hem te doen had. Het was een blik waarmee hij, gedurende de periode dat hij al op reis was, vaker was bekeken. Blijkbaar wakte hij medelijden op. Of medeleven. Wat het ook mocht zijn. Hij zag eruit als een verward type, dat wist hij. Daar kon hij ook weinig aan veranderen. Het was nu eenmaal moeilijk om jezelf goed te verzorgen als je op reis was in dit soort snikhete oorden. Daarbij, het kon hem ook niet veel meer schelen. Zijn belangstelling voor zijn eigen voorkomen had hij, op de dag van Evelyns begrafenis, diep met haar onder de grond gestopt.

Hij vroeg zich af waar de vrouw vandaan kwam. Ze was geen Amerikaanse. Daarvoor zag ze er te Europees uit. Ze had ook een accent. Duits? Fins? Hij dacht weer aan Evelyn. Ze had altijd zo'n rust uitgestraald. Een vrouw die alles deed met een nonchalante zekerheid.

Toen hij haar voor het eerst ontmoette had ze gespierde bruine armen, vol, blond haar, mooie billen die soepel bewogen onder haar jurk. Ze was de getalenteerde soliste. De onbereikbare vrouw. Gedurende haar uitvoering van het vioolconcert van Brahms in de Boston Symphony Hall zat hij, tweedejaars student conservatorium, in het publiek en staarde naar die lange vingers die vliegensvlug over de staart van het instrument heen en weer bewogen. Ze stond zelfverzekerd op het podium, haar benen wijd uit elkaar, haar voeten in zwarte hoge schoenen. Een rots. Niet omver te krijgen. Met haar loepzuivere spel stond alles, de dirigent, het orkest, het publiek, in dienst van haar. Na het daverende applaus wist hij twee dingen: hij wilde haar en hij stopte met muziek.

Hij trok al snel bij Evelyn in. Ze deden het vaak en veel en telkens opnieuw vol oprechte wellust. Het was een symbiose die slechts werd onderbroken als zij een paar dagen, hoogstens twee weken, op tournee langs de Europese steden ging en hij alleen achterbleef. Hij begon een restaurant op Cape Cod. Het was een groot succes. French cuisine. Vooral in de zomer, als de rijke New Yorkers in hun grote buitenhuizen verbleven, was de tent iedere avond stampvol. Vaak was zij juist in die periode op tournee. Dan stond hij 's avonds de biefstukken te marineren, brak hij de oesters open, sneed hij de citroenen, legde zijn ziel en zaligheid in de clam chowder, gooide de kreeften in het kokende water, versnipperde de parmezaan en ansjovis over de sla terwijl hij fantaseerde hoe ze samen in bed lagen, dicht tegen elkaar aan, de adem ingehouden, de donkere hemel buiten.

Dat ze zou sterven, daarover had hij wel gefantaseerd, op momenten dat hij, naast haar in bed, de slaap niet kon vatten. Maar dat de dood als een gluiperige, geruisloze hand het huis zou binnendringen en alles wat leefde met zijn aanraking zou doen verschrompelen, dat had hij nooit kunnen bedenken. Zelfs niet toen het daadwerkelijk gebeurde. Vanaf de dag dat ze thuiskwam van de arts en vertelde dat de uitslag van de hersenscan negatief was, was ze een ander persoon geworden. De voortwoekerende cellen in haar hoofd konden, met chemokuren, nog wel worden bestreden, maar zij geloofde er niet in. Ze wilde niets, geloofde in niets. Het was alsof iemand haar had verteld dat ze nooit meer zou kunnen vioolspelen. Ze had de hoop acuut opgegeven.

De ziekte had haar uitgehold. Letterlijk.

Er was haast niets meer van haar over toen ze stierf. Een hoopje botten met een gerimpelde huid. Twee doffe ogen die, verscholen in de donkere oogkassen, naar het iets starden.

ZE WAS DE GETALENTEERDE SOLISTE, DE ONBEREIKBARE VROUW

‘Uw been.’

‘Huh?’

De jonge vrouw wees naar de handdoek.

‘Wat is er met uw been gebeurd?’

‘Oh, niets,’ mompelde hij. ‘Het ziet er erger uit dan het is. Gewoon een schrammetje.’ Bob begon nieuwsgierig te worden. Het was duidelijk dat de vrouw om een praatje verlegen zat. Ze leek nogal eenzaam. Hij kende het gevoel. De vervreemding die optreedt als je te lang zit opgescheept met je eigen gedachten. Hij was er inmiddels aan gewend geraakt. Na de dood van Evelyn had hij zich teruggetrokken. Hij had het restaurant en hun huis op Cape Cod verkocht en was teruggegaan naar zijn oude appartement in Brooklyn. Hij was samen geweest. En nu was hij alleen. En het

enige antwoord op die situatie was het pakken van zijn reistas en vertrekken. Geld was geen probleem. Hij kon, als hij dat wilde, de rest van zijn leven in hotels slijten. En dus trok hij de hele wereld over en reisde via Australië en Indonesië naar Vietnam, Laos, Cambodja en China.

‘Bob,’ zei hij terwijl hij zijn hand uitstak.

Ze pakte zijn hand en zei: ‘Siri.’

Hij vroeg of ze al lang op reis was.

‘Pas tien dagen,’ antwoordde ze.

En daarna met een glimlach: ‘Maar u bent vast al veel langer op pad.’

Voordat hij bevestigend kon antwoorden, maakte de wagen ineens een onverwachte slinger naar rechts. De dikke Chinese vrouw zakte met haar volle gewicht tegen hem aan. Hij plette op zijn beurt zijn buurvrouw tegen het raam. De Japanners begonnen te giechelen.

‘Niks aan de hand!’ gilde Monkey Boy.

Hans met de baard draaide zich ineens om. ‘Dit is zoooo typisch,’ fluisterde hij in het Engels met een zwaar Duits accent. ‘Aziaten zijn gek. Kijk. Allemaal auto's en vrachtwagens. En ondertussen rijden er hele families op brommertjes tussendoor. Het is chaos.’ De Duitser leek ervan te genieten, Siri verbleekte lichtjes.

Ineens begon Monkey Boy zijn rol als reis-leider serieus te nemen en pakte de microfoon. ‘Sooooo... wie is er al eerder naar Halong Bay geweest?’ De bus maakte een grote zwiep naar links.

‘Oh God!’ floepte Siri eruit. ‘Het wordt echt lachen straks!’ tetterde Monkey Boy door zijn microfoon. ‘Op de boot, lekker vis, lekker drinken, lekker karaoke!! Echt lachen! Jij Bob,

jij gaat echt gaaf liedje voor ons zingen, ja?’ De Japanners draaiden zich alle drie om naar de oude man en begonnen opnieuw te giechelen. ‘No fuckin’ way,’ mompelde Bob.

De auto maakte opnieuw een slinger. Een enorme vrachtwagen denderde vanuit de andere richting in volle vaart rakelings langs het busje. Siri slaakte een kreetje. Ze glimlachte verontschuldigend naar Bob en grabbelde uit haar rugzak een portemonnee. In een doorschijnend vakje zat een klein fotootje. Ze haalde het eruit en gaf het aan Bob. ‘Ola. Ze is vijf.’

Een ernstig meisje met witblond haar en grote blauwe ogen staaarde hem aan. ‘Ze is prachtig,’ zei hij en gaf het kiekje terug. Hij vroeg zich af wat ze hier deed, zonder kind. Hij besloot het haar niet te vragen. Ongepast. In plaats daarvan vroeg hij haar naar haar werk. Voordat ze kon antwoorden gaf de chauffeur het busje weer een slinger. Met piepende remmen zette hij het voertuig tot stilstand. ‘Toilet time!’ tetterde Monkey Boy door de microfoon.

Bob liep naar de wc. De steken in zijn been maakten dat hij wel drie keer moest stoppen. De geur in het toilet, niet meer dan een betonnen gat in de grond, was niet te harden. Gehaast knoopte hij zijn gulp open. Het duurde even voordat hij kon plassen. Het laatste jaar kwamen de eerste druppels pas na een halve minuut. Vroeger kon hij meteen een ferme straal tegen de achterwand van de wc-pot produceren. Een klein genoeg dat hij, tot zijn verbazing, miste. Het voelde alsof met het afzwakken van zijn urinestraal ook

zijn mannelijkheid was afgenomen. Hij vond het erger dan het feit dat hij nog maar af en toe een erectie kreeg. Dat was iets waar hij altijd al rekening mee had gehouden. Toen hij jong was fantaseerde hij er vaak over hoe het zou zijn: een leven zonder seks. Het was zijn grootste angst dat hij op een dag met Evelyn in bed zou liggen en het niet meer zou gebeuren. Hij dacht aan de bruine benen van Siri en de geur van witte rozen. De eerste druppels kwamen en spetterden direct op zijn sandalen. Verdomme! Nu dat weer! Hij ging wijdbeens staan, leunde met zijn hand tegen de muur en richtte het beginnende straaltje op het gat in de grond. Een zucht van verlichting kwam uit zijn mond.

Terug in het restaurant zag hij Siri alleen zitten aan een tafel met twee glazen melkachtige koffie. ‘Ik heb een flesje water voor je gekocht,’ zei ze een beetje verlegen. ‘Thanks,’ antwoordde hij en ging op een krukje tegenover haar zitten. ‘Ugh, wat zoet!’ klaagde hij na de eerste slok. Siri lachte. ‘Is dit je eerste reis alleen?’ vroeg hij na een tijdje. ‘Ja,’ knikte Siri. Ze lachte opnieuw, ditmaal een beetje nerveus. Hij zag hoe de lijntjes rond haar mond omhoog krulden tot halve maantjes. Grappig, ze was minder triest dan hij dacht.

‘Weet je,’ zei ze. ‘Ik ben soms zo bang. Zo vreselijk bang. Ken je dat? Dat je niet kan slapen en je hart als een bezetene het bloed door je lichaam pompt. Dat de gedachten door je hoofd denderen. Dat je denkt dat je dood gaat, helemaal alleen in bed.’

Bob keek haar onderzoekend aan. ‘Ja,’ zei hij. ‘Ik ken het. Heel goed zelfs. Het gebeurt als je foute beslissingen maakt.’ Siri keek

hem geschrokken aan. Terwijl ze hem aanstaarde verscheen er een waas voor haar ogen. ‘Ik kreeg nog een kind,’ zei ze zacht, ‘het was een ongelukje. Ik wou wel, maar het kon niet. Ik heb geen man. Ik ben alleen... ik moet alles zelf doen.’ Ze schoot in de lach en veegde een traan weg. ‘Ola is bij mijn moeder. Ik ben hier om even na te denken, maar het lukt niet zo.’ Bob voelde de zweetdruppels over zijn voorhoofd sijpelen. Hij veegde ze weg met de mouw van zijn shirt. Hevige pijn trok opnieuw door zijn been. Zijn gezicht vertrok. Hij begon zich licht duizelig in zijn hoofd te voelen. Hij schoof zijn koffie kopje van zich af en pakte de hand van Siri. ‘Was het erg?’ vroeg hij zachtjes. Siri knikte. ‘Maar was het wat je moest doen?’ Siri knikte opnieuw. ‘Dan moet je nu ophouden eraan te denken hoe het eruit zou hebben gezien,’ zei hij. ‘Dan gaat het weg. Ik weet het.’

Bob liet haar hand los en stond moeizaam op. Zijn kleine bruine ogen, verscholen achter zijn dikke bril, keken haar vrolijk aan. Hij glimlachte en een paar vergeelde tanden kwamen tevoorschijn. Hij zag hoe haar blik afdaalde naar zijn vieze, natte overhemd, naar de linker broekspijp vol roestbruine vlekken, naar zijn lange vergeelde teennagels die uit zijn sandalen staken. Hij zag hoe ze een glimlach onderdrukte. Hij liet haar hand los en stond grinnikend op. ‘Kom. Straks mis je de bus.’

Eenmaal terug op de weg zeiden ze niet veel tegen elkaar. De hitte in het busje was overweldigend. Siri dommelde weg, ingeklemd tussen Bob en het raam. Haar hoofd zakte telkens omlaag, plukken haar hingen

voor haar gezicht. Bob keek naar het landschap dat langs het raam voorbyschoot. De steken in zijn been werden steeds heviger. Verdorpe! Zo erg kon die schaaftwond toch niet zijn? Bij iedere pijnscheut balde hij zijn vuisten en klemde hij zijn kaken op elkaar. Het was alsof iemand met een vlijmscherp mes in zijn been stak. Hij probeerde de angst die in hem opborrelde weg te drukken. Hoe kon het toch zo'n pijn doen? Het kwam vast doordat hij zijn benen nauwelijks kon bewegen in het overvolle busje. Hij keek naar het knikkende hoofd van Siri naast hem. Haar mond was opengevallen. Een klein sliertje spuug sijpelde over haar kin. Hoe oud zou ze zijn? Zevenendertig? Ineens gaf de auto een ruk naar rechts, met een langgerekt getoeter haalde een vrachtwagen boordevol kippen hen zijdelings in. Veren en stof dwarrelden door de lucht.

Eenmaal op de parkeerplaats aangekomen moesten ze zich door een haag van toeristen wurmen. Bob kon nauwelijks meer op zijn been staan, hij vroeg Siri en de Duitser hem te helpen gedurende de wandeling over de glibberige kade. Toen hij over twee dunne planken naar het sierlijke houten schip moest lopen, raakte hij bijna in paniek. Hij voelde helemaal niets meer in zijn linkerbeen. Het was alsof zijn voet was veranderd in een gevoelloze spons. Twee Vietnamese mannen, sigaretten in de mondhoek, vingden hem op toen hij aan boord tuimelde. Licht gegeneerd strompelde hij de kajuit binnen waar een paar keurig gedekte tafeltjes stonden en plofte neer op een bankje. Siri en de Duitser kwamen naast hem zitten.

De maaltijd bestond uit loempia's, rijst, gestoomde groenten, thee en cola. Bob schrokte het voedsel naar binnen. Siri en de Duitse jongen voerden een ingewikkeld gesprek in het Engels met de dikke Chinese vrouw die buitengewoon geïnteresseerd bleek te zijn in wiet, pindakaas en grote gezinnen en meteen haar emailadres op een papiertje krabbelde.

Toen de boot even later stopte om een vissersdorpje op een drijvend vlot te bezoeken, bleef Bob alleen achter. Terwijl er buiten druk werd gefotografeerd en Monkey Boy probeerde de geluidsinstallatie aan de praat te krijgen, hees hij zich omhoog van het bankje en wankelde voorzichtig het smalle houten trapje op naar de bovenverdieping van het schip. Vlak voor de kajuit, waar de schipper en een andere man in een hangmat lagen te dommelen, stond een klein houten bankje. Bob kreeg ineens geen lucht meer in zijn borst en plofte neer. Hij legde zijn pijnlijke been bovenop een krakkemikkig tafeltje en keek om zich heen. De schoonheid van de ronde bergen die als zwijgzame reuzen boven het water uitstaken was overdonderend. Het was nog steeds snikheet, maar de lucht was in het afgelopen uur betrokken. De zee had een diepe grijsgroene kleur gekregen. De contouren van de sierlijke boten met hun oranje zeilen staken scherp af tegen de bewolkte hemel. Heel in de verte zag Bob roofvogels cirkelen langs de toppen van een van de bergen. Onder hem begon de vloer door een zware dancebeat lichtjes te trillen. Zijn hart schokte mee, onregelmatig en zwak.

Hij dacht aan Evelyn. Hij zag haar staan, alleen op het podium, in haar rode concert-

jurk. Het blonde haar opgestoken. Haar viool in de hand. Hij herinnerde zich de fijne lijntjes naast haar ogen die scherp in haar huid sneden als ze lachte. Hij hoorde haar voetstappen over de houten vloer van de gang van hun appartement in Brooklyn. Hij voelde haar naderen, rook de geur van haar huid, werd geprikkeld door haar adem in zijn gezicht. Het vertrouwde ritme van zijn hart stokte, hij sloot zijn ogen en spreidde zijn handen uit. Hij ademde diep in. En omhelsde haar.

JAGER INDIAAN

David Verhagen

‘Hij lijkt helemaal niet op een indiaan!’ fluister ik. Michel probeert het verhaal van de indiaan te volgen en ik haal hem uit zijn concentratie. ‘Hij lijkt helemaal niet op een indiaan!’ herhaal ik, ditmaal iets te hard. De indiaan kijkt me aan. ‘English or French please.’

Ons groepje bestaat uit de indiaan en vier toeristen. De andere twee toeristen, Bob en Sally, zijn Amerikanen uit Dayton, Ohio. De indiaan stinkt naar zweet, ik ruik hem al terwijl hij meters verderop staat. Het is een bleke jonge kerel in een versleten spijkerbroek en een oud, wit T-shirtje. Op zijn rug hangt een langwerpige, zwarte plastic tas. Geen mocassins, geen doorleefde rode kop.

Bob is aan de dikke kant en er prikken twee kleine varkensoogjes uit zijn gezicht. Hij verklaart een gepassioneerd jager te zijn. ‘Waarom?’ vraagt de indiaan. ‘Het gevoel als je een leven neemt,’ zegt Bob terwijl hij zoekt naar geschikte woorden. ‘Onbetaalbaar’. Zijn vrouw Sally beweegt afkeurend haar hoofd. ‘Jij bent een vegetariër, schatje,’ zegt Bob. ‘Jij begrijpt dat soort zaken niet.’ De indiaan kijkt Bob lang aan. ‘Het is verboden om dieren te schieten tijdens onze tocht.’ Dat weet Bob.

De indiaan legt nog kort wat dingen uit. Er volgt een lijstje regels en afspraken. Tegen het einde van zijn praatje haalt hij de langwerpige tas van zijn schouder.

‘Dit is een geweer,’ zegt de indiaan, terwijl hij ons één voor één aankijkt. ‘In dit stuk van Canada leven zwarte beren. In principe zijn ze bang van mensen. In principe, want je weet het nooit. Ik heb dit wapen bij me voor als een van jullie domme dingen doet.’ De doordringende blik van de indiaan blijft net wat langer rusten op Bob, die zijn aandacht heeft verloren

aan het geweer van de indiaan. ‘Als we er een zien blijf je rustig en loop je langzaam achteruit. Er is één ding, zegt de indiaan terwijl hij probeert het belang van wat komen gaat te onderstrepen, één ding dat je nooit mag doen als we een beer tegen komen. Laat nooit je rug zien en ren niet weg. Een beer wordt gedreven door jagersinstincten, wanneer je van hem weg rent ben je een geschikte prooi.’ Bob kijkt al een tijdje naar zijn schoenen.

De Canadese wildernis is eindeloos en ruig. Onstuimige rivieren en onverwachte afgronden doorkruisen dichtbegroeide naaldbossen. Sommige stukken bos zijn zo dicht begroeid dat we er onmogelijk doorheen kunnen lopen. Het is net lente en het bos is zwanger van een broeierige zomer.

HET DICHTSTBIJZIJNDE ZIEKENHUIS MOET EEN UUR RIJDEN ZIJN

De indiaan wijst ons die dag de weg als een tourguide in een grote stad. We zien sporen van wilde dieren, bijzondere vogels, eetbare en medicinale planten. Tussendoor vertelt hij hoe te overleven in deze omgeving, hoe wilskracht

doorslaggevend is als je wilt blijven leven, hoe een dier of misschien zelfs het bos kan voelen of je bang bent. Het is een wreed en primitief klimaat. Elke vorm van leven moet hier vechten voor zijn voortbestaan en dient als voedsel voor een andere soort in een eindeloze keten. De begroeiing concurreert meedogenloos om dunne stralen zonlicht. Het medicijn tegen het gif van een plant is een andere plant die er vlakbij groeit. In de winter daalt de temperatuur tot min dertig en is het bos bedekt onder meters sneeuw. We zijn hier helemaal alleen, er zijn geen mensen, geen wegen en geen wegaanwijzing, het dichtstbijzijnde ziekenhuis moet een uur rijden zijn. Wat als ik nu mijn been breek of de dikke Bob een hartaanval krijgt? De indiaan lijkt alles te beleven met een zekere afstandelijkheid, een filter van kalmte en rust, alsof hij de meedogenloosheid van de natuur al heeft ervaren en geaccepteerd, hij verzet zich er niet tegen.

Halverwege de dag komt ons groepje een wilde eland tegen. Het beest is groter dan ik dacht met een schofthoogte van anderhalve meter. Het dier heeft een gewei van minstens twee meter doorsnee. Hijgend blokkeert de eland ons pad, staat stil, kijkt ons aan met een lege blik. Minuten lang gebeurt er niets, tot de eland aan de andere kant van het pad het bos weer in loopt, takken afscheurend met zijn lompe lijf, hoeven die de grond zachtjes doen trillen met onregelmatig zware stappen. Al dagen hadden we ons hier op verheugd, echte wilde dieren. Ik voel me niet prettig bij de ontmoeting. We lijken reizigers die een afslag gemist hebben en in een deel van de stad verzeild raken waar toeristen niet gewenst zijn, verdwaald in een straat waar dingen gebeuren

waar buitenstaanders niets van moeten weten, niets van kunnen begrijpen.

Als we ergens even staan te wachten neemt de Amerikaan me apart. ‘Ik moet je wat laten zien,’ fluistert hij. Uit zijn binnenzak haalt hij een mobiele telefoon. Op het beeldscherm verschijnen foto’s van de Amerikaan op een Afrikaanse savanne zittend bij een dode impala, de Amerikaan heeft de hoorns van het dode dier stevig vast en straalt van trots, krachtig, autoritair, op de achtergrond zijn drie donkerzwarte Afrikanen te herkennen, voor het dode dier ligt een lang geweer. ‘Best day of my life,’ zegt

HET IS EEN WREED EN PRIMITIEF KLIMAAT

de Amerikaan. Even kijkt hij om zich heen om te zien of de indiaan dichtbij staat. ‘Alles heb ik al geschoten,’ zegt hij, ‘van een hert tot een Afrikaanse neushoorn. Het enige dier dat nog ontbreekt,’ fluistert de Amerikaan, ‘is een beer.’

Hoogtepunt van de dag is het bekijken van een beer. De indiaan legt een stuk vlees aan de overkant van een klein beekje. Wij trekken ons terug achter een geïmproviseerd wandje van camouflagenet en wachten. Er trekt een

ZIJN AURA VAN ONAANTAST- BAARHEID EN KALMTE IS VERDWENEN

rilling over mijn rug als er inderdaad een kleine beer verschijnt, zwaar en lomp met een dikke buik die haast over de grond schuurt. Het beest betreedt de ruimte met een indrukwekkende autoriteit. Wantrouwend kijkt hij om zich heen en snuffelt aan het vlees. Even steekt hij zijn neus in de lucht en zwaait zijn hoofd heen en weer, het dier heeft ons geroken. De indiaan lijkt nerveus, zijn aura van onaantastbaarheid en kalmte is verdwenen, hij lijkt nog erger te zweten dan eerder op de dag. 'Hij weet dat wij er zijn,' fluistert de indiaan, 'maar het maakt hem niets uit, hij accepteert onze aanwezigheid. Voor nu.'

Vlak achter de indiaan ligt binnen handbereik het opengeklapte geweer. Het ligt er zwijgend bij, maar ik voel de aanwezigheid van het wapen voortdurend, als een personage dat zich niet mengt in het stuk maar wel op het toneel aanwezig is. De beer scheurt het vlees in stukken en schrokt het weg. Binnen een minuut is hij weer verdwenen. Het groepje toeristen trekt zich terug. De indiaan loopt

voorop met het doorgeladen geweer, terwijl hij gespannen de ondoordringbare bossen in de gaten houdt. Michel komt naast me lopen. 'Mooi toneelstuk,' zegt hij. 'Een indiaan met een geweer die doet alsof hij bang is.' In stilte lopen we in de schemering, door de wildernis van Canada, terug naar ons basiskamp.

De nacht wordt aangekondigd door een roedel huilende coyotes. Eerst dacht ik dat het wolven waren. 'Als dit wolven zouden zijn,' zegt de indiaan, bij het inslapende kampvuur, 'dan liep er nu rillingen over je rug.' Er lopen nog geen rillingen over mijn rug.

Ik kan niet goed in slaap komen. Door het tentdoek kan ik de volle maan zien, met de silhouetten van de zacht wiegende bomen. Het bos is gevuld met vijandige geluiden. De wind waait zacht en laat het hele bos kraken. Zoals altijd is alles anders in de nacht. Zo lig ik minstens drie uur wakker, te staren naar het tentdoek, Michel is direct in een diepe slaap gevallen. Ik denk aan Nederland, mijn luxe boxspring, mijn dure espressoapparaat. Wakker liggend in dit tentje wenste ik vurig dat ik daar was.

Het is doordringend donker als ik wakker word. Michel hoor ik naast mij zachtjes snurken. Dan hoor ik waar ik wakker van geworden ben, voetstappen rond de tent. Ik houd mijn adem in als ik luister of ik het weer kan horen. Deze bossen zijn bedreigend 's nachts, de geluiden maken je gek. Dan hoor ik het weer. Een paar voetstappen kort achter elkaar, gesnuffel en gekraak misschien twee meter van mij vandaan. Dit is geen mens, daarvoor is het te zwaar, dit zijn niet de hoeven van een eland, dit is groter. Dit is het geluid waar ik al twee weken bang voor ben. Ik blijf doodstil liggen,

verlamd, ik durf niet te bewegen, geen geluid te maken. Michel is wakker geworden, hij heeft het ook gehoord. Weer hoor ik de zware voetstappen. Gesnuif, een korte diepe grom. Ik heb niets om me te verdedigen, alleen een harde zaklamp.

Dan is het even helemaal stil, het lijkt alsof het bos zijn adem inhoudt. Ik hoor een harde knal die als een echo traag het bos inrolt. Een flits. Even is alles verlicht net als in een onweersbui en buiten zie ik de schaduw van een staande man. Ik hoor een zware, primitieve brul, geluiden van een worsteling. Een tent die scheurt. Hysterisch gegil. Dan drie korte doffe knallen, vlak na elkaar.

Buiten is het dan volledig stil. Ik hoor alleen het zachte ruisen van de wind. Voor een moment lijkt alles normaal en zou ik kunnen denken dat er zich niets heeft afgespeeld.

Ik hoor Sally hysterisch gillen, buiten zichzelf van ongeloof. Dan nog één korte intense kreet die rillingen over mijn rug laat lopen. De stilte keert weer terug.

Het lijkt of ik minuten lang niet adem. Ik weet nog niet of het gevaar geweken is. Ik kijk naar Michel, hij weet ook niet wat te doen. Er gaat zo veel tijd voorbij dat ik ga twijfelen of ik niet gedroomd heb. Misschien is er wel niets gebeurd. Door het tentdoek heen denk ik te kunnen zien dat het bijna licht gaat worden.

'We moeten wachten tot we zeker weten dat het veilig is,' sis ik naar Michel. Hij stemt toe. We hebben geen idee wat er buiten gaande is en wachten, minutenlang, urenlang. De tijd kruipt voort in de schijnbare veiligheid van onze tent, er wordt niet gesproken, we zijn twee zielige angstige stadsjongens.

Na verloop van tijd hoor ik Sally snikkend praten, ik kan het niet verstaan. Vervolgens loopt er iemand in een drafje weg, waarschijnlijk wordt er hulp gehaald.

Het is inmiddels volledig licht als ik het geluid van een auto hoor naderen. Ik kleed me aan, wat lang duurt doordat ik tril, als ik buiten kom zie ik een politiejeep en een agent in gesprek met een huilende Sally.

De tent van Bob en Sally staat niet meer overeind, ervoor ligt het bewegingsloze lichaam van Bob, half daar overheen het zware wollige lijf van een middelgrote zwarte beer, verstrengeld in de macabere intimiteit van een gedeeld laatste moment. Overal ligt zwart, opgedroogd bloed, het lijkt of een stuk van de schedel van het menselijke lichaam weggeslagen is.

Voor zijn tent zit de indiaan, zijn geweer over een arm gelegd, een klein vuurtje bij zijn voeten, ik kijk hem vragend aan. 'Ongelukje,' zegt hij terwijl hij zijn wenkbrauwen omhoog trekt.

We worden ondervraagd door de agent, een oudere man, hij is kalm maar doortastend als hij me vraagt of ik niet wist dat het hier gevaarlijk is voor onervaren avonturiers en wat me bezielde om in deze bossen onbeschermd te overnachten. Ik antwoord in tranen en schaam me diep dat ik moet huilen. Ik heb niets gezien.

Dezelfde middag rijden we terug naar Toronto, het lichaam van Bob wordt meegenomen. Bob en Sally maken samen hun laatste reis. De indiaan neemt geen afscheid, hij draait zich om en loopt weg. De volgende dag moet hij weer een nieuwe groep toeristen begeleiden.

GEDICHT

ARBEIT MACHT KRANK

Erwin Mulder

beste vrouw/ heer

ik zat net naar een niet zo heel goede cover uitgevoerd door
jonnies cash te luisteren toen ik uw advertentie tegenkwam
allereerst wou ik even opmerken dat uw advertentie enigszins
gekunsteld en mechanisch overkomt
commerciële topper

wat wordt er met dit woord gesuggereerd?

ik heb overigens wel een beetje moeite met de snelheid van
werken die in uw branche gewoon is

bij mij

gaat de tijd wat langzamer dus jullie rennen door mijn
belevingswereld met een snelheid die moeilijk bij te houden is
mijn haar stinkt naar urine

beste vrouw/ heer

alsof mijn leven nog niet oppervlakkig genoeg is solliciteer ik
bij deze naar de functie van copy writer op uw reclame bureau
klopt ik ben al een hele poos werkloos, maar niet uit
lichtzinnigheid ziet u, nee eerder het tegendeel, ik ging
gedegen te werk

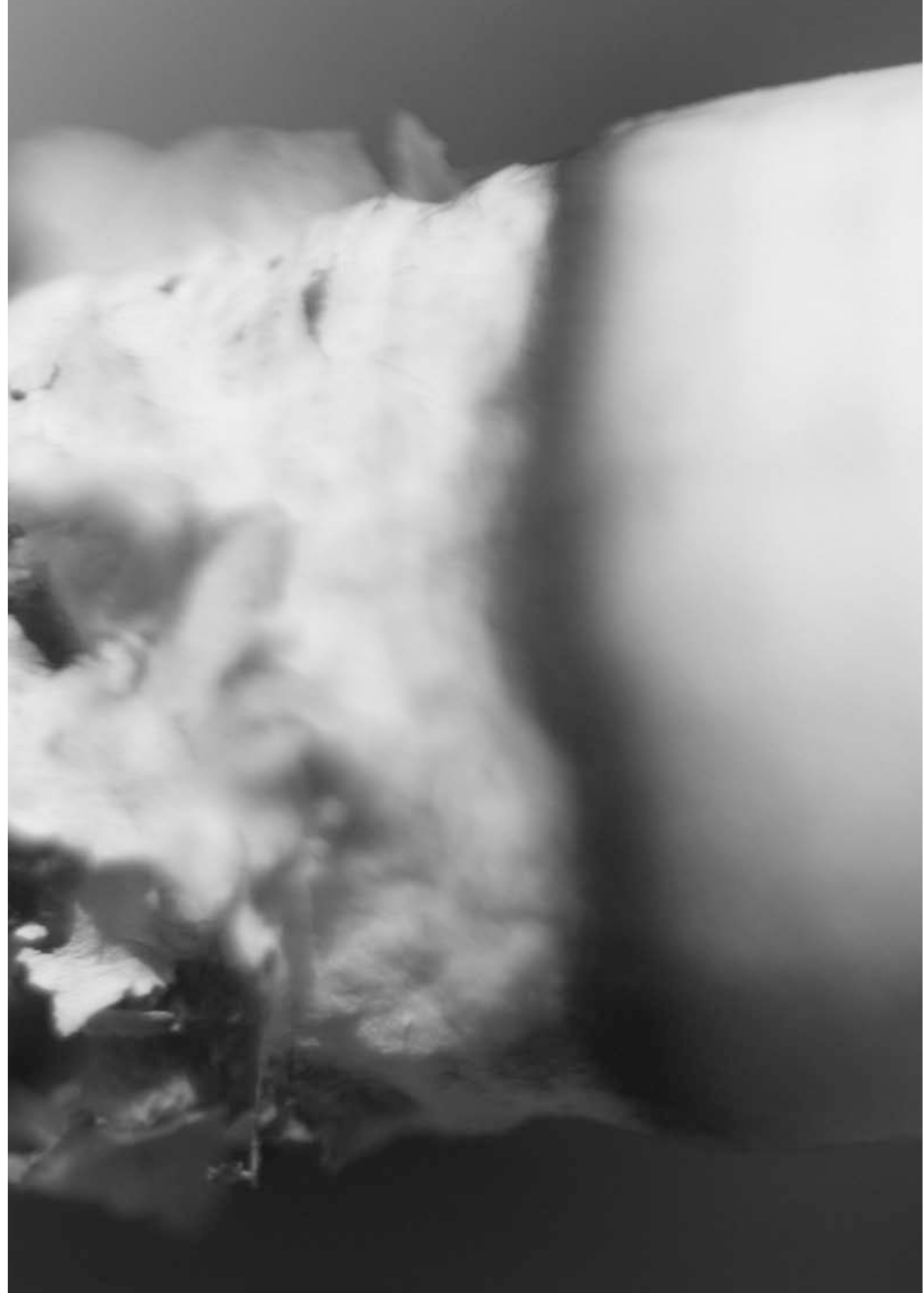
althoewel ik het grootste gedeelte van de dag bezig ben met het
redden van mijn gezicht meen ik er wel een baantje bij te
kunnen hebben

of dit valse hoop is moet nog blijken

ik begin een nieuwe baan altijd met het gevoel dat ik er snel
weer de brui aan zal geven of ontslagen zal worden

dit geeft me een ontspannen manier van werken die zelfs kan
worden aangezien voor intelligentie of 1 of andere geheime
kracht

beste vrouw/ heer
al geloof ik weinig in de levenskracht van ingeblikte
voedingsmiddelen hierbij mijn cv voor de functie van
marketing manager bij uw firma knor
noem mij maar mijnheer betrouwbaar en verantwoordelijk
sowieso, ik zeg altijd maar, leve de bioindustrie
ik was zo geïnspireerd deze sollicitatiebrief te schrijven dat ik
vanochtend al om 12 uur naast mijn bed stond. U kunt mij
normaal gesproken rond deze tijd in bed aantreffen met een
kater
de vacature lijkt me zeer geschikt voor iemand die niet al te
veel last heeft van ingevingen

ESSAY

POKING A SLEEPING DRAGON IN THE EYE

LITERAIRE TIJDSCHRIFTEN EN SUBSIDIES

Aurélie Tillekaerts

Het zou niet goed gaan met literaire tijdschriften. Ze zouden verworden zijn door subsidies. Doorwinterde publicaties verdwijnen van het toneel, anderen pogen een tweede adem te vinden door een fusie, sommigen vechten dapper voort maar voor hoe lang nog? Wanneer het over de papieren versie gaat, zou het steeds moeilijker worden. Enerzijds moet die opboksen tegen digitale concurrenten en anderzijds worden de eigen productiekosten alsnog hoger. Want het moet gezegd worden, vandaag, moet zo'n tijdschrift er goed uitzien. Slechts enkelingen verlangen nog naar de geur van de gestencilde versies die geheel illegaal werden geproduceerd op het werk en vervolgens buitengesmokkeld onder een lange overjas. Je kunt nog bijna de geur van de avant-garde opsnuiven. Die van sigaretten en revolutionaire discussies in mufte kamertjes. Die cyclische geur die de wereld zou veranderen en de literatuur nu eens voor een select clubje bestemde. Of juist poëzie voor iedereen in de vorm van de zgn. ready-mades met de redactie van Gard Sivik in de jaren '60. Ook de vormgeving van dit tijdschrift, nogal strak en koel, leunt meer aan bij de layout van een krant of een massablad dan wat men gewend is van literaire en culturele tijdschriften. De kern van de redactie, Vaandrager, Sleutelaar, Armando en Verhagen, poseren op foto's als snelle jongens, met eigentijdse coiffures en in strakke maatpakken. Literatuur en cultuur kregen hetzelfde aanzicht als de big business van de media-industrie: er is reclamewerk, ze zijn geïnteresseerd in jazz en rock, en ze gebruiken drugs. Dit zijn geen gekwelde zielen meer, maar moderne stedelingen, zakelijk en nuchter. Ze zijn de voorlopers van het postmo-

derne tijdperk.

Ook vandaag moet het er erg goed uitzien, van binnen en van buiten. Uiteraard heeft de inhoud ook nog enig belang. Maar het literaire en culturele tijdschrift of krantje is een hebeding geworden. Vooral de gratis uitgaven worden gretig meegegrist en nonchalant op bureau of tafel gelegd om ten gepaste tijde te kunnen pronken bij bezoek. Kijk, zegt het, ik ben een cultureel geëngageerde intellectueel. Belachelijk, zullen vele denken. Maar heeft u zelf nooit op straat gepronkt met zo'n mysterieus en verantwoord uitzienende publicatie? Het literaire tijdschrift heeft een bepaalde look, die je niet verwacht met de Knack of de Flair. Alles en iedereen heeft een look. Beweren geen look te hebben is er wel een hebben. Een trendy vormgeving met een hint van hedendaagse beeldende kunst om misschien een breder publiek aan te trekken. Een website kan heel goed als lokmiddel verantwoord worden. Het publiek warm maken voor de vormgeving en de inhoud via een aantrekkelijke digitale vormgeving. Want als je niet op het internet te vinden bent, dan besta je niet. Er zijn publicaties die er bewust voor kiezen zich afzijdig te houden van het World Wide Web, want echte culturele tijdschriften moet je kunnen aanraken en koesteren. Op de computer ga je enkel vette vingerafdrukken op je scherm krijgen. Je kan ook van mening zijn dat als het internet er is, je het evengoed kan (mis)bruiken om wat promotie te maken.

Toch mag er geen universele of juiste formule voor hét literaire tijdschrift bestaan, zowel qua inhoud als vormgeving. Uniformiteit wordt snel een lauw afkooksel van wat eens

geniaal was. Elk zijn eigen toon, individualiteit en koppigheid die een gezonde diversiteit schept en de zintuigen prikkelt met een mix van artikels en literaire debuten. Eigenwijze recensies en literair talent dat niet geschikt is voor de massa verdienen een eigen podium.

Er kan gewoon geen sprake zijn van commercie. Het concept, de idee die de tijdschriften tot leven hebben gebracht stemmen niet overeen met het streefdoel van big business, en dat hoeft ook niet. Het zijn dan ook geen zakenmensen die het opstarten en op winst loeren. Het woord "subsidie" krijgt gestaag een vertederende connotatie, vooral wat literatuur betreft die het minst goed bedeed is in de culturele sector. Het is een stempel dat zegt: wij onderscheiden ons van wat de massa wil en daarom kan onze lovenswaardig initiatief zichzelf niet voeden. Subsidie is ook een magisch woord. Het geeft de indruk een bodemloze geldput te zijn dat elk lovenswaardig project kan ondersteunen. Zelfs in tijden van zware economische crisis blijft men er in geloven en blijft het enthousiaste starters lokken.

De literaire en culturele tijdschriften zijn in de laatste vijftig jaar niet zo veranderd, van inhoud althans. De meerderheid wenst nog altijd tegen de schenen te schoppen van de algemeen geloofde literatuur en stelt in vraag wat de grote uitgeverijen op de markt brengen. Literatuur verkoopt namelijk niet zo goed. Menig fantastisch boek kan men in de tweedehands boekenwinkel terugvinden, terwijl flashy en oppervlakkige publicaties aan de zoveelste druk toe zijn. Deze tijdschriften bieden een kritische noot te midden van de grote namen. Het moet wel gezegd dat som-

mige publicaties te hard proberen om een gekwelde underdog-positie aan te nemen of het niet kunnen verkroppen dat anderen meer publicaties op de kop hebben kunnen tikken. Maar kan men ze het wel kwalijk nemen? Het tijdschriftenrapport van het VFL stelt dat geen enkel Literair Tijdschrift zonder subsidie kan overleven. Vijftig jaar geleden waren er helemaal geen subsidies, men moest het allemaal zelf doen, en toch slaagden velen er in om literaire en culturele tijdschriften de grond uit te stampen. In de jaren '50 was het geen eigenaardig idee om met twee of drie mensen een tijdschrift te stichten. Uiteraard hadden deze een kleinere oplage en ging het om een meer select clubje. De vraag is of vandaag alle literaire tijdschriften een veel groter publiek daadwerkelijk bereiken. Subsidies voor dergelijke publicaties zijn een kunstmatige manier om er enkele te verheffen via officiële erkenning, omdat deze voldoen aan de smaak van een panel van het Vlaams Fonds der Letteren. Kunnen een zestal mensen beslissen wat vernieuwende en langdurige kwaliteit is? Wat het meestal kleine publiek kan bekoren en aanzetten tot een koop?

Een tiental jaar geleden werden dertig tijdschriften gesubsidieerd door de toenmalige Letteren Commissie, vandaag slechts acht door het VFL met nog een aantal bijkomende bedragen toegekend aan digitale initiatieven. Wordt er gesnoeid door de economische crisis of net om de kwaliteit van een aantal uitverkorenen op te krikken en de versnippering van het publiek tegen te gaan? Zijn de subsidiërende instanties van mening dat er te veel literaire tijdschriften bestaan en zo hun doeltreffendheid verzwakken? Meer sub-

sidie betekent niet noodzakelijk meer oplage, omdat het publiek voor dergelijke publicaties te klein blijft en vaak de helft gratis wordt verstuurd naar bibliotheken en cultuurcentra. Het kan wel een verbetering van de layout met zich meebrengen. Kleurenfoto's, het gebruik van speciale computerprogramma's of gewoon van professionele vormgevers. Nieuw en jong publiek kan men aantrekken door de layout te verzorgen en afstand te nemen van het traditionele grijsgrauw gestencild karakter. Er worden "maar" acht tijdschriften gesubsidieerd, maar daarnaast blijven er koppig nog andere publicaties bestaan, wat mij gezond lijkt. Een spreekbuis buiten wat het VFL aanbeveelt zorgt net voor een gediversifieerd landschap. De kleinste tijdschriften zijn diegene die tot het minste of geen compromissen bereid zijn en te allen prijze hun eigen visie willen verdedigen, zonder zich te bekommeren om wat het "grote" literaire publiek er wel mag van denken. Dat siert hen. Zij verdedigen hun belangen en principes, die moeilijk te verzoenen vallen met het krijgen van subsidies. Wanneer zij subsidie zouden krijgen, zouden zij dan niet ontrouw zijn aan hun eigen visie?

Het landschap der literaire tijdschriften in Nederland ziet er een tikkeltje anders uit aangezien deze vaak al verbonden zijn aan een uitgeverij. Desalniettemin moeten zij eveneens rekenen op de steun van gepassioneerde vrijwilligers. Wanneer men de literaire tijdschriften uit Vlaanderen en Nederland optelt heeft men toch een aanzienlijk aantal podia voor het tentoonstellen van talent in de Nederlandstalige literatuur. Nederlandstalige auteurs zijn niet bang om de grens over te steken om hun poëzie of kortverhaal gepubli-

ceerd te krijgen. Wel blijkt uit onze enquête dat het aantal spontane inzendingen stijgt, mede door de impact van het internet, maar dat de kwaliteit van de spontane inzendingen gedaald is vergeleken met tien jaar terug. De selectie van teksten en gedichten wordt moeilijker maar in de laatste vijf jaar zijn er drieëntwintig nieuwe auteurs in één of meerdere tijdschriften gepubliceerd die daarna een contract bij een uitgeverij wisten te bemachtigen. Naast optredens op literaire podia zijn literaire tijdschriften de ideale manier om nieuw talent wat in de kijker te zetten zodat ze een streepje voor kunnen hebben op anderen, vooral als ze nog een literaire prijs in de wacht kunnen slepen. Een niet gering duwtje in de rug.

Publiek zat dat deze publicaties op zijn eigen manier smaakt en zich misnoegd opstelt wanneer een publicatie dreigt over kop te gaan. Passie en strijdvaardigheid troef trouwens. Bij een kleine enquête die ik naar een aantal tijdschriften stuurde voegde ik er heel onschuldig een begeleidende brief bij die suggereerde dat literaire tijdschriften als « paddenstoelen uit de grond springen », niets is minder waar uiteraard, alhoewel er toch nog een groot aantal tijdschriften stand weet te houden in moeilijke tijden, maar dat ene zinnetje veroorzaakte een niet geringe storm van verontwaardigde reacties. Poking a sleeping dragon in the eye. Het bleek een draak met een al pijnlijke ooginfectie te zijn); wat mij uiteindelijk wel het gewenste resultaat gaf: eerlijke en uitgebreide antwoorden over de situatie. Of dergelijke agressiviteit, vergelijkbaar met een klein kind dat om een lolly schreeuwt, constructief is in het proces van

het gevecht voor het voortbestaan van literaire tijdschriften, betwijfel ik nogal. De tijd van de revolutionaire pamfletten is voorbij. Dit is het postmoderne tijdperk voor kunst en literatuur. Hier gelden andere regels. Controversie is nooit een lang leven beschoren. Kritische soms venijnige tijdschriften hebben zeker hun nut in het tekenen van het literaire landschap, maar zij gaan nooit decennia meegaan, zonder ingrijpend te veranderen. Avant-garde dreigt uiteindelijk te vervallen in academisme en dan schreeuwt het literaire landschap om een frisse kijk. Om een nieuwe underdog.

Opkomen voor wat de massa links laat liggen. Het de massa verwijten. Maar wanneer de massa interesse zou tonen voor zulke publicaties, zouden de die-hard fans dat zomaar aanvaarden? Weg met het selecte clubje. Met de happy few. Welke toon een literair tijdschrift ook beweert te hebben, het blijft iets elitair in de zin dat het maar een heel beperkt publiek aanspreekt dat wordt verondersteld intellectueel onderlegd te zijn. Het is normaal dat literaire tijdschriften geen boodschap hebben aan commercie. Welke massa zouden zij kunnen bereiken? De Nederlandstalige literaire wereld is klein, de harde gepassioneerde kern nog kleiner. De literaire tijdschriften zijn podia voor nieuw en reeds gevestigd talent. Een visitekaartje, een legitimatie. Uiteraard zou het fantastisch zijn mochten ze zichzelf in leven kunnen houden, maar toch nooit ten koste van de identiteit van het tijdschrift. Het lijkt me normaal dat sommige tijdschriften op een bepaald tijdstip moeten ophouden. Omdat het niet meer gaat, omdat ze alles gegeven hebben en niet verder

willen met minder middelen en zo slechtere kwaliteit leveren, omdat ze gewoon niet eeuwig kunnen zijn.

Sinds 2008 zorgt de vzw CeLT (www.de-tijdschriften.be) voor het verspreiden van 26 Literaire en Culturele tijdschriften in Vlaanderen, maar geen enkel tijdschrift kan daar uiteraard vrij bij aansluiten. Ze worden ook gescreend en gekeurd.

Toch zijn literaire en culturele tijdschriften nog lang niet dood. Bovendien is het verdwijnen, stagneren en ontstaan een gezond dynamisch proces dat verroesting voorkomt. Loslaten is een ondergewaardeerde kunst in het leven. Daarenboven zullen er minstens altijd van die gepassioneerde (oud-)studentjes zijn die het lef zullen hebben om een nieuw tijdschrift te lanceren met een frisse en heldere kijk. Als daar een fusie tussen twee tijdschriften voor nodig is, dan is het maar zo, want draai of keer het zoals je wilt, het bloed kruipt waar het niet gaan kan en een literair tijdschrift in stand houden, zal men.

COLOFON

AAN DIT NUMMER HEBBEN MEEGEWERKT

GENOMINEERDEN DE BRANDENDE PEN 2010

ESTHER BEVERS PUBLICEEFDE IN DEUS EX MACHINA. ZE GEEFT EEN CURSUS KORTE VERHALEN IN DE BIBLIOTHEEK AMERSFOORT. ALS DRAMATHERAPEUTE WERKT BEVERS BOVENDIEN IN DE JEUGDZORG.

ILLONKA BRANDS WERKT ALS FREELANCE COMMUNICATIEMANAGER EN SCHRIJFT COLUMNS, KORTE VERHALEN EN REISARTIKELLEN IN GLOSSY'S ALS ELLE EN JACKIE. HAAR DROOM IS EEN VERHALENBUNDEL TE PUBLICEREN.

RONALD GOEDEMONDT (1975) IS PODIUMKUNSTENAAR. HIJ WON IN 2003 CAMERETTEN EN MAAKTE DE AVONDVULLENDE PROGRAMMA'S SPEK EN DEDICATION. IN 2008 WINT HIJ DE NEERLANDS HOOP, DE PRIJS VOOR VEELBELOVENDE THEATERMAKERS MET HET GROOTSE TOEKOMSTPERSPECTIEF. GEBOREN IN TEGELEN, LIMBURG. OPGEGROEID IN EINDHOVEN, WOONT SINDS TWEE JAAR IN AMSTERDAM. STUDEERDE IN EINDHOVEN EERST AAN DE HTS EN VERVOLGENS AAN DE HEAO WAAR HIJ DE OPLEIDING COMMUNICATIE VOLGDE.

ROSAN HOLLAK IS FILOSOOF, POLITICOLOOG EN REDACTEUR VAN NRC HANDELSBLAD. ZE PUBLICEEFDE IN VERSCHILLENDE LITERAIRE TIJDSCHRIFTEN EN MAAKTE EEN INDRINGEND BIOGRAFISCH PORTRET VAN DE HONGAARS-NEDERLANDSE FOTOGRAFE ATA KANDÓ.

A.D.L. VAN DEN HOUT IS SCHRIJVER VAN KORTE VERHALEN EN WETENSCHAPPER IN CAMBRIDGE. VAN DEN HOUT STUDEERDE FILOSOFIE EN WIS-

KUNDE IN NIJMEGEN EN WOONT IN LONDEN. DE TITELS VAN ZIJN ACADEMISCHE ARTIKELLEN TONEN DE ROMANCIER IN DE WETENSCHAPPER: 'THE ANALYSIS OF DATA PERTURBED' EN 'INVESTIGATING COGNITIVE DECLINE IN THE PRESENCE OF MISSING DATA'. ONZE DAN BROWN?

MAARTEN INGHELS (1988) IS DICHTER, SCHRIJVER EN COÖRDINATOR VAN DE EENZAME UITVAART TE ANTWERPEN. EIND 2008 VERSCHIEEN ZIJN POËZIEDEBUUT TUMULT IN DE SANDWICHREEKS ONDER REDACTIE VAN GERRIT KOMRIJ. INGHELS WERD DOOR HET WEEKBLAD KNACK UITGEROEPEN TOT 'TOEKOMST VAN ANTWERPEN'. INGHELS WERKT AAN ZIJN DEBUUTROMAN DIE BIJ MEULENHOF/MANTEAU VERSCHIJNT.

JOS JANSEN (1961) WON DE LITERAIRE PRIJS GELDERLAND. HIJ IS GEBOREN EN WOONT IN APELDOORN. HIJ STUDEERDE TWEE JAAR SOCIOLOGIE AAN DE UNIVERSITEIT IN NIJMEGEN EN WERKT IN DE AUTOMATISERING. HIJ MAAKTE GEEN FOTO'S. DAT IS DE ANDERE JOS JANSEN.

NIKI VAN MECHELEN (1975) VOLGDE EEN LERARENOPLEIDING AAN DE ERASMUS HOGESCHOOL TE BRUSSEL EN VRIJETIJDAGOGIEK AAN DE VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL. ZE PUBLICEEFDE EERDER IN DE BRAKKE HOND.

LODEWIJK VAN OORD PUBLICEEFDE EERDER IN LAVA, DE REVISOR, TIRADE EN DE GIDS. HIJ STUDEERDE IN LEIDEN EN UTRECHT. OP DIT MOMENT IS HIJ DOCENT BIJ HET UNITED WORLD COLLEGE WAAR HIJ GESCHIEDENIS VAN HET MIDDEN-OOSTEN GEEFT. DIT INSTITUUT LIGT IN WALES, VLAK BIJ ZEE.

DAVID VERHAGEN (1982) IS PSYCHOLOOG IN HET BEDRIJFSLEVEN EN WOONT IN AMSTELVEEN. SINDS EEN AANTAL JAAR SCHRIJFT HIJ ZO NU EN DAN KORTE VERHALEN IN ZIJN VRIJE TIJD.

GERWIN VAN DER WERF DEBUTEERT IN MAART MET DE ROMAN GEWAPENDE MAN BIJ UITGEVERIJ CONTACT. BIJ HET INZIEN VAN DE PROSPECTUS IS HIJ HEEL EVEN TROTS. MAAR DAN. PAGINA VIJF. 'GEWAPENDE MAN, TREFZEKER DEBUUT BLADIEBLA.... VERDOMME NU KAN IK NIET MEER TERUG... BOEKENBAL? WELNEE, DAAR HEBBEN ZE OOK EEN DEURBELEID.' DEZE FEYENOORDER HOUDT VAN BIG LEBOWSKI, BEATLES, BACH, BEETHOVEN, BRAHMS, BEACH BOYS EN BIESHEUVEL.

GUIDO VAN DE WIEL (1972) HEEFT HET GROTE ONMOGELIJKE REEDS VERSLAGEN IN ZIJN LEVEN. HIJ VERTAALDE NAMELIJK VOOR DE ARBEIDERSPERS DE ROMAN LA DISPARITION VAN GEORGES PEREC EN GAF DIT BOEKWERK DE NAAM 'T MANCO. IN BEIDE BOEKEN KOMT DE LETTER E NIET VOOR. VAN DE WIEL STUDEERDE PSYCHOLOGIE EN DEED OOIIT EEN WORKSHOP 'BOEK UITGEVEN'. HIJ SCHREEF HET KINDERBOEK HARRIE HUPPELHUIS EN MAAKTE CITATENBOEKEN RONDON TROUW, VRIENDSCHAP EN VRIJHEID.

DICHTER EN ESSAYIST

ERWIN MULDER (1973) WOONT IN AMSTERDAM. HIJ HEEFT ENKELE JAREN OP STRAAT GEWOOND EN WOONT NU BIJ ZIJN VRIENDIN IN. SINDS HIJ DAAR WOONT IS HIJ WEER GAAN SCHRIJVEN, TEKENEN, EN IN EEN CABARETBANDJE GAAN SPELEN.

AURÉLIE TILLEKAERTS IS STUDENT EN DOET ONDERZOEK VANUIT DE VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL NAAR DE CULTURELE EN ECONOMISCHE RELEVANTIE VAN LITERAIRE TIJDSCHRIFTEN.

BEELDEND KUNSTENAARS

HET KASBOEKCOLLECTIEF BESTAAT UIT CATHALIJNE POSTMA (BEELDEND KUNSTENAAR), DEBBIE VAN BERKEL (GRAFISCH ONTWERPER) EN JOJANNEKE POSTMA (BEELDEND KUNSTENAAR). ZIJ TEKENEN IN EN UITGAVEN OP IN KASBOEKJES DIE ZE ONDERLING UITWISSELEN. IN DE BOEKJES WORDEN IDEEËN VORM GEGEVEN EN INTERPRETATIES VAN DE WERKELIJKHEID OPGETEKEND, DIE DE KUNSTENAARS IEDER VANUIT HUN EIGEN KUNSTDICIPLINE VERDER UITWERKEN. HIERDOOR ONTSTAAT EEN ONEINDIG CREATIEF PROCES DAT OP DEZE MANIER MEER OPBRENGT DAN DE SOM DER DELEN. EEN CREATIEVE ONDERNEMING. ZE EXPOSEERDEN AL EERDER MET SUCCES IN SCHIEDAM, BREDA EN ANTWERPEN. ONTDEK, ERVAAR, BELEEF, PROEF ...

WWW.KASBOEK.ORG

BERT BEVERS (1954) IS DICHTER EN BEELDEND KUNSTENAAR. HIJ WOONT EN WERKT IN ANTWERPEN EN VERZAMELT BOODSCHAPPENLIJSTJES EN VERDWENEN DEUREN EN RAMEN.

JOS JANSEN (1950) IS IN DEZE LAVA TERECHT. KOMEN DANKZIJ GOOGLE. WE ZOCHTEN DE GEGEVENS VAN DE SCHRIJVER JOS JANSEN (ZIE DE KORTE VERHALEN) EN STUITTEN OP DE NIET MINDER VERHALENDE FOTOSERIES VAN DEZE JOS JANSEN. HIJ MAAKTE ONDER MEER DEZE INTIEME EN TEGELIJK UNIVERSELE PORTRETTELEN VAN ZIJN

VADER. JANSEN IS PSYCHOLOOG EN STUDEERT
FOTOGRAFIE AAN DE ACADEMIE VOOR KUNST EN
VORMGEVING ST. JOOST IN BREDA.

JOHANNEKE LAMORAAL WICHERS (1982) IS
BEELDEND KUNSTENAAR. AAN DE GERRIT RIET-
VELD ACADEMIE IN AMSTERDAM STUDEERDE ZE
VORIG JAAR AF. ZE MAAKT VIDEO-INSTALLATIES,
ONTWERPT BOEKEN, FOTOGRAFIE EN FILM. IN
HAAR WERK ZIJN ALTIJD SPOREN TE VINDEN VAN
DE AANWEZIGHEID VAN MENSEN. ZOALS IN DEZE
LAVA DE LANDSCHAPPEN STAAN VAN DE RUIMTES
TUSSEN PAGINA'S VAN INTENSIEF GEBRUIKTE
BOEKEN.

VORMGEVERS

DEBBIE VAN BERKEL
WWW.DEPPONTWERPT.NL

WARD MONNÉ
WWW.WARDTAAL.NL

FOTOGRAFIE LITERAIR-KATERN
WWW.SXC.HU

UITGAVE
LAVA 16.1
NEDERLAND

WWW.LAVALITERAIR.NL | 2010

LAV'ART

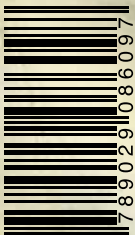
#1 2010

het KASBOEKcollectief
Pagina 4

Brand meester

LOSSE
VERKOOP
€ 15,00

9 789029 086097

Bert Bevers
Pagina 16

Jos Jansen
Pagina 32

Johanneke L. Wichers
Pagina 52

lavalitterair.nl

LA VACANCE

A fake commercial
keeps the
pastiche alive

UITGAVE
LAVA 16.1
NEDERLAND

LAV'ART

#1 2010

Beeldende kunst

HET KASBOEK COLLEC- TIEF KASBOEK IV

KASBOEK verbeeldt een proces.
Waarin de samengang van drie kunstenaars.
Meer oplevert dan de som der delen.
Ontdek, ervaar, beleef, proef ...

Inhoudsopgave

KASBOEK #7	Cover	Pagina 7
Cathalijne Postma uit KASBOEK #4	La Mémoire, 2008 broche Ag 925	Pagina 8
Debbie van Berkel uit KASBOEK #8	Evoalue, 2009 zeefdruk 1/3	Pagina 10
Jojanneke Postma uit KASBOEK #3	Sorti, 2008 olie en houtskool op doek	Pagina 12
KASBOEK #7	Backcover	Pagina 14

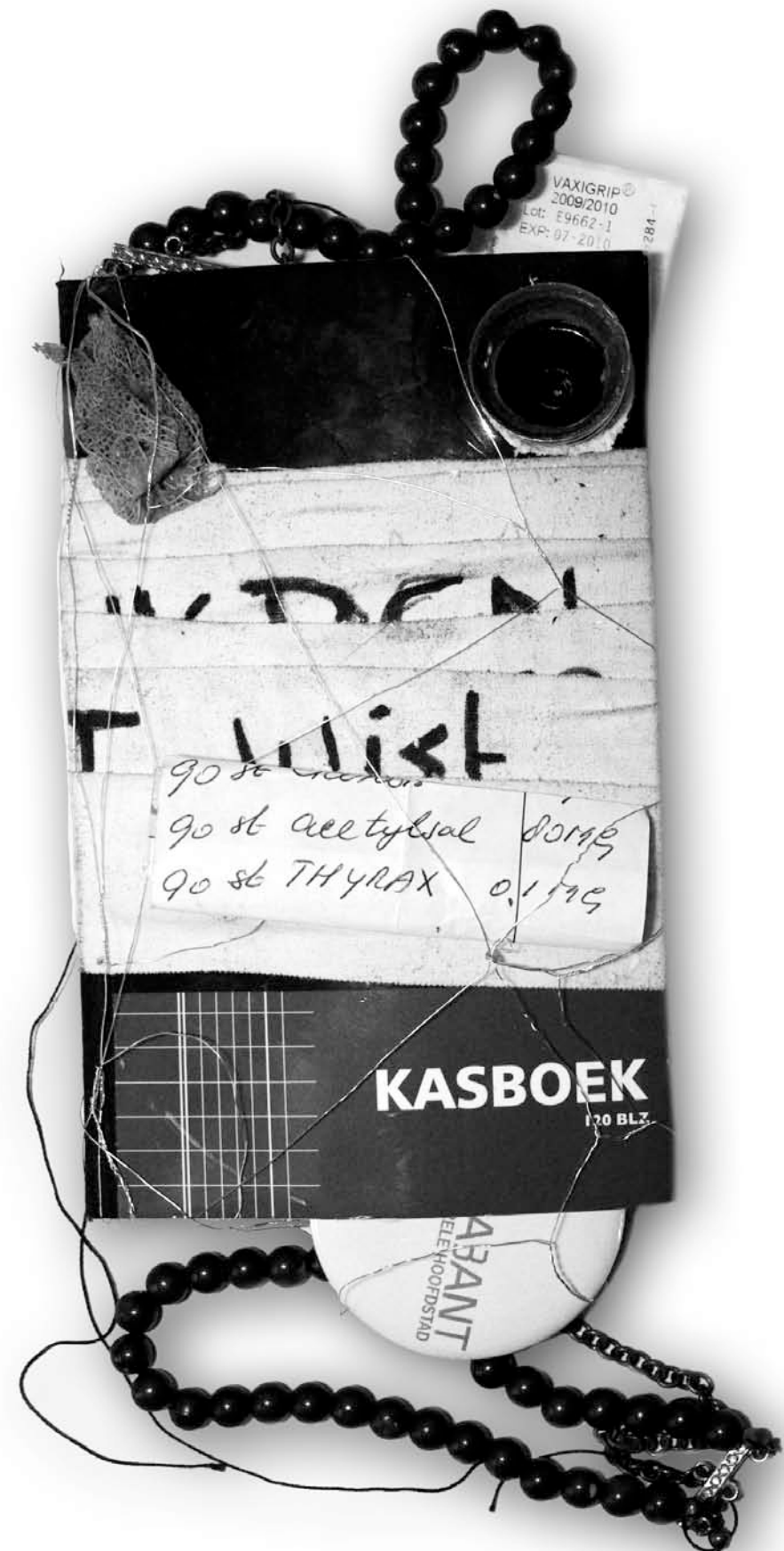
Uitgave KASBOEK IV

Met deze publicatie presenteert Het KASBOEKcollectief haar vierde expositie. Het KASBOEKcollectief bestaat uit beeldend kunstenaar en juweelontwerper Cathalijne Postma, grafisch ontwerper Debbie van Berkel en beeldend kunstenaar Jojanneke Postma.

Het proces van idee naar uitwerking tot een kunstwerk staat centraal bij het KASBOEKcollectief. Het proces omvat het uitwisselen van kasboekjes waarin iedere kunstenaar inspirerende beelden vastlegt. Deze beelden in de vorm van tekeningen, voorwerpen, straatvondsten, schilderijen, gedichten en citaten zijn de inkomsten van het KASBOEK. De uitgaven zijn de kunstwerken en de exposities die hieruit ontstaan. Op de volgende pagina's zijn kunstwerken te zien met op de achtergrond de oorsprong in een van de vele kasboeken. Met deze samenwerking vanuit verschillende kunstdisciplines in en rond dit KASBOEK ontstaat er een oneindig creatief dialoog dat meer opbrengt dan de som der delen.

De vormgeving van de exposities zijn in het proces even belangrijk als de werken. Het kunstenaarscollectief is steeds op zoek naar een speelse en niet alledaagse wijze van presenteren om zo de waarde van kunst te verkennen en het vanzelfsprekende te weerleggen. De bezoeker wordt uitgenodigd om deel te nemen aan het proces. Zij drinkt wijn uit kunstkopjes met schotel, bezichtigt ingelijste juwelen, schilderijen los in de ruimte, spiegels die terugkijken, luciferboekjes of is 24/7 getuige van een sculptuur in wording. Door steeds te kiezen voor een expositie in een andere stad, een sprekende ruimte, tijdens een veiling of dit keer zichtbaar in LAVA blijft het kunstenaarscollectief vernieuwend.

Het Kasboekcollectief exposeerde met succes in Schiedam, Breda en Antwerpen. In maart vindt de expositie KASBOEK V plaats in 's- Gravenhage. Voor meer informatie www.kasboek.org

MAAND

20

ONTVANGSTEN

UITGAVEN

Soms heb je nog hoorik
 van het gehoord
 en dan in eens
 kom je Einstein
 twee keer op
 het strand tegen

Einstein on the beach

Relatief veel zand

Sober en Sexy

MAAND

ONTVANGSTEN

De champignons. Snijden
in de kromgeleggen pan
Hij zal nog wel twee à drie
weken zijn taak volbrengen
Het zal zijn laatste reis
zijn.

De positie bepalen gaat
wat moeilijker, door zijn ge-
boggelde lichaam

De regen onthult de bomen. Het
is alsof ze geteerd zijn met houb-
hooft in het landschap.
Misschien staan ze er niet meer
als de rook schijnt.

Als ik zou leven in een gefende
wereld, zal ik dan zo zijn zo
als ik nu ben. Misschien had
ik dan wel een gunn gehad, zodat
alle onwaardige dingen uitgegumt
kunnen worden. En dan zal ik alle
negatieve gevoelens weg kunnen gummen.

... KASBOEK V 's-Gravenhage
www.kasboek.org

Fotografie

BERT BEVERS VERDWENEN RAMEN EN DEUREN

Toen ik in Mechelen eens rond de Sint-Janskerk, in het hartje van de stad, kuierde trof me deze dichtgemetselde deur. Ooit was dat een majestueuze ingang. Jonge bruidsparen schreden er door naar buiten, op weg naar een reeds lang verzvonden toekomst. Er werden overledenen door naar binnen gedragen om daar afscheid van hen te nemen. Ontelbare parochianen kwamen hier hun kerk binnen voor de Heilige Mis, en ineens vond iemand dat zulks niet meer kon. Wie? Waarom? We zullen het nooit weten. Maar op zeker ogenblik was die deur een kleinere deur, en nog later helemaal geen deur meer. Wat verderop in de tijd heeft nog iemand getwijfeld. Er een venster in gemaakt. Viel daardoor te veel licht binnen? Of net te weinig? Wat de overdenkingen ook waren, dat venster moest maar weer weg. Toen ik me over deze bizarre aanpassingen liep te verbazen, vielen me in een paar nabije straten plotsklaps nog méér aangestopte deuren en ramen op. En sindsdien zie ik ze overal. Ze vervullen me altijd met een mengsel van verwondering en weemoed. Al die mensen met lust in leven, met hun eigen idee van wonen. Al die blikken die ooit door die voormalige ramen zijn geworpen, al die groeten die door die opgehouden deuren hebben weerklonken.

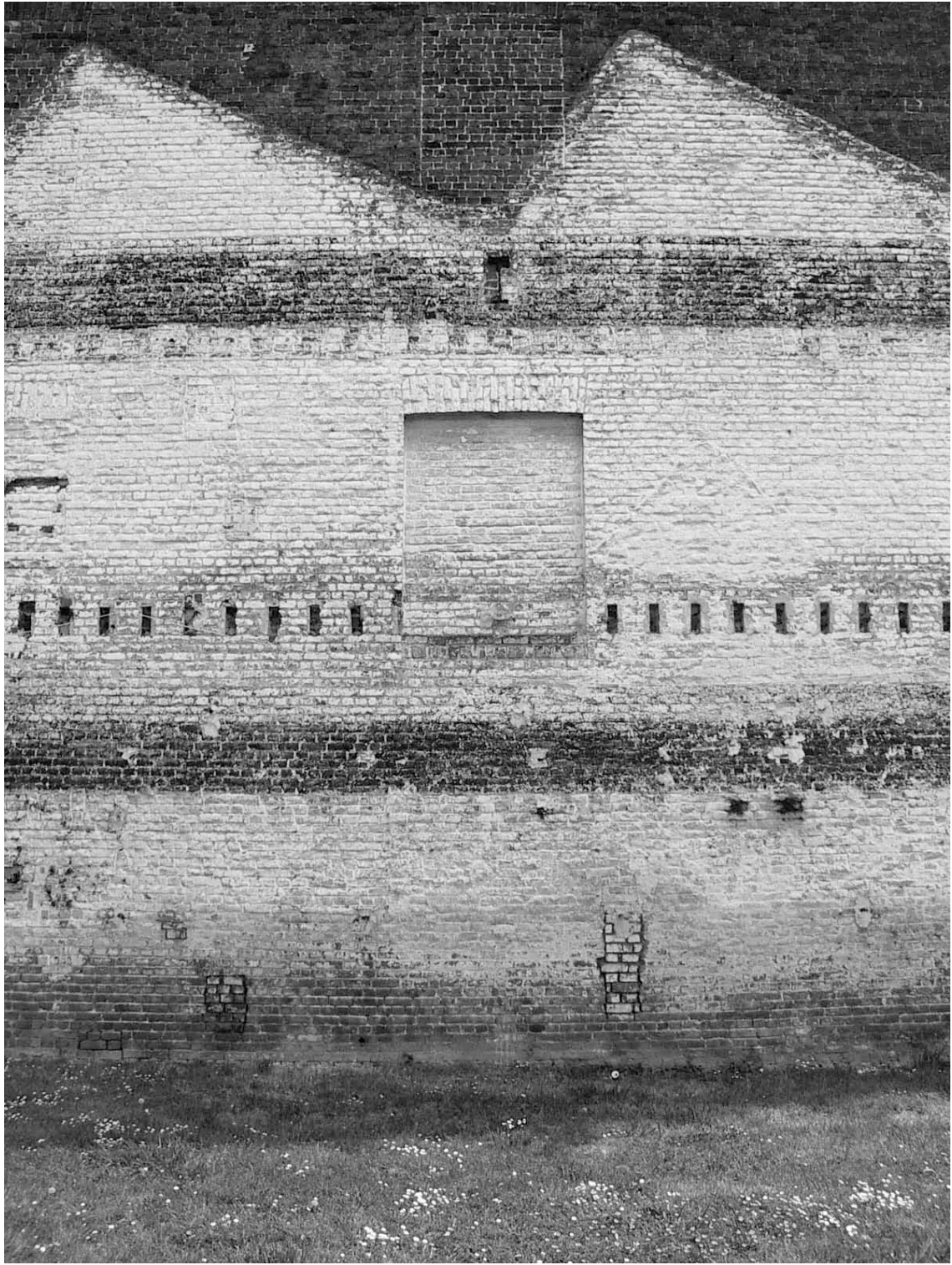

Fotografie

JOS

JANSEN

LIEVE VADER

//

lieve vader - fragmenten uit een dagboek

3 maart 2009

Die steen in je blaas zat er misschien al een jaar, maar in het ziekenhuis zagen ze hem nedomme aldoor niet.
Vandaag ineens die kanonskogel op de monitor!
"Je bbes", zei de uroloog. Hij wil je opereren...

17 maart 2009

Medisch beraad op hoog niveau. Uitkomst: toch onder het mes.
Ondanks je hart.
"En zijn bloedverdunners dan?" vraag ik.
"Opereer me maar. Geen urinstoma. Dan nog liever dood..".

2 april 2009

"Ik draag een rechtsgeldig document bij mij", op de penning aan de ketting om je hals.
De betekenis drong pas echt tot me door vlak voordat je naar de operatiekamer werd gereden.
"liever dood dan in een rolstoel," zei je tegen de chirurg. Je wilt niet geraanimeerd worden.
Jef is jónwkenze. Die accepteer ik. Veel wachten vandaag.
Ik herinner me je woordgrappjes, onze passie voor voetbal, je steun. Jezus pa, ik hou van je.

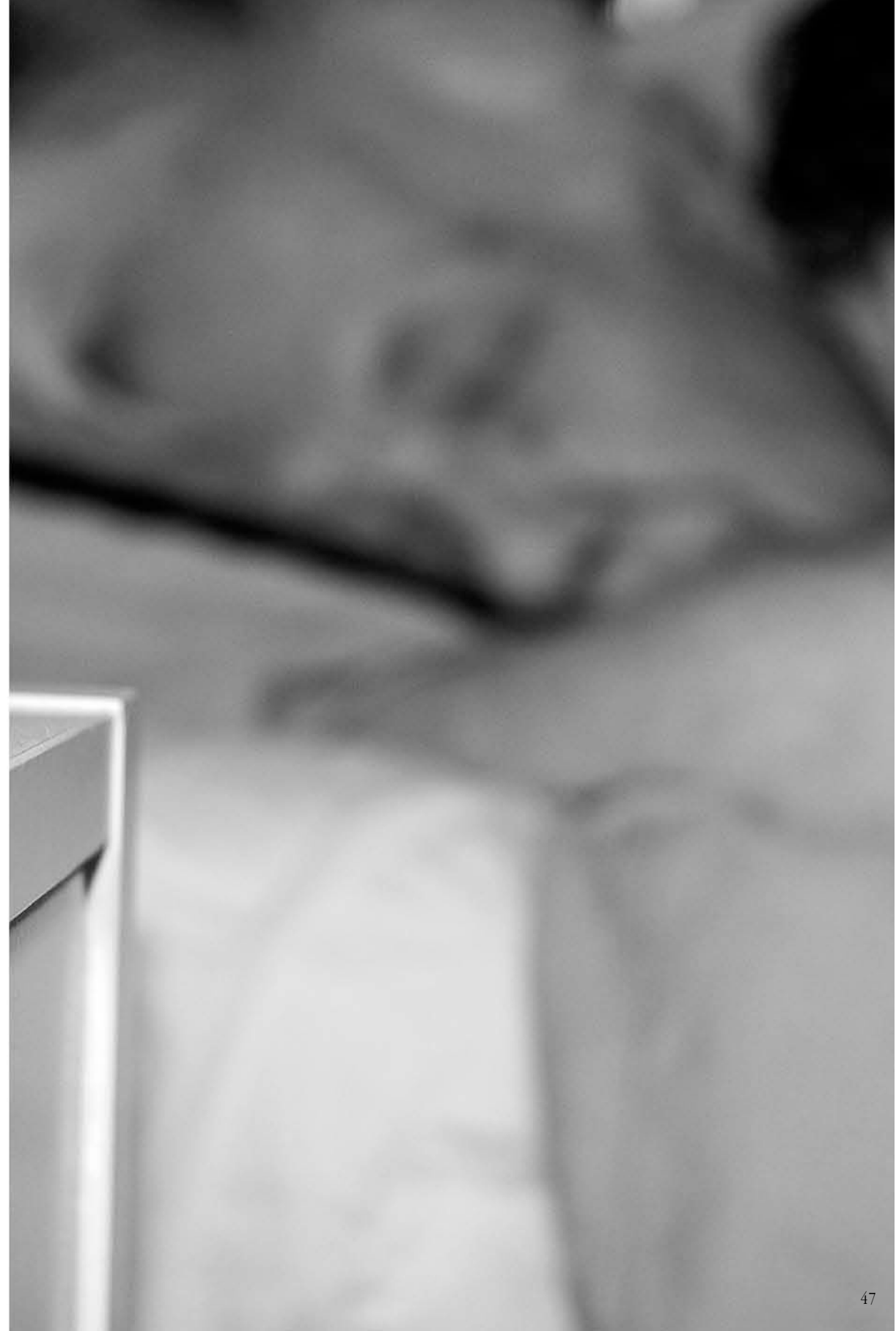

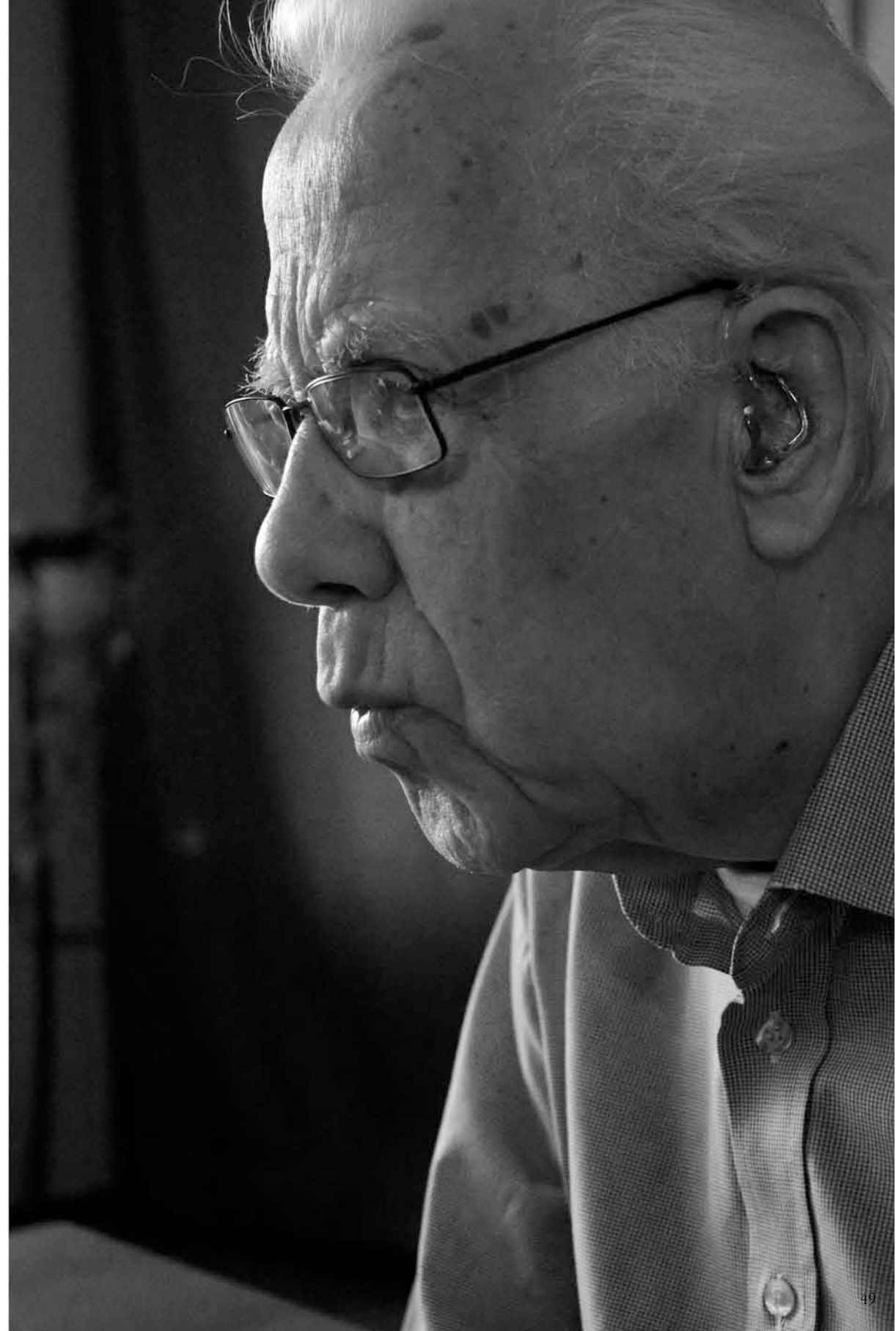

voorts	U	zuivelproduct	M	geneskundige dienst	G	demonstratieband	D	oosters heerser	S	snoezig	E	insecteneter	E									
klein	V	bladader	M	helpinstelling	G		D	grondsoort	S	dierengeluid	E	Egyptische godin	E									
stroombesparend	E	N	E	R	G	I	P	Z	U	I	N	R	G									
lid van verkiezing	E	N	E	R	G	I	P	Z	U	I	N	R	G									
	E	R	E	L	I	D		gedrukte stemming	M	A	L	A	I	S	E							
	E	R	E	L	I	D		gedrukte stemming	M	A	L	A	I	S	E							
zwaardwiel	O	R	K	A				koordje van een kaars	L	O	N	E		krijg	S	I	L					
graete	O	R	K	A				koordje van een kaars	L	O	N	E		krijg	S	I	L					
	L	O	F					scheepstouw	G	E	I		groot	D	A	G		kruidrij	S	snel	ballroomdans	
	L	O	F					scheepstouw	G	E	I		groot	D	A	G		kruidrij	S	snel	ballroomdans	
rivier in Duitsland	R							beroep	A	S	E	N	E		achterzijde van de hals	N	P	K		een an	ander	
	R							beroep	A	S	E	N	E		achterzijde van de hals	N	P	K		een an	ander	
	O	D	E	R				mestvork	R	I	E	K		deel van een zwembad	K	N	E					
	O	D	E	R				mestvork	R	I	E	K		deel van een zwembad	K	N	E					
dubbelganger	E	V	E	N										uitroep van schrik	O	E	I					
idm	E	V	E	N										uitroep van schrik	O	E	I					
	P	L	A	N				dergelijke	A					gebouw in Amsterdam	R	A	I		Faculteit	F	A	E
	P	L	A	N				dergelijke	A					gebouw in Amsterdam	R	A	I		Faculteit	F	A	E
	P	L	A	N				dergelijke	A					gebouw in Amsterdam	R	A	I		Faculteit	F	A	E
knip	I							eerste man	A	D	A	M		grondstof voor brood	M	E	E	L		niet van	toepassing	
	I							eerste man	A	D	A	M		grondstof voor brood	M	E	E	L		niet van	toepassing	
	I							eerste man	A	D	A	M		grondstof voor brood	M	E	E	L		niet van	toepassing	
	E	N	G					onbeschaafd	G					afname	P	L	E	N	S			
	E	N	G					onbeschaafd	G					afname	P	L	E	N	S			
	E	N	G					onbeschaafd	G					afname	P	L	E	N	S			
knip	G	R	I	K				bejaarde	O	U	D	E		omvlottooid verleden tijd	O	V	E					
	G	R	I	K				bejaarde	O	U	D	E		omvlottooid verleden tijd	O	V	E					
	G	R	I	K				bejaarde	O	U	D	E		omvlottooid verleden tijd	O	V	E					
stedenpaar	A	R						zaagstuk	A	R	K	A		deel van een toneelstuk	A	K	K	E				
	A	R						zaagstuk	A	R	K	A		deel van een toneelstuk	A	K	K	E				
	A	R						zaagstuk	A	R	K	A		deel van een toneelstuk	A	K	K	E				
	Z	W	A	A	R	D		schoeisel	K	L	O	M	P		tijdelijk afstaan							
	Z	W	A	A	R	D		schoeisel	K	L	O	M	P		tijdelijk afstaan							
	Z	W	A	A	R	D		schoeisel	K	L	O	M	P		tijdelijk afstaan							
banen	I	N	K	E	P	R		afgodsbeeld	I	D	O	O	L		aanvullend							
klein	I	N	K	E	P	R		afgodsbeeld	I	D	O	O	L		aanvullend							
	I	N	K	E	P	R		afgodsbeeld	I	D	O	O	L		aanvullend							
	K	E	V					open plek in een stad	P	L	E	I	N		landbouw-werktuig	R	R	E	E			
	K	E	V					open plek in een stad	P	L	E	I	N		landbouw-werktuig	R	R	E	E			
	K	E	V					open plek in een stad	P	L	E	I	N		landbouw-werktuig	R	R	E	E			
tegenwoordig	J	E	E	P				loos	S	A	G	E		erfelijke stof	D	N	A					
	J	E	E	P				loos	S	A	G	E		erfelijke stof	D	N	A					
	J	E	E	P				loos	S	A	G	E		erfelijke stof	D	N	A					
	B	E	D	E	R	I	E		meetsel	T	W	E	E									
	B	E	D	E	R	I	E		meetsel	T	W	E	E									
	B	E	D	E	R	I	E		meetsel	T	W	E	E									
soepgroot	D	E	N					met heugde	O	N	G	A	A	R	N	E						
	D	E	N					met heugde	O	N	G	A	A	R	N	E						
	D	E	N					met heugde	O	N	G	A	A	R	N	E						

betreft	V	esp	R	geheef van regels	W	deel van Azië	nachtvlinder	L	muziek-zonder op tv	E	is elkaar	I	soort											
klein	V	zaagstam	R	geheef van regels	W	deel van Azië	nachtvlinder	L	muziek-zonder op tv	E	is elkaar	I	soort											
	C	A	B	A	A	E	T		ontzaglijk	I	M	E	N	S										
	C	A	B	A	A	E	T		ontzaglijk	I	M	E	N	S										
dof	M	A	T					plaats in de Betuwe	E	I	E	L		trots	F	I	E	R						
vorm van communicatie	M	A	T					plaats in de Betuwe	E	I	E	L		trots	F	I	E	R						
	M	A	T					plaats in de Betuwe	E	I	E	L		trots	F	I	E	R						
zwaardwiel	S	M	S	E	N			deuk	B	U	T	S		garnituur	S	E	T							
graete	S	M	S	E	N			deuk	B	U	T	S		garnituur	S	E	T							
	S	M	S	E	N			deuk	B	U	T	S		garnituur	S	E	T							
vergelijking	E							maand	L	J	A	M	E	R	V	E	R	J	A	G	E	N	ratel	populier
	E							maand	L	J	A	M	E	R	V	E	R	J	A	G	E	N	ratel	populier
	E							maand	L	J	A	M	E	R	V	E	R	J	A	G	E	N	ratel	populier
rivier in Duitsland	R							beroep	A	S	E	N	E		achterzijde van de hals	N	P	K		een an	ander			
	R							beroep	A	S	E	N	E		achterzijde van de hals	N	P	K		een an	ander			
	R							beroep	A	S	E	N	E		achterzijde van de hals	N	P	K		een an	ander			
	O	D	E	R				mestvork	R	I	E	K		deel van een zwembad	K	N	E							
	O	D	E	R				mestvork	R	I	E	K		deel van een zwembad	K	N	E							
	O	D	E	R				mestvork	R	I	E	K		deel van een zwembad	K	N	E							
dubbelganger	E	V	E	N										uitroep van schrik	O	E	I							
idm	E	V	E	N										uitroep van schrik	O	E	I							
	E	V	E	N										uitroep van schrik	O	E	I							
	P	L	A	N				dergelijke	A					gebouw in Amsterdam	R	A	I		Faculteit	F	A	E		
	P	L	A	N				dergelijke	A					gebouw in Amsterdam	R	A	I		Faculteit	F	A	E		
	P	L	A	N				dergelijke	A					gebouw in Amsterdam	R	A	I		Faculteit	F	A	E		
knip	I							eerste man	A	D	A	M		grondstof voor brood	M	E	E	L		niet van	toepassing			
	I							eerste man	A	D	A	M		grondstof voor brood	M	E	E	L		niet van	toepassing			
	I							eerste man	A	D	A	M		grondstof voor brood	M	E	E	L		niet van	toepassing			
	E	N	G					onbeschaafd	G					afname	P	L	E	N	S					
	E	N	G					onbeschaafd	G					afname	P	L	E	N	S					
	E	N	G					onbeschaafd	G					afname	P	L	E	N	S					
knip	G	R	I	K				bejaarde	O	U	D	E		omvlottooid verleden tijd	O	V	E							
	G	R	I	K				bejaarde	O	U	D	E		omvlottooid verleden tijd	O	V	E							
	G	R	I	K				bejaarde	O	U	D	E		omvlottooid verleden tijd	O	V	E							
stedenpaar	A	R						zaagstuk	A	R	K	A		deel van een toneelstuk	A	K	K	E						
	A	R						zaagstuk	A	R	K	A		deel van een toneelstuk	A	K	K	E						
	A	R						zaagstuk	A	R	K	A		deel van een toneelstuk	A	K	K	E						
	Z	W	A	A	R	D		schoeisel	K	L	O	M	P		tijdelijk afstaan									
	Z	W	A	A	R	D		schoeisel	K	L	O	M	P		tijdelijk afstaan									
	Z	W	A	A	R	D																		

Goedemorgen dames en heren,

Onlangs heb ik een paar dagen in het ziekenhuis gelegen.

Daarom is het mij niet gelukt een echt paasverhaal voor jullie te schrijven.

Toch wil ik jullie graag tijdens dit mooie paasontbijt laten delen in een enkele gedachten-spinsels die ik ooit aan het papier heb toevertrouwd in de vorm van een paar simpele gedichtjes.

Deze gedichtjes zijn gebaseerd op voorvallen in mijn leven.

Hier komen ze:

De nonnen

Altijd in de Goede Week zie ik een zuster Remia
En een zuster Allegonde.

Ik vond ze toch wel heel apart
Zoals ze daar voor de paaskaars stonden.

leen

Men zag ze met een pij in het zwart
Men zag ze ook in het bruin.

Grafiek

JOHAN- NEKE LA- MORAAL WICHERS HOOGTELIJ- NEN

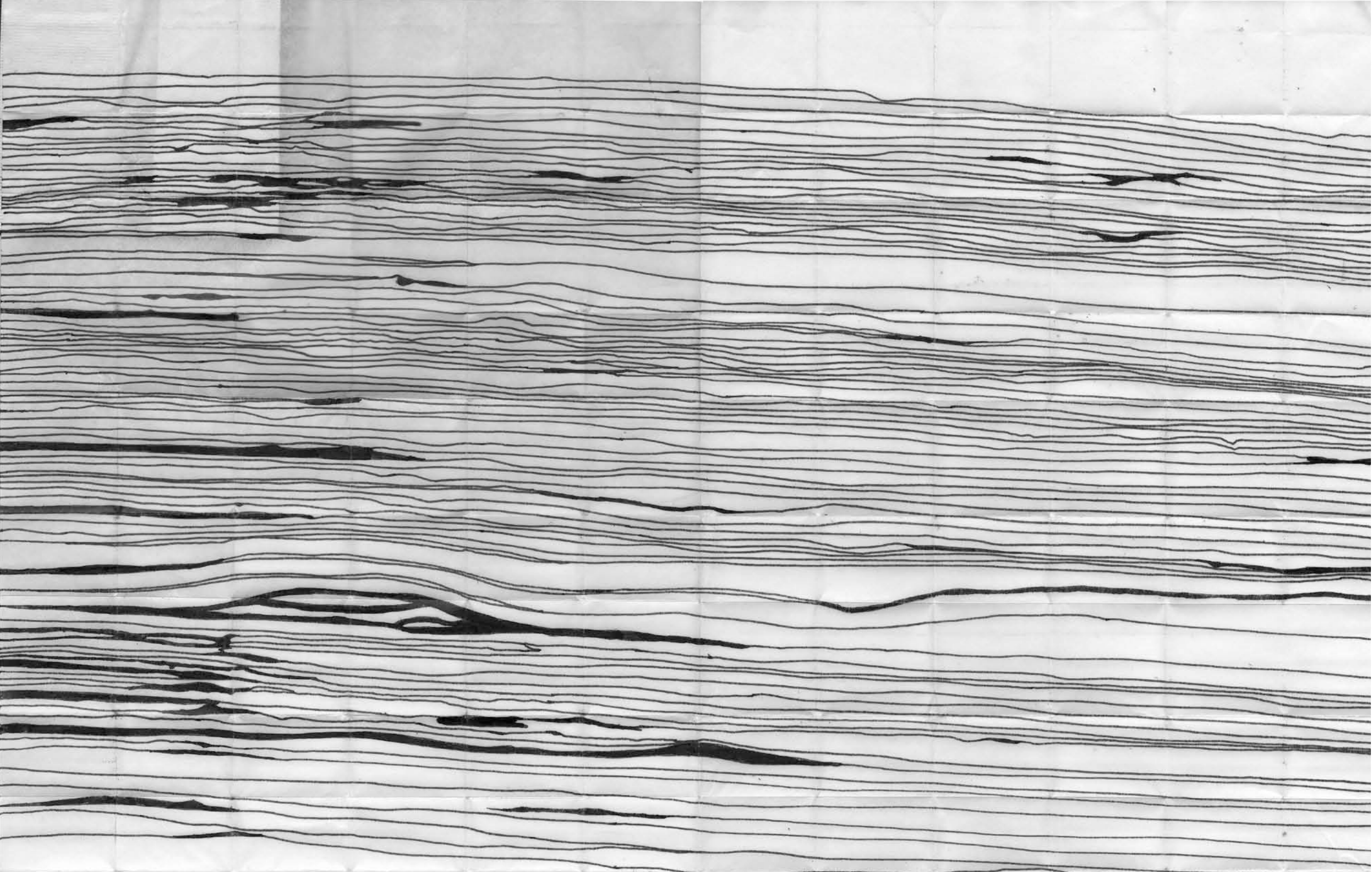
Ik breng oude boeken in kaart. Wanneer je door de bibliotheek dwaalt zal het je opvallen dat er een hele grote verscheidenheid bestaat op het gebied van oude en nieuwe boeken. Nieuwe, nog ongelezen, maagdelijke boeken. Of oude kromgetrokken, platgelezen boeken. Boeken veranderen met de tijd. En dat is goed. Boeken moet je oppakken en inkijken om ze te ervaren als een douche van beeld en taal.

Vooraf gelezen boeken hebben op mij een grote aantrekkingskracht. Ze hebben geleefd. Aangeraakt door mensenhanden. Hoe meer ze gelezen worden, hoe meer ze groeien. De pagina's trekken krom, gaan uit elkaar staan, worden gescheurd of gevouwen en dan ontstaan er de magische tussenruimtes die het onderwerp zijn van 'Hoogtelijnen'.

'Hoogtelijnen' geven grafisch de ontstane ruimte weer tussen de pagina's van kromgetrokken boeken uit een bibliotheek. Het begon met een fotosessie in een kleine stadsbibliotheek op het Roelofhartplein in Amsterdam. Ik nam foto's van zijkanten van oude boeken. Uit deze foto's sprak al een overtuigend lijnenpatroon, een ritme. Vervolgens koos ik vijftien foto's, vergrootte ze uit en trok het over met zwarte pen. Ik heb deze geografische weergaves genummerd en opgevouwen tot kleine kaarten. Ze zijn gevouwen zoals stadskarten. Zo benadruk ik het cartografische gedeelte van dit project.

In deze boekjes zijn de lezers van de boeken die in de bibliotheek liggen als het ware opgenomen in een nieuw werk. Hun handafdrukken zijn onlosmakelijk verbonden met het nieuwe beeld dat ik heb neergezet. Zij hebben samen zonder het te weten de lijnen gemaakt tot wat ze nu zijn.

87. Max Havelaar - Multatuli, door zijne weduwe herziene achtsten druk // 91. Camera Obscura - Hildebrand, portret van de schrijver. Twintigste met zorg herziene druk - Boekhandel-Hofleverancier Th. Scholten, Gorinchem 1837 // 94. Eeuwige Schoonheid - E.H.J. Gombrich. Zeist 1956 // 96. Jozef, of uitstekende punten uit de taferelen van zijn leven - J. Dijk. Amsterdam 1854 // 98. Het glinsterend pantser - S. Vestdijk. Nijgh en van Ditmar Rotterdam 1956 // 105. Vondels Spelen. Ingeleid en toegelicht door C.R. de Klerk en L. Simons. Peter en Pauwels-Maria Stuart Leeuwendalers 1915

87

